

ЯМАМОТО ЦУНЕТОМО ХАГАКУРЕ ЗАПИСКИТЕ НА САМУРАЯ

Превод от английски: Данчо Господинов, 2003

chitanka.info

СПОКОЙНИ РАЗГОВОРИ В КЪСНА ДОБА

Те се срещнаха на 5 март 1710 г.

*От колко далеч
ти дойде при тез
цъфнали сакури в планината.*

Коган [Джочо]

*Бели облаци
и цветчета сакура
на дълж и шир странстват и си говорят.*

Куиси [Таширо]

Като васал на клана Набешима трябва да обърнеш внимание на изучаването на историята и традициите на нашата провинция, от което за теб ще бъде по-ясно и състоянието ѝ в наши дни. Основната причина да го сториш е да разбереш какви са основите на нашия клан и да узнаеш, че предците на клана са утвърдили неговата вечност чрез своите страдания и състрадание. Фактът, че нашият клан е бил постоянно продължаван по един несравним начин до днес, се дължи на човечността и воинската доблест на господаря Рюдзоджи Иекане, милостта и вярата на господаря Набешима Кийохиса, излизането на сцената на господарите Рюдзоджи Таканобу и Набешима Наошиге с цялата им мощ^[1].

Аз съм в пълно недоумение и не мога да разбера защо хората от това поколение са забравили тези неща и почитат Будите на други места. Нито Шакиямуни Буда, нито Конфуций, нито Кусоноки^[2], нито Шинген^[3] са били някога васали на клана Рюдзоджи или на Набешима — следователно не може да се каже, че те са в хармония с обичаите на

клана. Във военно или мирно време би било достатъчно, ако висшите и нисшите съсловия почитат нашите предци и изучават техните наставления. Почита се главата на клана, към който ти принадлежиш. Всякакво друго учение извън това е безполезно за васалите от нашия клан. Възможно е да си мислиш, че е хубаво да изучаваш други дисциплини за развлечение, след като си се наситил на проучването на нашата провинция. Но ако имаш добри познания за нашата провинция, ще видиш, че нищо друго не ти трябва.

Какво би станало, ако днес някой от друг клан ти зададе въпрос за основаването на клановите Рюдзоджи и Набешима или запита защо владенията са били прехвърлени от единия на другия, или пък попита нещо от рода на: „Чувал съм, че клановите Рюдзоджи и Набешима са най-великите в Кюшу заради доблестните им воински дела, но можеш ли да ми кажеш нещо конкретно за техните отделни представители?“ Предполагам, че без познания за провинцията няма да можеш да обелиш и дума в отговор.

Васалът просто трябва да си върши своята работа. Но тъй като повечето хората не харесват собствената си работа, те намират работата на другите за по-интересна, което причинява неразбирателства и ни навлича големи бедствия. Добри образци на хора, които са изпълнявали дълга си, са господарят Наошиге и господарят Кацушиге. Васалите от тези времена са изпълнявали задълженията си до един. От висшите съсловия били издирвани хора, които биха допринесли за добруването на клана със своите способности, докато от нисшите класи подбирали онези, които били изпълнени с желание да бъдат полезни. Нагласите на двете съсловия били във взаимно съгласие и силата на клана била осигурена.

Сред всички поколения наши господари не е имало нито един негоден или глупав, както и никой сред тях не е бил от втори или трети ранг сред всички *даймьо*^[4] в Япония. Нашият клан е наистина удивителен, което се дължи на вярата на неговите основатели. Освен това нашите господари не са пращали васали в съседни провинции, нито пък са канили в свитата си хора от други провинции. Уволнените от служба и станали *ронини*, както и потомците на завършилите живота си със *сеппуку*, оставаха в нашата провинция. Чудото да бъдеш роден в един клан с такава дълбока преданост между господар и слуга е

неописуемо блаженство, преминало през вековете, и за селянина, и за гражданина. Не ще и дума — и за васала.

Самураят трябва да познава началата на клана Набешима, да бъде изпълнен с решителност да се отплати за тази благословия със своята достойна служба, да служи все по-безкористно, когато господарят е благоразположен към него, да знае, че да станеш *ронин* или да получиш заповед да си направиш *сеппуку* са също форми на служене, да помни винаги клана, независимо дали е заточен нейде в затънтени планини или е погребан под земята. Макар да не подобава човек като мен да го казва^[5], аз никога не съм желал да постигна състоянието на Буда. Дори ако трябва да умра и да се преродя още седем пъти, аз нито очаквам, нито искам нещо повече от това, да бъда самурай от клана Набешима и да се посветя изцяло в служба на нашата провинция. За това не са необходими нито жизненост, нито талант. С една дума, всичко, което е необходимо за един самурай от клана Набешима, е да има волевата сила да носи на своите рамене пълната отговорност за делата на клана.

Ние всички сме хора. Защо трябва един човек да е по-недостоеен от друг? От обучението и придобитите умения няма никаква полза, ако не си уверен в себе си. Ако не си изпълнен с решимост да способстваш за процъфтяването на клана, всичко научено ще бъде напразно. Макар да не е трудно нашият ентузиазъм да изстине като чайник, има начин да го предотвратим. Моите собствени обети са следните:

Никога да не бъда надминат в Пътя на Самурая.

Да служа добре на господаря.

Да почитам родителите си.

Да проявявам голямо състрадание и да действам за благо на Човека.

Ако всяка сутрин посвещаващ тези четири обета на боговете и Будите, ще имаш силата на двамина и никога няма да се плъзнеш назад. Трябва да си пробиваш път напред милиметър по милиметър като гъсеница. Божествата и Будите също са започнали с даване на обет.

[illegible]

「武士道と云は死ヌ事と見付たり」の条

5

Отомо. Неговият внук Рюдзоджи Таканобу (1530–1584) също е бил васал на клана Шони, но през 1554 г. измества господаря си Шони Токинао и става владетел на Сага. Така към средата на XVI в. остров Кюшу е поделен от три могъщи клана — Рюдзоджи на северозапад, Отомо — на североизток и Шимадзу — на юг. Всеки от тях се опитва да разшири владенията си, като особено активни са Шимадзу, които се опитват да завоюват целия остров. През 1579 г. Рюдзоджи Таканобу отнема от клана Отомо провинцията Тикуго и започва да подчинява дребните самурайски кланове на северозапад. Когато заплахата надвисва над Арима Харунобу (?-1612), той се обръща за помощ към Шимадзу. Малката трихилядна войска на съюзниците заема позиции на пясъчната дюна Окита Навате, която е близо до замъка Шимабара, затова и самата битка е известна като „битката при Шимабара“. 25-хилядната армия на Рюдзоджи Наканобу стремително напада в три колони — по пътя, над хълмовете и край брега. Последната колона е внезапно атакувана по море и почти унищожена от кораби на Арима, върху които са монтирани португалски аркебузи с голям калибър. Другите две колони продължават настъплението, като Шимадзу предприема лъжливо изтегляне и увлича в преследване противника. Неочаквано колона негови самураи нахлува в редиците на преследвачите и успява да отсече главата на Рюдзоджи Таканобу. Неговите войници се разбягват, а Шимадзу завоюват почти целия остров Кюшу. Те са на път да превземат и владението Сага. Обаче главният васал на Рюдзоджи — Набешима Наошиге (1538–1618) — успява да заблуди Шимадзу, че ще срещне ожесточен отпор и така спасява владението. През 1587 г. той подпомага Тойотоми Хидеюши при нахлуването му в Кюшу и разбиването на Шимадзу. По този начин получава владението Сага, като от 1590 г. е негов реален господар. По-късно наследникът по право Рюдзоджи Масае е отстранен от военното правителство на шогуна поради липса на качества за владетел и така Наошиге официално поема управлението на Сага, макар и без да бъде въведен в длъжност. Той оставя тази чест да бъде оказана на сина му Кацушиге, като по този начин избягва лошата репутация на *гекокуджо даймьо* (издигнали се чрез изтласкване на своите господари васали). ↑

[2] Кусоноки Мацушиге (1294–1336), легендарен японски герой, смел и решителен воин, останал верен на император Го-Дайго в борбата му срещу регентите Ходжо. След като императорските сили биват

разгромени в битката при река Минато (или Минатогава), той си прави сеппуку заедно с брат си Масасуе, последвани от всички техни оцелели васали. Прощаването на Кусоноки с 11-годишния му син Масацура, при която той го наставлява да бъде смел и винаги верен на императора, е любима тема в японското изкуство, особено в епохата Мейджи, когато Кусоноки е превърнат в национален герой и влиза в учебниците като останал верен на императора до смъртта си самурай. Самият Масацура загива на 4 февруари 1348 г. в битката при Шиджо Навате. ↑

[3] Такеда Шинген (1521–1573) — *даймьо* на владението Каи, известен със серия знаменити битки с Уесуги Кеншин (например петте битки при Каванакаджима) във века на междуособните войни (*сенгоку-джидай*). Убит е от снайперистки куршум в замъка Нода през 1573 г. Неговите дела са описани в голямата хроника *Койогункан*. ↑

[4] *Даймьо* — феодален владетел. По време на периода Токугава има около 260 *даймьо*, чийто статус се определя съобразно няколко взаимосвързани критерия. На първо място са връзките между всеки отделен владетел и шогун. Членовете на самия клан Токугава се наричат „близки васали“ (*шимпан*) или „родствени *даймьо*“ (*камон*). Тези „три издигнати семейства“ (*санке*) владеят провинциите близо до Едо и заемат най-важните постове в централното управление. След тях са „наследствените *даймьо*“ (*фудай*), и „външните“ (*тодзама*) владетели, изтласкани в периферията, към които принадлежи и кланът Набешима. Тези главни категории се делят по-нататък съобразно типа територия, размера и продуктивността на поземлените участъци. Например господарите на провинции (*кунимочи* или *кокушу*) стоят по ранг над господарите на териториите с по-неопределен териториален статус (*джу-кокушу* или *кунимочи-нами*), следвани от господарите на замъци (*джошу*), от приравнените към тях (*джошу-нами*), от тези без замък (*муджо*) и от притежателите на резиденции (*джиня-мочи, рьошу*).

Накрая *даймьо* се подреждат в 8 ранга според местата, които им се полагат при приемане на аудиенция от шогун. ↑

[5] „Не подобава“, защото Цунетомо се е оттеглил от служба като самурай и е станал будистки монах. ↑

ИЗ ГЛАВА ПЪРВА

Ти трябва да изгориш всичките единадесет свитъка от тези записки не след дълго. Аз отправих много критики по обществени въпроси или насочени към други самураи, политически лидери, към техните идеи, относно поведението им, като отбелязах онова, което е правилно или погрешно според мен. Някои части съдържат наблюдения или слухове, които по едно или друго време съм отбелязвал. Ти записа моите думи твърде подробно. Ако други видят тези записки, те могат да предизвикат недоволства, неприятности или престъпления. Безусловно трябва да изгориш тази книга. Моля те, помни, че трябва да я изгориш.

1. ПОМНИ ПЪТЯ НА САМУРАЯ.

Макар естествено самураят да е длъжен да помни *бушидо*, Пътят на Самурая, изглежда нехайството е присъщо на всички ни. Затова, ако някой запита — „В какво е истинският смисъл на Пътя на Самурая?“, — малцина биха могли да му отговорят незабавно. Тъй е, защото Пътят не бива отрано утвърден в ума ни. Оттук може да се види как нехаем за *бушидо*.

Нехайството е нещо противно.

2. ПЪТЯТ НА САМУРАЯ Е В СМЪРТТА.

Пътят на Самурая разкрива смисъла си в присъствието на смъртта. Когато се изправиш пред избора „живот или смърт“, незабавно избери смъртта. Не е толкова трудно. Бъди непоколебим и върви напред. Лекомислено увъртане е да кажеш като префинените и надменни жители на Камигата^[1], че кучешка е смъртта на онзи, който не е постигнал целта си. Когато си притиснат да избираш между живота и смъртта, не е задължително да осъществиш намеренията си.

На всички ни се живее. И логиката на разсъжденията ни се основава предимно на желаното от нас. Но да не сме постигнали целта си и да продължаваме да живеем е малодушие. Пътят е тесен и опасен. Да умреш, без да постигнеш целта си, действително е кучешка смърт и фанатизъм. Но в нея няма нищо позорно. Такава е същността на Пътя на Самурая. Ако правилно сам се наставляваш всяка сутрин и вечер и си в състояние да живееш тъй, сякаш тялото ти е вече мъртво, ще можеш свободно да следваш Пътя. През целия си живот ще бъдеш безукорен и ще преуспееш на своето поприще.

3. ДОБРИЯТ ВАСАЛ СЛУЖИ РЕВНОСТНО.

Доколко е добър васалът се определя от степента, в която искрено скъпѝ господаря си. Ето кой е васал от най-висшата категория. Ако произхожда от стар знатен род, достатъчно е задълбочено да помисли как са изпълнявали дълга си предците му, да пожертва тялото и ума си и искрено да почита господаря си. Цяло щастие би било, ако при това е надарен и с мъдрост и талант и може да се възползва от тях по подобаващ начин. Но даже онзи, който за нищо не го бива и е прекалено тромав, ще бъде надежден васал, ако е изпълнен с решимостта ревностно да служи на господаря си. Надарените само с мъдрост и талант следва да бъдат отнесени към категорията на най-малко пригодните да бъдат васали.

4. НЕ ДОПУСКАЙ КОРИСТ В МИСЛЕНЕТО СИ.

Едни хора по природа бързо схващат и вземат решения, а на други им е потребно време да обмислят нещата в уединение. Но независимо от природните си дарби, ако човек не допуска корист в мислите си и спазва четирите обета на самураите на господаря Набешима, той ще покаже удивителна мъдрост^[2].

Хората си мислят, че могат да решат сложни проблеми, ако ги разгледат задълбочено, но щом започнат, превратни мисли се появяват в главите им и работите не отиват на добре, защото разсъжденията им се въртят само около техния личен интерес.

Трудно е да промениш глупавите си привички и да станеш безкористен. Но ако при разглеждане на въпроса отначало не мислиш за него, а утвърдиш четирите обета в сърцето си, ако изключиш егоистичния си интерес и се потрудиш, ти няма да слезеш под обичайната си висота.

5. НЕ СЕ ОСЛАНЯЙ САМО НА СОБСТВЕНАТА СИ ПРОЗОРЛИВОСТ.

Тъй като извършваме повечето си дела, като се осланяме само на собствената си прозорливост, ние ставаме користолюбиви, загърбваме разума и нещата не вървят на добре. Другите виждат колко безчестно, слабохарактерно, тесногръдо и безрезултатно е поведението ни. Когато на човек му липсва истинска интелигентност, добре е да се посъветва с някой мъдър човек. Съветващият ще следва Пътя, когато взема решения чрез безкористни и безпристрастни разсъждения, защото той не е лично заинтересован. Този подход към делата със сигурност няма да изглежда безпочвен в очите на другите. Можем да го уподобим, да речем, на голямо дърво с множество корени. Докато да се осланяш само на собствените си съждения е все едно да бъдеш дърво, което е просто побито в земята.

6. УЧИ СЕ ОТ ОПИТА НА ДРУГИТЕ, ЗА ДА ИМАШ УСПЕХ.

Ние изучаваме думите и делата на хората от миналото, за да се уверим в мъдростта им и да избегнем користолюбието. Когато се избавим от предубежденията си, следвайки реченото от древните, и се съветваме с други хора, делата ни вървят добре и неуспехите ни отминават. Господарят Кацушиге се е учил от мъдростта на господаря Наошиге. За това се говори в *Оханашикикигаки*^[3]. Трябва да му бъдем признателни.

Имаше и един човек, който беше взел в свитата си неколцина от по-малките си братя, и винаги, когато посещаваше Едо^[4] или областта Камигата, те го придружаваха. Казват, че тъй като се съветвал с тях всеки ден по лични и обществени дела, не бил споходен от неуспехи.

7. СЛУЖИ НА ГОСПОДАРЯ ТЪЙ, СЯКАШ САМ СИ ВЕЧЕ МЪРТЪВ.

Сагара Кюма дотолкова се бил слял с господаря си, че му служел все едно собственото му тяло е вече мъртво. Хора като него са един на хиляда.

Веднъж господарят Сакьо бил на важна среща в имението си Мидзугае, а на Кюма било заповядано да си направи *сенпуку*^[5]. По това време на третия етаж в резиденцията на господаря Таку Нуй край Осака имало чайна. Кюма я наел и събрал всички безделници от Сага, като устроил куклено представление, в което собственоръчно управлявал една от марионетките. Ден и нощ те пили и се веселили. Този дом се намирал в близост до имението на господаря Сакьо и неспирните гуляи породили голяма суматоха там. При предизвикването на тази бъркотия той бил изпълнен с благородни помисли само за господаря си и с решимост да извърши ритуалното самоубийство^[6].

8. ОТРЕЧИ СЕ ОТ СЕБЕЛЮБИЕТО СИ.

Да бъдеш васал означава просто да подкрепяш господаря си, да му доверяваш добро и лошо и да се отречеш от себелюбието си. Ако има двама-трима такива край себе си, господарят може да бъде спокоен за своето владение.

Ако се вгледаме в света, когато животът следва естествения си ход, мнозина си дават вид, че могат да бъдат полезни със своята мъдрост, проникателност и хитрост. Щом обаче господарят се оттегли от поста си или заживее в уединение, мнозина бързо му обръщат гръб и търсят благоразположението на силния на деня. Неприятно е даже да се мисли за това. Хора с нисък или висок ранг, дълбокомъдри и хитроумни, смятат себе си за предани служители, но когато се стигне до момента, в който трябва да отдадат живота си за господаря, на всички им омекват коленете. Голям позор и безчестие! Фактът, че инак за нищо негоден човек често става несравним воин в такива моменти, се дължи на това, че той вече се е отрекъл от живота си и е станал едно с господаря си. По времето на смъртта на Мицушиге имаше подобен пример. Тогава аз бях единственият непоколебим член на свитата му. Другите ме последваха в бдението над трупа му. Претенциозните, самоуверени благородници винаги обръщат гръб на човека, щом той склопи очи.

Казано е, че в обета между господаря и васала е важна верността. Макар да изглежда недостижима, тя е току пред очите ти. Щом се утвърдиш в нея, в същия миг ще станеш превъзходен васал.

9. ТРУДНО СЕ ДАВАТ СЪВЕТИ, КОИТО ДРУГИЯТ ДА ПРИЕМЕ.

Много важно е да кажеш някому мнението си за поведението му, за да му помогнеш да го поправи. То е проява на милосърдие и доброжелателност и стои на първо място сред задълженията на самурая. Извънредно трудно е обаче да намериш подходящия начин да го сториш. Да разкриеш добрите и лошите страни на човека е лесно, както не е трудно и да му кажеш мнението си за тях. В повечето случаи хората смятат, че правят добрина, като изрекат нещата, които другите намират за неприятно или затруднително да кажат. Но ако казаното от тях не бъде посрещнато добре, те вдигат ръце и казват, че нищо повече не може да се направи. Това е съвсем недостойно. То е същото като да посрамиш някого, като злословиш по негов адрес. Значи си му казал мнението си ей тъй — само за да ти олекне.

Преди да дадеш съвет някому, първо трябва да прецениш дали той е склонен да го приеме или не. Трябва да се сближиш с него и да спечелиш доверието му. Като засягаш в разговора теми, които той цени, търси най-добрия начин да се изкажеш и да бъдеш добре разбран. Преценявай случая и реши дали ще бъде по-добре да го сториш с писмо или на сбогуване^[7]. Хвали го за добрите му качества и използвай всеки сгоден случай да го насърчиш, може би като говориш за своите недостатъци, без да споменаваш неговите, но така, че той да се замисли дали и те не са същите. Важно е той да приема твоите наставления тъй, както изнуреният от жажда пие вода — тогава те ще изправят недостатъците му.

Трудно се дават такива съвети. Ако недостатъкът се е превърнал в многолетна привичка, той поначало не може да бъде изкоренен. Знам го от собствен опит. Бъди в задушежни отношения с всичките си другари, поправяйте си взаимно грешките и помнете, че голямото милосърдие на васала е да бъде полезен на господаря си. Като засрамиш някого, как можеш да очакваш, че ще стане по-добър?

10. НЕПРИЛИЧНО Е ДА СЕ ПРОЗЯВАШ И КИХАШ ПРЕД ДРУГИ.

Неприлично е да се прозяваш пред хора. Когато внезапно те обземе желание да се прозееш, ще можеш да го преодолееш, ако си потъркаш челото отдолу нагоре. Ако това не помогне, оближи си устните, без да си отваряш устата, или просто я закрий с ръка или ръкав, тъй че никой да не разбере какво правиш. Същото се отнася и за кихането. Ако не внимаваш за подобни неща, ще изглеждаш смешен. Има и много други подобни случаи, за които е потребно да си подготвен и да се сдържаш.

Препоръчително е всяка вечер да си съставяш програма за утрешния ден и да си отбелязваш какво трябва да свършиш. Така винаги ще бъдеш една крачка пред другите^[8].

11. РИБАТА НЕ ОБИЧА ТВЪРДЕ ЧИСТА ВОДА.

Когато някой казал, че за всички работи в стопанството трябва да се докладва подробно и нещата да се държат изкъсо, друг му отговорил, че това изобщо не е добре.

И действително рибата избягва местата, където водата е твърде чиста^[9]. Но ако има водна леща или някакви други растения, рибата ще се крие в сянката им и ще се въди изобилно. Така и подчинените ни ще живеят по-спокойно, ако за някои дребни пропуски и грешки си затваряме очите или ги пропускаме покрай ушите си. Потребно е да го разберем, за да можем по-добре да оценяваме и да ръководим хората.

12. ЕТО ТАКА ТРЯБВА ДА СЕ ВЪРШИ ВСИЧКО.

Когато господарят Мицушиге бил още момче, веднъж бил помолен от свещеника Каион да прочете нещо от една тетрадка. Той извикал другите деца и помощниците на свещеника и им казал: „Елате моля ви тук и слушайте. Трудно е да четеш, ако няма кой да те слуша.“ Свещеникът бил впечатлен и казал на помощниците си: „Ето така трябва да се върши всичко.“

13. МЪЖЪТ ТРЯБВА ДА ПОСТАВЯ НА ПЪРВО МЯСТО ГОСПОДАРЯ СИ, ЖЕНАТА — СЪПРУГА СИ.

Всяка сутрин трябва първо да отдадеш почит на своя господар и на родителите си, а след това на божествата, които те покровителстват, и на застъпващите се за тебе Буди. Ако винаги поставяш господаря си на първо място, твоите родители ще се възрадат, а божествата и Будите ще го одобрят. Воинът трябва да мисли само за господаря си. Ако той вътрешно вземе това решение, винаги ще помни за господаря си и не ще го изостави дори за момент.

Освен това жената трябва винаги да поставя съпруга си на първо място, точно както той — своя господар.

14. МЪЖКАТА РАБОТА Е КЪРВАВА.

Преди няколко години узнах от мой познат следната история, разказана му от д-р Мацугума Кьоан:

В медицинската си практика ние предписваме различно лечение на мъжете и жените, съобразно особеностите на техните *ян* и *ин*. Различен е и техният пулс. През последните петдесет години обаче пулсът на мъжете постепенно е станал същият като този на жените. Като забелязах това, аз сметнах за уместно да прилагам в случаите на очни болести при мъжете лечението, което нормално се смята за подходящо за жени. Когато прибегвах до лечението, обичайно предписвано за мъже, то не даваше резултат. Така разбрах, че мъжкият дух е отслабнал и е станал същият като женския, което свидетелства за израждането на света. Моите лични наблюдения ме убедиха в това, но досега го пазах в тайна.

Като имаш това предвид и се взреш в днешните мъже, ще откриеш, че се е увеличил, и то много, броят на онези, за които можеш да помислиш, че имат женски пулс, а малцина изглеждат като истински мъже. Ето защо в наши дни и с малко усилия може твърде лесно да се постигне победа. Неколцина са само мъжете, които са в състояние умело да отсекаят главата на врага, а това е още едно доказателство за упадъка на мъжествеността. И когато стане дума за *кайшаку*, то ние живеем във времена на мъже, които са предпазливи и ловки в намирането на оправдания. Преди 40–50 години, когато на неща като *матануки*^[10] се гледаше като на признак за мъжественост, мъжете не желаеха да показват бедра без белези пред приятелите си, затова сами ги пробиваха.

Мъжката работа е кървава. В наши дни това се смята за глупаво, всички неща се разрешават благоразумно само с думи, а работи, които

изискват усилия, биват избягвани. Искат ми се младите да го разберат в някаква степен.

15. ЧИСТОТАТА СЕ ПОСТИГА САМО С НАСТОЙЧИВИ УСИЛИЯ.

Свещеникът Таннен^[11] обичаше да казва „Хората не разбират нищо, защото свещениците ги учат само на доктрината за «Няма Ум». Това, което се нарича «Няма Ум», е ум, който е чист и безхитростен.“^[12] Интересно изказване.

Господарят Саненори казваше: „Посред един-единствен дъх, в който превратността не може да се удържи, е Пътят.“ Щом е така, то Пътят е един. Но няма човек, който да може ясно да го разбере още в началото. Чистотата е нещо, което не може да бъде постигнато иначе, освен с настойчиви усилия.

16. КОГАТО СЪРЦЕТО ТВОЕ ТЕ ЗАПИТА.

Едва ли има нещо, за което сме длъжни да бъдем толкова признателни, както за последния стих на стихотворението, който гласи: „Когато сърцето твое те запита.“^[13] Може би за него трябва да се мисли по същия начин както за *Нембуцу*, за което преди се говореше много.

Напоследък хората, наричани „схватливи и практични“, се кичат с повърхностна мъдрост и само заблуждават другите. По тази причина те стоят по-ниско и от людетe, които бавно схващат и трудно съобразяват какво да отговорят. Те са прями и откровени. Ако надзърнеш дълбоко в сърцето си, помнейки за горния стих, не ще остане нищо скрито-покрито. То е добър изпитвач. Човек трябва да помни това, за да не бъде объркван при среща с този изпитвач.

17. ВСИЧКО НА ТОЗИ СВЯТ Е САМО КУКЛЕНО ПРЕДСТАВЛЕНИЕ.

Китайският йероглиф *ген* може да бъде прочетен на японски като *мабороши* и означава „илюзия“ или „привидност“. А индийските фокусници на японски се наричат *генджуцуши*, или „илюзионисти“. Всичко на този свят е само куклено представление, в което хората са марионетките. Ето защо използваме йероглифа *ген*, за да предадем „илюзията“ за наличието на свободна воля.

18. ДА МРАЗИШ ЗЛОТО И САМ ДА ЖИВЕЕШ ПРАВЕДНО Е ТРУДНО.

Да мразиш злото и сам да живееш праведно е трудно. Но колкото и странно да изглежда, не трябва да цениш праведността над всичко и да се стремиш да бъдеш строго логичен в своите действия, защото това ще те доведе до много грешки. Има път, който е по-възвишен от праведността, но много трудно остава да бъде открит и за това е потребна най-висша мъдрост. В сравнение с този Път логическите принципи наистина са маловажни. Човек не може да проумее онова, което сам не е изпитал. Има обаче начин да стъпиш на Пътя, дори ако не можеш да го откриеш сам. Ще го намериш, като потърсиш съвет от други. Дори човек, който не е постигнал Пътя, вижда другите отстрани. Това напомня за поговорката от играта го^[14]: „Който гледа отстрани, има осем очи.“ Казва се, че „чрез размишление осъзнаваме собствените си грешки“, но и те най-добре се разкриват при обсъждане с другите. Вслушването в думите на другите, дошли до нас чрез преданията и книгите, има за цел да превъзмогнем ограничеността на собствените си съждения и да се присъединим към мъдрите мисли на древните.

19. ПРЕЗ ЦЕЛИЯ СИ ЖИВОТ ВСЕКИ ДЕН ПРАВИ КРАЧКА НАПРЕД.

На преклонна възраст един майстор на меча казал следното:

В живота си човек преминава през различни равнища в учението. На най-ниското равнище човекът учи, но нищо не следва от това, и затова смята, че и той, и другите са неумели. На този етап него за нищо не го бива. На средното равнище той все още е непригоден, но осъзнава собствените си недостатъци и може да види несъвършенствата на другите. На висшето ниво той се гордее със своите способности, ликува от похвалите на другите и тъжи за липсата на способности у приятелите си. Този човек е достоен за уважение. На най-висшето равнище човек изглежда така, сякаш нищо не знае.

Това са обикновените равнища. Има обаче и едно ниво, което е извън другите и е най-висшето от всички. Когато го достигне, човек разбира безкрайността на все по-дълбокото навлизане в Пътя и никога не смята, че е стигнал до края му^[15]. Той знае точно какви са недостатъците му и през целия си живот нито за момент не му минава през ум, че е успял. Той не е горделив, а със смирение познава Пътя до края. Казват, че веднъж учителят Ягю отбелязал: „Не зная как да победея другите, но зная как да победея себе си.“^[16]

През целия си живот всеки ден прави крачка напред, ставай по-изкусен от вчера, а на следващия ден по-умел от днес. Усъвършенстването никога не престава.

20. КЪМ ВАЖНИТЕ НЕЩА СЕ ОТНАСЯЙ С ЛЕКО СЪРЦЕ.

Между максимите върху стената на господаря Наошиге беше и тази: „Към важните неща се отнасяй с леко сърце.“ Учителят Иттей^[17] добави: „Към маловажните неща се отнасяй сериозно.“ Измежду делата човешки едва ли има повече от две-три, които могат да бъдат наречени важни. Ако бъдат обмислени, когато животът следва естествения си ход, те могат да бъдат разбрани. Да обмисляш работите предварително и да се справяш с тях с лекота, когато им дойде времето — ето за какво иде реч. Трудно е да се сблъскаш с проблема и с лекота да му намериш решение, ако предварително не си размишлявал върху него — винаги ще бъдеш неуверен в успеха си. Ако обаче си положил основата отнапред, можеш да смяташ максимата „Към важните дела се отнасяй с леко сърце“ за свой личен принцип на действие.

21. В СВОЯ КРАЙ ГОВОРИ НА МЕСТНИЯ ДИАЛЕКТ.

Един човек прекарал няколко години на служба в Осака и се завърнал у дома. Когато се появил в местната канцелария, всички били подразнени и започнали да му се присмиват, защото той говорел на диалекта на Камигата. От което следва, че когато човек прекара немалко време в Едо или в Камигата, при завръщането си ще е по-добре да използва местния диалект дори в по-голяма степен от обичайната.

[Когато се намира в област, където се изразяват по-изтънчено] естествено е човек да бъде повлиян от различни стилове на изказ. Но е просташко и глупаво да гледа отвисоко на говора на родния си край като на груб и дебелашки или дори да се поддаде и съвсем малко на езиковите традиции на другия край и да си помисли да изостави тези на своя собствен. Че в твоя край не се изразяват префинено и изискано е нещо много ценно. Да подражаваш на чужд стил си е просто преструвка.

Един човек казал на свещеника Шунгаку: „Сектата на Лотосовата сутра няма добър облик, защото нейните божества са толкова страховити.“^[18]

Шунгаку отвърнал: „Именно страховитият облик прави тази секта това, което тя е. Ако нейният облик не беше такъв, тя би била някаква друга секта.“ Ето едно разумно изказване.

22. ТОЗИ, КОЙТО НИ ВЕДНЪЖ НЕ Е СГРЕШИЛ, Е ОПАСЕН.

По време на един съвет, когато издигали някакъв човек на висока длъжност, членовете на съвета били на път да решат, че кандидатът е непригоден за поста, защото преди време бил замесен в пиански скандал. Но някой казал:

— Ако ние отхвърляме всеки, който един път е допуснал грешка, вероятно няма да намерим подходящи хора. Сгрешилият веднъж ще бъде много по-предпазлив и пригоден поради разкаянието му. Смятам, че трябва да го изберем на длъжността.

— Гарантирате ли за него? — попитал някой.

— Разбира се — отговорил човекът.

— На какво основание гарантирате за него? — запитали другите.

— Мога да гарантирам, защото той един път е допуснал грешка.

Този, който ни веднъж не е сгрешил, е опасен.

След казаното човекът бил избран на длъжността.

23. СНИЗХОЖДЕНИЕТО Е ПЛОД НА МЪДРОСТТА.

Когато се обсъждали присъдите на престъпници, Накано Кадзума предлагал наказания с една степен по-леки от предвидените. Само той притежавал тази съкровищница от мъдрост. По това време присъдите се произнасяли от няколко души, но ако не бил Кадзума, никой нямало да си отвори устата за снизхождение. По тази причина той бил наречен Майстор на разпечатването и Майстор на двадесет и петте дни^[19].

24. ИСТИНСКИЯТ МЪЖ НЕ МИСЛИ ЗА ПОБЕДА ИЛИ ПОРАЖЕНИЕ.

Посрамили един човек, задето не си отмъстил. Понякога отмъщението се състои просто в това да нахлуеш в дома на врага и да бъдеш съсечен. Не е срамно да действаш така. Ако мислиш първо да си завършиш работата, че тогава да отмъстиш, времето ще изтече. Докато размишляваш с колко души разполага врагът ти, времето си минава и накрая ще се откажеш.

Дори и врагът ти да разполага с хиляда души, удовлетворение носи просто да се изправиш срещу тях, изпълнен с решимост да ги посечеш до един, като започнеш от единия край. Ти ще си свършил по-голямата част от работата.

Що се отнася до нощното нападение на *ронините* на господаря Асано, било е грешка, че те не са си направили сеппуку в Сенгакуджи, защото изминало много дълго време между момента, в който техният господар бил убит, и времето, когато те посекли врага. Ако през това време господарят Кира е бил намерил смъртта си от болест, тяхното забавяне би било извънредно непроситимо. Тъй като хората от Камигата бързо схващат и постъпват практично, те преуспяват в похвални деяния, но не могат да действат безразсъдно, както го сториха участниците в битката при Нагасаки^[20].

Макар всички неща да не се преценяват по този начин, аз го споменавам във връзка с диренето на Пътя на Самурая. Когато настъпи моментът, време за размишления няма. Ако не си обмислил всичко предварително, най-често ще бъдеш посрамен. Четенето на книги и вслушването в раздумката на хората помагат само при вземане на предшестващото действията решение.

Преди всичко Пътят на Самурая е в това да осъзнаеш, че не знаеш какво може да ти се случи в следващия миг, и да обмисляш всяко нещо ден и нощ. Победата и поражението зависят от стечението на обстоятелствата. Друг е начинът да избегнеш позора — просто избери смъртта.

Даже ако поражението изглежда сигурно, отмъсти си. Нито мъдростта, нито уменията имат някаква роля в случая. Истинският мъж не мисли за победа или поражение. Той се втурва дръзко към неразумна смърт. Ако постъпиш така, ще се пробудиш от сънищата си.

25. АКО ХОРАТА НЕ ТИ ВЯРВАТ, ТИ НЯМА ДА ПРИТЕЖАВАШ НАЙ-ВАЖНОТО ЗА ЕДИН ДОБЪР ЧОВЕК.

Две са нещата, които могат да опетнят репутацията на васала — богатството и почитта. Но ако той е винаги притеснен откъм средства и непрестанно трябва да се доказва, тя не ще бъде помрачена.

Живял нявга един много схватлив и находчив човек, комуто било присъщо винаги да вижда отрицателните страни на свършеното от него. Ако постъпваш като него, за никаква работа не ще те бива. Ако още от самото начало не си втълпиш, че светът е изпълнен с неприятни ситуации, в повечето случаи ще постъпваш недостойно и другите няма да ти вярват. А ако не ти вярват, без значение колко си добър, ти няма да притежаваш най-важното за един добър човек. Това също може да бъде смятано за опетняване.

26. НА САМУРАЯ СЕ ВЪЗХИЩАВАТ ЗАРАДИ ДОБРИТЕ МУ МАНИЕРИ.

Някакъв човек казал веднъж: „Еди-кой си е със сприхав нрав, но аз му го казах право в очите...“ Казаното от него е било неподобаващо и той го е изрекъл просто защото искал да бъде известен като грубиян. Подобно държане е твърде просташко и от него може да се разбере, че човекът е бил все още много незрял. На самурая се възхищават заради добрите му маниери. Да се говори с други хора по споменатия начин е все едно да участваш в свада между копиеносци от простолюдието. Това е плебейско.

27. НЕ Е ДОБРЕ ДА СВИКВАШ ДА ЖИВЕЕШ С ЕДИН НАБОР ОТ СХВАЩАНИЯ.

Не е добре да свикваш да живееш с един набор от схващания. Погрешно е с усърдие и старание да стигнеш до някакво разбиране, след което да спреш дотам. Отначало се потруди много, за да се увериш, че си разбрал основното, след това го приложи на практика, за да даде резултат. Така постъпвай през целия си живот. Не се уповавай на постигнатата степен на разбиране, а просто си казвай: „Това не е достатъчно.“

През целия си живот човек трябва да търси най-добрия начин да следва Пътя. Трябва да се учи, да се настройва да работи, без да отлага нещата. В тази нагласа е Пътят.

28. У ДОМА — КУЧЕ, ПРЕД ХОРАТА — ТИГЪР.

Ето някои от записаните изречения на Ямамото Джинемон:

Едно ако проумееш, осем други ще разбереш.

Престореният смях показва липса на самоуважение у мъжа и развратност при жената.

Независимо дали говори официално или непринудено, човек трябва да гледа слушателя си в очите. Вежливото приветствие се нрави в началото и толкова. Да говориш със сведен поглед е немарливост.

Немарливост е и да вървиш с ръце, пъхнати в страничните разрези на твоите *хакама*^[21].

След прочитане на книги и тем подобни най-добре е да ги изгориш или изхвърлиш. Казват, че четенето на книги е занимание за двора на императора, докато работата на самурая от рода Накано е да бъде доблестен воин и здраво да държи дъбовата тояга.

Самурай без група и без кон не е никакъв самурай^[22].

Кусемоно се нарича човек, на когото можеш да разчиташ^[23].

Казват, че човек трябва да става в четири часа сутринта, да се измие и срещне, да яде, когато слънцето изгрява, и да се оттегли за сън, когато се стъмни.

Самураят си почиства зъбите с клечка, дори когато нищо не е ял.
У дома — куче, пред хората — тигър.

29. УМ ИЗЧИСТЕН И С ОПРОСТЕНА НАГЛАСА.

Как трябва да отговори някой, когато го запитат: „За теб като човек какво е най-важното по отношение на целта и дисциплината?“ Първо нека кажем: „Незабавно умът ти трябва придобие изчистена и опростена нагласа.“ Обикновено хората са с унил вид. Когато умът е чист и с неусложнена нагласа, човек ще изглежда жизнен. Когато върши каквото и да е, едно нещо излиза пред всички други от сърцето му. По отношение на господаря това е верността, по отношение на родителите — синовната почит, в боя — смелостта, а в другите случаи — нещо, което може да бъде прилагано от всички.

Много трудно е това изпъкващо нещо да бъде открито. И дори да бъде намерено, пак е трудно да бъде поддържано в непрестанно действие. Няма нищо извън мисълта за мига.

30. НЕ ПРЕКАРВАЙ ДНИТЕ СИ В УГОДА НА ЛИЧНИЯ СИ ИНТЕРЕС И НА СВОИТЕ ЧОВЕШКИ СЛАБОСТИ.

Преди петдесет-шестдесет години самураите всяка сутрин се къпеха, бръснеха челото си, намазваха косата си с лосион, подрязваха си ноктите на ръцете и на краката, пилеха ги с пемза и накрая лакираха с *когане*^[24] — въобще, не пропускаха да отделят внимание на външния си вид. Не ще и дума, че по доспехите им нямаше ръжда, нито прах — те лъщяха и бяха в пълна изправност.

Макар вероятно да изглежда, че особените грижи за външния вид издават суетност и предвзетост, това няма нищо общо с префинеността. Когато знаеш, че днес може да паднеш на бойното поле и си твърдо решен да приемеш неизбежната смърт, то ако бъдеш сразен с неопрятен външен вид, това ще е признак, че ти е липсвала предварителна решимост, ще бъдеш презиран от врага и ще изглеждаш нечистоплътен. Затова се казва, че стар и млад трябва да се грижат за външността си.

Макар да казваш, че това е главоболно и отнема време, работата на самурая включва и такива неща. Всъщност това не е нито досадна работа, нито пък отнема толкоз време. Ако непрестанно укрепваш решимостта си да умреш в битка и умишлено живееш тъй, сякаш си вече мъртъв, вършиш си работата и се занимаваш с военни дела, в това не би имало нищо срамно. Но когато настъпи моментът, човек би бил посрамен, ако дори не е и сънувал тези неща, а е прекарвал дните си в угода на личния си интерес и на своите човешки слабости. И ако той смята, че това не е срамотно и нищо друго няма значение, докато живее в удобство, тогава неговият разгулен начин на живот и невъзпитано държане постоянно ще предизвикват съжаление.

Самураят, който отнапред не се е подготвил и изпълнил с решимост да приеме неизбежната смърт, си подсигурява позорна смърт. Но ако той предварително се е подготвил да посрещне смъртта, как би могло той да бъде жалък? Човек трябва да бъде особено прилежен в това отношение.

Освен това през последните тридесет години обичаите се промениха. Днес, когато младите самураи се събират, то е само за да си

говорят за пари, печалби и загуби, да споделят тайни, да обсъждат модата или да разказват за любовните си похождения — иначе не виждат за какво им е да се събират изобщо. Ако се засегне някаква друга тема, атмосферата се разваля и всички присъстващи се чувстват някак си неудобно. Какви печални времена дойдоха! Може да се каже, че по-рано, когато човек станеше двадесет-тридесетгодишен, той не таеше в сърцето си такива презрени помисли, нито пък ги обсъждаше гласно. Ако някой по-възрастен неволно изтървеше нещо подобно пред него, той го смяташе за оскърбление, равнозначно на физическа рана. Тези нови порядки се появиха, защото хората станаха суетни, загрижени как ще се покажат в обществото и как да спечелят пари за водене на луксозен живот. Какво ли не би могъл да постигне човек, ако не се надуваше заради общественото си положение!

Отвратително е, дето днешните млади хора са толкова злонамерени и толкова горди с материалните си придобивки. В сърцата на онези, които таят зли помисли, няма място за дълга. А който няма чувство за дълг, той и себе си не уважава.

31. ДОБРИЯТ ОБРАЗЕЦ УЧИ НА ВСИЧКО.

Според учителя Иттей дори един окаян писар ще се надигне в изкуството на калиграфията, ако се учи чрез подражание на добри образци и полага усилия. Васалът също ще се издигне, ако вземе за пример за подражание някой добър васал.

Само че днес няма образци на добри васали. Затова би било добро да си създадеш модел и да му подражаваш. За тази цел трябва се вгледаш в живота на много хора и да вземеш само най-добрата черта на всеки от тях. Примерно от един изискаността, от друг — смелостта, от трети — красноречието, от четвърти — доброто поведение, а от пети — непоколебимостта. Ето така ще си създадеш модел.

В наши дни чираците в занаятите и изкуствата не вземат най-добрите черти на своите учители, а възприемат и подражават само на лошите. Това е достойно за презрение. Има хора с добри маниери, но им липсва почтеност. Подражателите пренебрегват тяхната изисканост, а ги следват само в непочтеността. Ако възприемеш добрите страни на човека, ти ще имаш образец, който ще те научи на всичко.

32. ВАЖНО ПИСМО И ДОКУМЕНТИ СЕ ПРЕДАВАТ ЛИЧНО.

Когато доставяш нещо от рода на важно писмо или някакви други документи, по пътя го дръж здраво и не го изпускай от ръце, докато не го предадеш лично на получателя.

33. БЪДИ НАЩРЕК ДВАДЕСЕТ И ЧЕТИРИ ЧАСА В ДЕНОНОЩИЕТО.

Васалът е човек, който е нащрек двадесет и четири часа в денонощието, независимо дали в присъствието на господаря или сред хора. Ако той допусне небрежност по време на почивката си, хората ще смятат, че винаги е нехаен.

34. ТРЯБВА ДА СЕ ВНИМАВА С ПРОСТОЛЮДИЕТО.

Независимо към кое съсловие принадлежи, човек, който върши нещо несъответно на социалното му положение, в някакъв момент ще извърши безчестни и малодушни деяния. Сред простолюдието има дори хора, които ще побегнат. Трябва да се внимава с нисшите съсловия.

35. ХОРАТА, КОИТО РАЗБИРАТ ОТ МНОГО НЕЩА, СА СМЯТАНИ ЗА ПЛЕБЕИ.

Много са хората, които смятат, че са станали воители от висша класа само защото са привлечени от някое бойно изкуство и при тях чиракуват новаци. Достойно за съжаление е обаче да положиш толкова много усилия и в края на краищата да станеш един „майстор в занаята или изкуството“. В изкуството е добре да си изучил техниките до съвършенство. Обикновено хората, които разбират от много неща, са смятани за плебеи и притежаващи само повърхностни познания във важните области.

36. НЕПОСТОЯНСТВОТО И ЛЕКОМИСЛИЕТО НИ ОТКЛОНЯВАТ ОТ ПЪТЯ.

Когато господарят ти казва нещо, било то добро или неприятно за теб, ако се оттеглиш мълчаливо, това ще се изтълкува като смущение. Трябва да му отговориш подобаващо. Важно е да си решил предварително какъв ще бъде отговорът ти.

Освен това, ако в момента, в който те помолят да извършиш нещо, ти се почувстваш извънмерно щастлив или много горд, това ще се изпише на лицето ти. Това се наблюдава у мнозина и е твърде непристойно. Има и хора, които знаят недостатъците си и разсъждават така: „Аз съм непохватен човек, но въпреки това ме помолиха да свърша тази работа. Как да постъпя сега? Виждам, че това ще ми причини много неприятности и грижи.“ Макар подобни думи никога да не се произнасят, те могат да бъдат разгадани по външния вид. Това е пристойно държание.

Непостоянството и лекомислието ни отклоняват от Пътя и показват колко сме неопитни. Така вредата от нас е голяма.

37. ЗА ДА ПОЗНАЕШ НЕСЪВЪРШЕНСТВАТА СИ, НЕ СЕ ВЪЗХИЩАВАЙ НА СОБСТВЕНОТО СИ МНЕНИЕ.

Ученето е нещо добро, но много често води до грешки. То е като съвета на свещеника Конан. Според него, за да познаем собствените си несъвършенства, ние трябва да се вглеждаме в делата на изтъкнатите личности. Но това рядко се случва. В повечето случаи ние се възхищаваме на собствените си мнения и сме склонни да спорим.

38. СЛАБОХАРАКТЕРНИ И НЕНАДЕЖДНИ ХОРА НЕ МОГАТ ДА БЪДАТ СЪВЕТНИЦИ.

През миналата година на някакво голямо събрание се намерил един човек да изрази своето несъгласие и освен това казал, че ще убие ръководителя на събраниято, ако не се съобразят с мнението му. Предложението му минало. След завършване на процедурите човекът казал: „Те много бързо се съгласиха. Смятам тези хора за твърде слабохарактерни е ненадеждни, за да бъдат съветници на господаря.“

39. ГРУБОТО ОТНОШЕНИЕ КЪМ ХОРАТА Е ПРИСЪЩО НА ЛАКЕИТЕ ОТ СРЕДНАТА КЛАСА.

Когато в някоя канцелария са извънредно заети и някой влезе прибързано по една или друга своя работа, често ще го посрещнат хладно или с гняв. Това изобщо не е хубаво. В такива случаи професионалната етика на самурая го задължава да се успокои и да се отнесе добре към човека. Грубото отношение към хората е присъщо на лакеите от средната класа.

40. АКО ИМА НЕЩО ДА СЕ ПРАВИ, ПО-ДОБРЕ Е ДА НЕ РАЗЧИТАМЕ НА ДРУГИ.

Според ситуацията се налага някой път да търсим помощ от даден човек за едно или друго. Ако това ни стане навик, ще му досадим и той може да стане доста груб. Затова, ако има нещо да се прави, по-добре е да не разчитаме на други.

41. МОКЪР, НО НЕ И СМУТЕН И ОБЪРКАН.

Може да се научи нещо и от придружената с дъжд буря. Когато дъждът те връхлети, не ти се иска да се измокриш и тичаш бързо по улицата. Но макар да вървиш под стрехите на къщите, все пак се намокряш. Когато от самото начало запазиш спокойствие и не хукнеш по улицата, ти ще се измокриш пак толкова, но няма да бъдеш смутен и объркан. Така е и във всички други случаи.

42. ВИНАГИ ГОВОРЯТ ГОЛЕМИ ДУМИ, НО СЕ ДЪРЖАТ СЪВСЕМ РАЗЛИЧНО, КОГАТО СЕ СБЛЪСКАТ С РЕАЛНОСТТА.

Живял нявга в Китай човек, който обичал изображенията на дракони, всички негови дрехи и мебели били разкрасени с тях. Неговото силно увлечение привлякло вниманието на бога на драконите и един ден пред прозореца на този човек се появил истински дракон. Казват, че човекът умрял от страх. Вероятно е бил един от ония, които винаги говорят големи думи, но се държат по съвсем различен начин, когато се сблъскат с реалността.

43. ПРЕВЪЗХОДСТВОТО НЕ Е ВЪПРОС ПРОСТО НА ПАЗЕНИ В ТАЙНА ТЕХНИКИ.

Живял някога един майстор на боя с копия. Преди да умре той повикал най-добрия си ученик и му дал последните си наставления:

Предадох ти всички тайни техники на нашата школа и повече нямам какво да ти кажа за тях. Ако смяташ да си вземеш ученик, тогава самият ти ще трябва всеки ден усърдно да се упражняваш с бамбуков меч. Превъзходството не е въпрос просто на пазени в тайна техники.

И в наставленията на един учител по *ренга*^[25] се казва, че в деня преди поетическото състезание човек трябва да успокои ума си и да преглежда някоя антология със стихове. Това се нарича съсредоточаване върху едно дело. Във всички професии трябва да се работи със съсредоточеност.

44. МАКАР ЗЛАТНАТА СРЕДА ДА Е МЯРКАТА ЗА ВСИЧКИ НЕЩА, ЧОВЕК ТРЯБВА ВИНАГИ ДА СЕ СТРЕМИ ДА НАДМИНЕ ДРУГИТЕ.

Макар златната среда да е мярката за всички неща, във военното дело човек трябва винаги да се стреми да надмине другите. Съобразно наставленията при стрелба с лък дясната и лявата ръка трябва да бъдат на едно равнище, но обикновено дясната се оказва по-високо. Те ще се изравнят, ако преди изстрела дясната ръка се отпусне малко. В преданията за опитните воители се казва, че ако човек желае да надмине на бойното поле изтъкнатите бойци и ден и нощ мечтае да повали някой мощен противник, той ще бъде неуморим и пламенен и ще проявява храброст. Този принцип трябва да се прилага и във всекидневния живот.

45. НЕ ПЛАШЕТЕ, НЕ ДРАЗНЕТЕ И НЕ ХОКАЙТЕ ДЕЦАТА СИ.

Детето на самурая се възпитава по определени правила. От най-ранно детство трябва да бъде насърчавана неговата смелост и да се избягва обичайното плашене и дразнене на детето. Ако в него бъде насаждана страхливост, ще му останат белези за цял живот. Грешат тези родители, които неразумно плашат децата си с гръмотевиците, забраняват им да излизат навън по тъмно или им разказват страховити истории, за да спрат да плачат. Освен това, ако детето строго се хока, то ще стане плахо.

Не трябва да се допуска появата на лоши привычки. След като привычката се вкорени, колкото и да го мърмите, подобрене няма да настъпи. Що се отнася до правилната реч и добрите обноски, детето постепенно трябва да бъдат приучено към тях. Погрижете се да не познае сребролюбието. Ако постигнете това и то си е едно нормално дете, възпитанието ще даде добри плодове.

Ако обаче отношенията между родителите са лоши, детето ще израсне непокорно. И това е естествено. Дори птиците и животните се влияят от онова, което от рождението си виждат и чуват. Освен това отношенията между бащата и детето могат да се влошат поради глупавите постъпки на майката. Майката обича детето си повече от всичко на света и ще застава на негова страна, когато баща му прави забележки. Ако тя се застъпва за детето, между бащата и сина няма да има съгласие. Поради нейното плиткоумие жената вижда детето си като нейна опора на стари години.

46. КОГАТО ТИ ЛИПСВА РЕШИТЕЛНОСТ, ЩЕ БЪДЕШ ПРЕПЪНАТ ОТ ДРУГИТЕ.

Когато ти липсва решителност, ще бъдеш препънат от другите. Освен това, ако по време на среща се разсейваш, докато другият говори, поради нехайството си може да си помислиш, че той е на твоето мнение и на свой ред да казваш „Разбира се, разбира се“, макар той да изрича нещо несъответно на твоите разбирания, а другите ще мислят, че си съгласен с него. Затова при среща не се разсейвай дори за миг.

Когато слушаш някаква история или ти говорят нещо, бъди внимателен, за да не попаднеш в капан. И ако има нещо, с което не си съгласен, изрази мнението си, за да покажеш на опонента си къде греши и за да се справиш със ситуацията. Дори и в маловажните дела дребните камъчета обръщат колата. Не го забравяй. Освен това е по-добре да не се сближаваш с хора, които в миналото са ти давали повод да се съмняваш в тях. Каквото и да правиш, тези хора ще ти подложат крак и ще те измамят. За да се увериш в това, ти е нужен голям житейски опит.

47. ЗАНАЯТИТЕ И ИЗКУСТВАТА НЕ СА ОТ ПОЛЗА ЗА САМУРАЯ.

Изречението „Изкуствата са полезни за тялото“ се отнася за самураите от други области. За самураите от клана Набешима изкуствата разрушават тялото. Във всеки случай човек, който практикува някое изкуство, е артист, не самурай, а ти трябва да се стремиш да съхраняваш достойнството на името самурай.

Когато си убеден, че дори и най-малките умения в изкуството са вредни за самурая, тогава всички изкуства ще бъдат полезни за тебе. Трябва да разбираш тези неща.

48. ДОРИ И ПИСМОТО ТИ ДА Е САМО ОТ ЕДИН РЕД, БЪДИ ЕДНАКВО СТАРАТЕЛЕН.

Обикновено да се огледаш внимателно в огледалото и да се погрижиш за облеклото си е достатъчно за поддържане на добър външен вид. Това е много важно. Много хора са в окаян вид, защото не отделят достатъчно време да се погледнат в огледалото.

За да се научиш на правилна реч, трябва да се поправяш, докато говориш у дома.

Дори и писмото ти да е само от един ред, бъди еднакво старателен.

Добре е във всичките ти писма да се чувства една безмълвна сила. При това според онова, което свещеникът Ръодзан чул, докато бил в областта Камигата, когато пише писмо, човек трябва да мисли, че получателят му ще го окачи като свитък на видно място.

49. КОГАТО ДОПУСНЕШ ГРЕШКА, БЕЗ КОЛЕБАНИЕ ТРЯБВА ДА Я ПОПРАВИШ.

Казват, че когато допуснеш грешка, без колебание трябва да я поправиш. Ако го сториш без ни най-малко забавяне, грешките ти бързо ще бъдат забравени. Ала когато се опитваш да прикриеш грешката си, тя ще стане още по-непристойна и болезнена. Когато от устата ти се изплъзнат погрешни думи, ако бързо и ясно изразиш мнението си, тези думи не ще да окажат въздействие и няма за какво да безпокоиш. И ако някой те укори за думите, ти трябва да си готов да му отвърнеш с нещо от рода на: „Аз обясних причината за моята небрежна реч. Нищо повече не мога да направя, ако вие не се вслушате в гласа на разума. Тъй като го казах неволно, все едно че не сте го чули. Никой не е безукорен.“ Никога не трябва да говориш за други хора или за пазени в тайна неща. Освен това трябва да говориш само съобразно преценката си за схващанията на събеседника.

50. НЕ БЪДИ НЕБРЕЖЕН, НО НЕ СТАВАЙ И МУДЕН И СКОВАН.

Правилният подход в калиграфията е да не правиш небрежни движения, но при това те могат да станат мудни и вдървени. Трябва да надмогнеш това и да съумееш да се отклониш от нормата. Този принцип е в сила във всички области.

51. АКО ИСКАШ ДА НАДЗЪРНЕШ В НЕЧИЯ ДУША, ЛЕГНИ БОЛЕН.

Има поговорка: „Ако искаш да надзърнеш в нечия душа, легни болен.“ Когато си болен или в затруднение, много от онези, които са ти били приятели или близки, когато животът е следвал естествения си ход, ще се проявят като мерзавци. Винаги, когато някой бъде сполетян от нещастия, ти трябва преди всичко да проявиш загриженост към него, като го посетиш или му изпратиш някакъв дар. И никога през целия си живот не трябва да бъдеш нехаен спрямо някой, който те е подкрепил.

По такъв начин ти ще можеш да разбереш какво е уважението на другите към тебе. На този свят са много хората, които търсят помощ от други, когато са в затруднение, а след това изобщо не се сещат за тях.

52. ДОБРИТЕ И ЛОШИТЕ ДЕЛА СА ПЪТЯТ НА ЧОВЕКА.

Не можеш да кажеш дали човек е добър или лош по превратностите в неговия живот. Дали ще ти върви или не, го определя съдбата. Добрите и лошите дела са Пътят на Човека. Възмездие за добро и зло е просто една проповед.

53. ДУМАТА НА САМУРАЯ Е ПО-ТВЪРДА ОТ МЕТАЛ.

Във връзка с някаква работа Мороока Хикоемон бил призован да се закълне пред боговете, че казва истината по определен въпрос. Но той отвърнал: „Думата на самурая е по-твърда от метал. Тъй като аз съм запечатал този факт в съзнанието си, какво повече могат да направят божествата и Будите?“ Клетвата била отменена. Това се случило, когато той бил на двадесет и шест години.

54. ЗА КАКВОТО СЕ ПОМОЛИШ, ЩЕ ТИ БЪДЕ ДАДЕНО.

Учителят Иттей казал: „За каквото се помолиш, ще ти бъде дадено. Преди много време в нашата работа не растяха гъби *мацутак*. Няколко души, които ги бяха виждали в областта Камигата, започнаха да отправят молитви да стане тъй, че те да растат и тук. И ето днес можеш да ги намериш из цяла Китаяма. На мен ми се иска в бъдеще в нашата провинция да растат и японски кипариси. Тъй като всеки го желае, предусещам, че не след дълго те ще се появят. За да стане това, всеки трябва да се моли за него.“

55. МИСТЕРИИТЕ СА САМО В УМА НИ.

Когато се случва нещо необичайно, нелепо е да кажеш, че това е някаква мистерия или поличба за предстоящи събития. Слънчеви и лунни затъмнения, поява на комети, облаци, които пърполят като знамена, сняг в петия месец, светкавици в дванадесетия и т.н. са все неща, които се случват веднъж на петдесет или сто години. Случват се съобразно кръговрата на *ин* и *ян*. Това, че слънцето изгрява от изток и залязва на запад, също би било мистерия, ако не се случваше всеки ден. И няма никаква разлика между залеза на слънцето и затъмнението. Освен това обстоятелството, че винаги се случва нещо лошо след странни явления, се дължи на това, че когато хората видят нещо от рода на плющящи като знаме облаци, те започват да мислят, че нещо ще се случи. Мистерията е плод на техните умове и в очакване на бедствието то се поражда именно от техните умове.

Появата на мистерии е винаги само на думи.

56. ПРЕСМЕТЛИВИТЕ И ХИТРИ ХОРА С ТЪРГАШЕСКИ ДУХ СА ДОСТОЙНИ ЗА ПРЕЗРЕНИЕ.

Пресметливите и хитри хора с търгашески дух са достойни за презрение. Основанието за тази преценка е, че пресметливостта работи с печалби и загуби, а грижите за тях никога не свършват. Смъртта се пресмята като загуба, а животът — като печалба. Затова смъртта е нещо, което тези хора не харесват и поради това са достойни за презрение.

Освен това учените и тем подобните са хора, които с остроумия и приказки прикриват истинското си малодушие и алчност. Хората често погрешно преценяват това.

57. СЪС ЗДРАВ РАЗУМ НЕ СЕ ПОСТИГАТ ВЕЛИКИ НЕЩА.

Господарят Наошиге казвал: „Пътят на Самурая е в безразсъдността. Десет души или повече не могат да убият човек, който е готов на всичко. Със здрав разум не се постигат велики неща. Просто стани безумен и безразсъден.“

„По Пътя на Самурая, ако много разсъждаваш, ще изостанеш. Не ти е потребна нито вяност, нито преданост — просто стани безразсъден в Пътя. Верността и предаността ще дойдат от само себе си с безразсъдството.“

58. ПО-ДОБРЕ НЕ ЯЖ, ПО-ДОБРЕ ИЗБЕРИ СМЪРТТА.

Изречението на Шида Кичиносуке — „Когато трябва да избираш между живота и смъртта, докато името ти с нищо не е опетнено, по-добре предпочети живота“ — е парадокс. Той казва също: „Когато трябва да избираш да си отидеш или не, по-добре не си отивай.“ Естественият извод от думите му би трябвало да бъде: „Когато трябва да избираш да ядеш или да не ядеш, по-добре не яж. Когато трябва да избираш да умреш или да не умреш, по-добре умри.“

59. КОГАТО ПОПАДНЕШ В ТРУДНА СИТУАЦИЯ, УСТРЕМИ СЕ НАПРЕД СМЕЛО И С РАДОСТ.

Когато се сблъскаш с беди или затруднения, не е достатъчно просто да кажеш, че те изобщо не те вълнуват. Когато попаднеш в трудна ситуация, устреми се напред смело и с радост. Преодолявайки препятствие след препятствие, ти ще действаш в съответствие с поговорката: „Колкото повече е водата, толкова по-нависоко е корабът.“^[26]

60. ГОЛЕМИТЕ МАЙСТОРИ СА ХОРА. ТИ СЪЩО СИ ЧОВЕК.

Апатия на духа издава схващането, че не можеш да постигнеш онова, което си видял и чул, че са постигнали големите майстори. Майсторите са хора. Ти също си човек. Ако приемеш тази нагласа, скоро ще тръгнеш по техния път.

Учителят Иттей казва: „Конфуций е бил мъдрец, защото пожелал да стане учен, когато бил петнадесетгодишен, а не на стари години.“ Същото ни казва и будистката сентенция: „Първо намерение, после просветление.“

61. ВОИНЪТ ТРЯБВА ДА ВНИМАВА ВЪВ ВСИЧКИТЕ СИ ДЕЛА И ДА МРАЗИ ДА БЪДЕ ПОБЕЖДАВАН ДОРИ И В НАЙ-ДРЕБНИТЕ НЕЩА.

Воинът трябва да внимава във всичките си дела и да мрази да бъде побеждаван дори и в най-дребните неща. Преди всичко, ако той не внимава какво говори, може да изрече думи като „Аз съм страхливец“ или „В подобна ситуация сигурно ще избягам“, или „Колко страшно“, или „Колко боли“. Такива думи не трябва да бъдат произнасяни дори на шега, като приумица или когато бълнуваш насън. Проницателният човек, който чуе подобни слова, ще види душата на говорещия като на длан. Внимателно обмисляй думите си отнапред.

62. КОГАТО СМЕЛОСТТА СЕ Е УТВЪРДИЛА В СЪРЦЕТО, ЩОМ НАСТЪПИ МОМЕНТЪТ НЕИЗБЕЖНО ЩЕ МОЖЕШ ДА НАПРАВИШ ПРАВИЛНИЯ ХОД.

Когато смелостта се е утвърдила в сърцето ти и никакви съмнения не накърняват твоята решителност, тогава, щом дойде моментът, ти неизбежно ще можеш да направиш правилния ход. Според случая това ще се прояви в поведението и в речта ти. Словото ти е особено важно. То не трябва да разкрива дълбините на душата ти. За тях хората ще узнаят от всекидневните ти дела.

63. СТАРАЙ СЕ ДА ВМЕСТВАШ ДЕСЕТ ДУМИ В ЕДНА.

Когато поех задълженията на васал, аз никога не поседнах нехайно и отпуснато нито у дома, нито на някое друго място. И дума не отронвах, но ако нещо не можеше да се свърши както трябва безмълвно, стараех се да вместя десет думи в една. И Ямадзаки Курандо беше същият.

64. И С ОТСЕЧЕНА ГЛАВА ЧОВЕК МОЖЕ ДА СВЪРШИ ОЩЕ НЕЩО.

Казват, че дори да му отсекаат главата, човек все още може да свърши нещо. Това може да се види от примерите на Нитта Йошисада^[27] и Оно Докен^[28]. Каквото може един, може го и друг. Митани Джокю казваше: „Дори ако човек е смъртно болен, може да издържи още два-три дни.“

65. КОГАТО РАБОТИТЕ СЕ ВЪРШАТ ЯВАШ-ЯВАШ, В СЕДЕМ ОТ ДЕСЕТ СЛУЧАЯ ТЕ ЩЕ СВЪРШАТ ЗЛЕ.

Древните казват, че човек трябва да взема решенията си в рамките на седем дишания. Господарят Таканобу казвал: „Ако дълго разсъждаваш, работата се разваля.“ А според реченото от господаря Наошиге: „Когато работите се вършат яваш-яваш, в седем от десет случая те ще свършат зле. Воинът е човек, който върши работата си бързо.“

Когато умът ти се люшка насам-натам, разсъжденията никога не водят до някакъв извод. Със силен, бодър и несклонен към разтакаване дух можеш да прецениш нещата в рамките на седем дишания. За това е необходимо да си решителен и готов да преодолееш всичко по пътя към успеха.

66. ИСКАШ ЛИ — МОЖЕШ.

Ако трябва да предупредиш господаря, но нямаш необходимия ранг за това, би било знак на голяма лоялност, ако намериш някой, който е в положение да му го каже и така господарят да поправи грешките си. За да бъдеш в състояние да го сториш, ти трябва да си в задушежни отношения с всеки. Ако го правиш за собствена изгода, това би било просто ласкателство. По-скоро трябва да го направиш от загриженост за клана.

Искаш ли — можеш.

67. ЛОШИТЕ ОТНОШЕНИЯ МЕЖДУ ХОРАТА СЕ ДЪЛЖАТ НА СЕБЕЛЮБИЕТО ИМ.

Лошите отношения между предишен и сегашен управник, между баща и син, между по-голям и по-малък брат, се дължат на себелюбието. Доказателство за това е, че подобни лоши отношения няма между господар и васал.

68. СЕДЕМ ПЪТИ ПАДНИ, ОСЕМ ПЪТИ СТАНИ.

Не бива да се разстройваш от това, че са те лишили от служба и си станал *ронин*^[29]. По времето на господаря Кацушиге хората обичаха да казват: „Ако не си бил поне седем пъти *ронин*, от тебе няма да стане добър васал. Седем пъти падни, осем пъти стани.“

Нарутоми Хього^[30] например е бил *ронин* седем пъти. Трябва да разбереш, че то е все едно да си като кукла *дарума*^[31]. Освен това господарят е склонен да те лиши от служба, за да те изпита.

69. ДОКОЛКО СЕРИОЗНИ ЩЕ СТАНАТ ЗАБОЛЯВАНИЯТА И ДРУГИТЕ НИ БЕДИ ЗАВИСИ ОТ НАШЕТО ОТНОШЕНИЕ КЪМ ТЯХ.

Доколко сериозни ще станат заболяванията и другите ни беди зависи от нашето отношение към тях. Аз съм роден, когато баща ми е бил на седемдесет и една години и затова бях много болнаво дете. Но тъй като имах голямо желание да бъда полезен дори на старини, когато се появи възможност, аз подобрих здравето си и оттогава не съм боледувал. Въздържах се от секс и постоянно се подлагах на мокса обгаряния. И това определено имаше положителен ефект.

Казват, че дори седем пъти да бъде изгорена една *мамуши*^[32], тя всеки път се възвръща в първоначалния си вид. И в това е моята голяма надежда. Винаги съм бил обзет от една идея: да мога да осъществя заветното си желание, а то е — ако се преродя седем пъти, всеки път да се раждам като васал на моя клан.

**70. ПАРИ МОЖЕШ ДА ВЗЕМЕШ НАЗАЕМ, НО ДОБЪР
ЧОВЕК НЕ МОЖЕШ ДА НАМЕРИШ ПРОСТО ЕЙ ТАКА
ПО ВОЛЯТА НА СЛУЧАЯ.**

Ямамото Джинемон каза веднъж, че най-доброто за самурая е да има добри васали. Военните дела не са за сам човек, независимо колко скопосен се старае да бъде той. Пари можеш да вземеш назаем, но добър човек не можеш да намериш просто ей така по волята на случая. Трябва да проявиш благоразположение и да се държиш добре с човека още от самото начало. Когато имаш васали, не трябва да мислиш само за собствената си прехрана. Ако делиш онова, което имаш, с хората от низшите съсловия, ти ще можеш да задържиш около себе си добри хора.

71. НЕ Е МЪДЪР ЧОВЕКЪТ, КОЙТО КРИТИКУВА ВРЕМЕТО, В КОЕТО ЖИВЕЕ.

Не е мъдър човекът, който критикува времето, в което живее. Ето откъде идват бедите. Онзи, който е сдържан в думите си, ще има успехи в добри времена и ще избегне наказанията в лоши.

72. ОБИКНОВЕНИТЕ ХОРА ДЪРЖАТ САМО НА СВОЕТО МНЕНИЕ И ЗАТОВА НИКОГА НЕ ПОСТИГАТ ПРЕВЪЗХОДСТВО.

Да превъзхождаш другите означава просто да беседваш с тях за твоята работа и да се вслушаш в мненията им. Обикновените хора държат само на своето мнение и затова никога не постигат превъзходство. Да обсъдиш с някого делата е стъпка към това да го надминеш. Веднъж един човек обсъди с мен работата с писмените документи в канцеларията на клана. Той беше по-добър от такива като мен в тяхното оформяне и издирване. Но като търсиш помощ от другите, за да станеш по-добър в работата си, ти ще ги надминеш.

73. РАЗДВОЕНИЕТО Е ЛОШО.

Раздвоението е лошо. Не трябва да се оглеждаш за нещо друго, докато вървиш по Пътя на Самурая. Същото се отнася и за всеки друг Път. Признак на разколебаност е да чуеш нещо за Пътя на Конфуций или за Пътя на Буда и да кажеш, че този е Пътят на Самурая. Ако разбираш нещата по този начин, ти ще си в състояние да слушаш за всички Пътища и да бъдеш все повече и повече в хармония с твоя собствен Път.

74. ЕДНА ДУМА МОЖЕ ДА НАПРАВИ ВИДНИ СИЛАТА ИЛИ МАЛОДУШИЕТО НИ.

За самурая е важна всяка изречена от него дума, независимо в каква обстановка я изрича. Само с една-единствена дума той може да разкрие воинската си доблест. В мирно време думите показват смелостта му. И в тежки времена се знае, че една дума може да направи видни силата или малодушието му. Тази едничка дума е най-характерна за неговата душевност. Тя не е просто звук, отронил се от устата му.

75. ВОИНЪТ НЕ ТРЯБВА ДА КАЗВА НЕЩО НЕРЕШИТЕЛНО И КОЛЕБЛИВО ДОРИ В СЛУЧАЕН И НЕПРИНУДЕН РАЗГОВОР.

Воинът не трябва да казва нещо нерешително и колебливо дори в случаен и не принуден разговор. Той трябва да е подготвил изказването си отнапред. Дори и в маловажните неща могат да се разкрият дълбините на душата му.

76. ЗА КАКВОТО И ДА СТАВА ДУМА, НЯМА НЕЩО НЕВЪЗМОЖНО.

За каквото и да става дума, няма нещо невъзможно. Ако човек прояви решителност, той може да движи небето и земята както си пожелае. Но тъй като е нерешителен, той не може да се настрои да извърши подобно нещо. Да раздвижиш небето и земята без усилия е просто въпрос на съсредоточеност.

77. ДОРИ ВЕЩИЯТ В ЗАНАЯТИТЕ И ИЗКУСТВАТА Е ПОДОБЕН НА ГЛУПАК.

Дори вещият в занаятите и изкуствата е подобен на глупак. Поради глупостта си да се занимава само с едно нещо той не мисли за нищо друго и така става изкусен. Такъв човек за нищо не го бива.

78. ДО ЧЕТИРИДЕСЕТ ГОДИНИ Е НАЙ-ДОБРЕ ДА ЗАСИЛВАШ МОЩТА СИ.

До четиридесет години е най-добре да засилваш мощта си. Когато достигнеш петдесет, подобава да заживееш спокойно.

79. РАЗГОВОРЪТ ЩЕ ЗАКРЕЕ, АКО ДУМИТЕ ТИ СА НЕУМЕСТНИ И БЕЗ ВРЪЗКА С ТЕМАТА.

Когато обсъждаш нещо с друг човек, най-добре е да говориш по подобаващ начин за каквато и тема да се отваря реч. Независимо колко си красноречив, разговорът ще закрее, ако думите ти са неуместни и без връзка с темата.

80. НАЙ-ДОБРО Е ДА ДАВАШ И ДА ИЗСЛУШВАШ МНЕНИЯ БЛАГОСКЛОННО.

Когато някой ти съобщава мнението си, ти трябва да го приемеш с дълбока благодарност, дори ако то е безполезно. Ако не го сториш, той повече няма да ти разкаже нещата, които е видял и чул за тебе. Най-добро е да даваш и да изслушваш мнения благосклонно.

**81. АКО ЧОВЕК НЕ ПОЛАГА ГОЛЕМИ УСИЛИЯ ЗА
СВОЕТО РАЗВИТИЕ И НЕ Е ПОДКРЕПЯН В
НАПРЕДЪКА СИ ОТ ДРУГИТЕ, ОТ НЕГО НЕ ЩЕ ИМА
ПОЛЗА.**

Поговорката казва, че великият гений съзрява късно^[33]. Ако нещо не съзрява двадесет-тридесет години, то сигурно не ще да е с големи достойнства. Когато един васал възнамерява да свърши работата си набързо, той ще пречи на работата на другите и ще бъде сметнат за незрял, макар и способен. Ще действа с прекален ентусиазъм и ще бъде сметнат за твърде груб. Той ще важничи като някой, който е извършил велики дела, ще стане ласкател и лицемер, и ще започнат да говорят зад гърба му. Ако човек не полага големи усилия за своето развитие и не е подкрепян в напредъка си от другите, от него не ще има полза.

82. ВИНАГИ ТРЯБВА ДА СИ НАСТРОЕН ДА НАДМИНЕШ ДРУГИТЕ.

Когато изпълняваш воинските си задължения — например да бъдеш *кайшаку*^[34] или да участваш в ареста на някой от твоята група или клан, хората ще забележат, когато настъпи моментът, дали отнапред си решил да не бъдеш изпреварен от никого. Винаги трябва да си настроен да надминеш другите във воинската доблест, винаги да чувстваш, че с нищо не отстъпваш на който и да било и винаги да утвърждаваш своята смелост.

83. МИСЛИ САМО КАК ДА БЪДЕШ НАЧЕЛО В БИТКАТА.

Когато си на бойното поле, ако се опиташ да не допуснеш други да бъдат начело и мислиш само как да нахлуеш в редиците на врага, тогава ти няма да бъдеш изпреварен, ще бъдеш обладан от ярост и ще проявиш воинска доблест. Такова поведение са ни завещали нашите предци. Освен това, ако те сразят в битката, трябва да си твърдо решен да паднеш с лице към врага.

84. ЛЪЖИТЕ И ЛИЦЕМЕРИЕТО НЕ ПОДОБАВАТ НА ДОСТОЙНИЯ ЧОВЕК, ЗАЩОТО ТЕ ПРЕСЛЕДВАТ ЛИЧНА ИЗГОДА.

Ако хората живееха в съгласие и хармония помежду си и се осланяха на Провидението, на душата им щеше да е леко. Няма ли го съгласието, макар че постъпват справедливо, те няма да бъдат лоялни един към друг. Да не се погаждат със своите другари, да си склонен да пропускаш дори редките събирания, да говориш само язвителни думи — всичко това се дължи на плиткоумието. Но в мига на истината, колкото и неприятен да е той, трябва да затвърдиш в ума си нагласата да бъдеш сърдечен към хората по всяко време и да не ги слушаш разсеяно, тъй щото да изглежда, че ти досаждат. Освен това в този променлив свят ти не си сигурен дори в настоящето. Би било недостойно да умреш, докато хората имат лошо мнение за тебе. Лъжите и лицемерието не подобават на достойния човек, защото те преследват лична изгода.

Макар да не е от полза за теб да допускаш други да застанат начело, да бъдеш свадлив, с лоши обноски или без самоуважение, ако работиш за благото на другите и се отнасяш добре дори към онези, към които преди често си се държал зле, ти ще бъдеш в добри отношения с всички. Отношенията между съпруг и съпруга не са по-различни. Ако си благоразумен в края така, както в началото, между вас няма да има несъгласия и раздори.

85. ДНЕС НЯМА ХОРА, ЧИЙТО УМ ДА ПРОНИКВА ДО СЪЩНОСТТА НА НЕЩАТА.

Казват, че някога живял свещеник, който бил в състояние да постигне всичко благодарение на своята схватливост и находчивост. В наши дни няма друг монах в Япония, който би могъл да се сравни с него. И това не е никак странно. Просто няма човек, чийто ум да прониква до същността на нещата.

86. И КОГАТО ЧОВЕК СИ МИСЛИ, ЧЕ НИКОГА НЯМА ДА ИЗКУФЕЕ, ТОЙ ВЕЧЕ ГО Е НАПРАВИЛ.

За старческо изкуфяване говорим, когато човек започне да прави само онова, което в най-голяма степен го влече. Докато е все още жизнен, той може да потисне и да прикрие своите влечения, но когато силите му намалее, най-съществените черти на характера му изпъкват и той става за срам. Това се проявява в няколко форми, но няма човек, който да не е грохнал, когато стигне шестдесет. И когато човек си мисли, че никога няма да изкуфее, той вече го е направил. Така старостта се промъкна в разсъжденията на учителя Иттей. За да покаже, че само той може да поддържа дома Набешима, учителят ходеше, както си беше грохнал, в къщите на известни хора и си бърбеше приятелски с тях. Тогава на всички им се струваше, че това си е съвсем в реда на нещата, но днес осъзнаваме, че това е било старческо слабоумие. И като имам пред очи този красноречив пример, а и сам усещам как се вдетинявам, аз отклоних поканата да отида в храма за поменаване на тринадесетата годишнина от смъртта на господаря Мицушиге и реших все повече време да прекарвам у дома. Човек трябва да има ясна представа какво го чака.

87. НО В КРАЙНА СМЕТКА ПОДРОБНОСТИТЕ СА ВАЖНИ.

Ако човек е сигурен в основното, той няма да страда от отклоненията в някои дребни подробности или от неща, случили се противно на очакванията му. Но в крайна сметка подробностите са важни. За това доколко правилно или погрешно постъпва човек може да се съди по дребните и банални неща.

88. КОНФУЦИЙ НЕ Е ЕДИНСТВЕНИЯТ ЧОВЕК, КОЙТО Е СТАНАЛ НЕВЪЗМУТИМ, ЩОМ НАВЪРШИЛ ЧЕТИРИДЕСЕТ ГОДИНИ.

Според една история, разказвана в храма Рютайджи, живял някога в областта Камигата познавач на *Книгата на промените*, който казвал, че дори свещениците не трябва да се повишават в ранг, докато не навършат четиридесет години. Иначе те биха допуснали много грешки. Конфуций не е единственият човек, който е станал невъзмутим, щом навършил четиридесет години. При достигане на тази възраст и умните, и глупавите вече са натрупали достатъчно житейски опит и повече не могат да бъдат озадачени и объркани.

**89. СЪЩИНАТА НА ВОИНСКАТА ДОБЛЕСТ Е В ТОВА
ДА УМРЕШ ЗА ГОСПОДАРЯ СИ, А НЕ ДА СРАЗИШ
ВРАГА.**

Същината на воинската доблест е в това да умреш за господаря си, а не да сразиш врага. Можеш да го разбереш от предаността на Сато Цугунобу^[35].

90. ДЕЙСТВИТЕЛНО Е НЕВЪЗМОЖНО ДА ЖИВЕЕШ БЕЗ ГРЕШКИ.

На младини си водех „Дневник на разкаянието“, в който се опитвах да запиша всичките си погрешни стъпки ден след ден. Но не минаваше и ден, без да отбележа двадесет-тридесет грешки. Като видях, че те край нямат, аз се отказах да водя дневника. Дори днес, когато преди сън си мисля за стореното през деня, пак не е имало случай да не отбележа, че съм допуснал някаква досадна грешка било в речта си, било в други дела. Действително е невъзможно да живееш без грешки. Но хората, които разчитат в живота на своята схватливост и находчивост, не искат и да си го помислят.

91. ИЗВЛИЧАЙ ЗВУКА ОТ КОРЕМА, А НЕ ОТ УСТАТА.

Когато четеш нещо на глас, най-добре е да извличаш звука от корема. Ако го извличаш от устата, гласът ти ще звучи треперливо и неравно. Така ни учеше Накано Шикибу^[36].

92. КОЙТО ЖИВЕЕ НАШИРОКО В ДОБРИ ВРЕМЕНА, ЩЕ ЗАПАДНЕ В ЛОШИ.

В добри за теб времена горделивостта и разточителният начин на живот са опасни. Ако не си благоразумен, ти не ще можеш да се спреш, когато нещата влязат в обикновеното си русло. Който живее нашироко в добри времена, ще западне в лоши.

93. В КАЛИГРАФИЯТА СЕ СТИГА ДО УСПЕХ, КОГАТО ХАРТИЯТА, ЧЕТКАТА И МАСТИЛОТО СА В ХАРМОНИЯ.

Учителят Иттей казваше: „В калиграфията се стига до успех, когато хартията, четката и мастилото са в хармония.“ Но те са така навикнали да бъдат разединени!

94. КНИГА С АРОМАТ НА ИЗСУШЕНИ КАРАМФИЛЧЕТА.

Учителят извади книга от сандъка си. Когато я отвори, стаята се изпълни с аромат на изсушени карамфилчета.

95. МЪДРОСТТА И СМЕЛОСТТА, КОИТО ПРОИЗТИЧАТ ОТ СЪСТРАДАНИЕТО, СА ИСТИНСКА МЪДРОСТ И ИСТИНСКА СМЕЛОСТ.

Това, което се нарича щедрост, в действителност е състрадание. В *Шиней*^[37] е написано: „Когато гледаш с очите на състраданието, не изпитваш неприязън към никого. Съгрешилият следва да бъде пожален още повече. Широтата и дълбочината на сърцето са безгранични. В него има достатъчно място за всички. Ние все още почитаме мъдреците от трите древни царства именно защото тяхното състрадание е достигнало до нас.“^[38]

Каквото и да правиш, то трябва да бъде заради господаря и родителите, за хората изобщо и за потомците. Това е велико състрадание. Мъдростта и смелостта, които произтичат от състраданието, са истинска мъдрост и истинска смелост. Когато наказваш или се стремиш към нещо със сърце, изпълнено със състрадание, каквото и да сториш, то ще бъде ненадминато по своята сила и правилност. В своя изгода действат само дребните души и посредствените люде, които сътворяват единствено злини. Какво е мъдрост и смелост аз разбрах преди известно време. Едва сега започвам да проумявам що е то състрадание.

Господарят Иеясу^[39] казал: „За да управляваш страната в мир, е необходимо състрадание, защото когато мислиш за хората като за свои деца, те мислят за теб като за техен родител.“ Освен това не може ли да се мисли, че названията „родител на групата“ и „дете на групата“ (т.е. предводител и член на групата) идват от хармоничните отношения като между родител и дете?

Можем да разберем, че изразът на господаря Наошиге — „Който търси недостатъците на другите, ще бъде наказан от тях“ — е продиктуван от състраданието му. Реченото от него — „Законът стои над разума“ — също следва да бъде смятано за израз на състрадание^[40]. Той ентусиазирано заявявал, че ние трябва да опитаме вкуса на неизчерпаемостта.

96. СХВАТЛИВИЯТ И ОПРАВЕН ВАСАЛ НЯМА ДА СЕ ИЗДИГНЕ.

Свещеникът Таннен казваше: „Схватливият и оправен васал няма да се издигне. Обаче няма случай и бавно схващащи, глупави хора да са се издигнали в света“.

97. КАК ДА ИЗПИТАШ ЛЮБОВНИКА СИ?

Ето едно мнение на Накано Шикибу.

Често се случва, докато някой е млад, да бъде посрамен за цял живот заради хомосексуални прояви. Младите си нямат представа колко опасно е това. И тъй като няма кой да ги информира, аз ще очертая тук една обща схема.

Трябва да се разбере, че една жена е вярна само на съпруга си. Ние отдаваме чувствата си само на един човек за цял живот. Ако това не е така, то е равнозначно на содомия или проституция. Ихара Сайкаку^[41] е написал едно известно изречение: „Юноша без по-възрастен любовник е все едно жена без съпруг.“ Но този тип хора са за смях.

По-младият партньор трябва да изпита по-възрастния в продължение най-малко на пет години и след като се увери в намеренията му, тогава и той трябва да пожелае да встъпи в интимни отношения. Колебливият човек няма да установи по-дълбоки отношения и по-късно ще изостави своя любовник.

Ако те са в състояние да се подпомагат и да посветят живота си един на друг, тогава тяхната натура може да бъде проверена. Но ако единият партньор е извратен, другият може да каже, че пред връзката им има пречки и да я прекъсне с твърдост. Ако първият попита какви са тези пречки, другият трябва да му отговори, че никога няма да му каже. Ако другият продължава да повдига въпроса, другият трябва да се разгневи; ако онзи продължава да упорства — да го съсече.

Освен това, по-възрастният трябва да провери действителните мотиви на по-младия по споменатия вече начин. Ако по-младият може да бъде верен и да привикне с връзката за пет-шест години, тогава той не би бил неподходящ.

Преди всичко, не трябва да вървиш по два пътя. Следвай само Пътя на Самурая^[42].

98. ХОМОСЕКСУАЛНОСТТА Е НЕЩО И ПРИЯТНО, И НЕПРИЯТНО.

Хошино Ръотецу постави началото на хомосексуализма в нашата провинция и макар да може да се каже, че учениците му бяха много, той наставляваше всеки поотделно. Едайюши Сабуродзаемон беше човек, който разбираше същността на хомосексуалността. Веднъж, когато придружавал учителя си до Едо, Ръотецу запитал Сабуродзаемон: „Как разбираш ти хомосексуалността?“

Сабуродзаемон отговорил: „Това е нещо и приятно, и неприятно.“

Отговорът му удовлетворил Ръотецу и той казал: „Ще да си претърпял големи страдания някога, за да можеш да кажеш такова нещо.“

След няколко години друг човек помолил Сабуродзаемон да му разтълкува смисъла на гореказаното. Той отговорил: „Да отдадеш живота си за другия е основният принцип на хомосексуалността. Ако не го направиш — то е срамота. След това обаче не ти остава какво друго да пожертваш за господаря си. Така трябва да се разбира, че той е нещо и приятно, и неприятно.“

99. ДА СТОРИШ ДОБРО ЩЕ РЕЧЕ — ДА ИЗСТРАДАШ.

Учителят Иттей казваше: „Ако искаш с една дума да определиш що ще рече да сториш добро, тя ще бъде — да изстрадаш. Да не изтърпиш страданието при всички случаи е лошо.“

**100. ПРЕДИ ДА НАВЪРШИШ ЧЕТИРИДЕСЕТ ГОДИНИ Е
ПО-ДОБРЕ ДА ОСТАВИШ НАСТРАНА
РАЗСЪДЛИВОСТТА И ПРЕСМЕТЛИВОСТТА.**

Преди да навършиш четиридесет години е по-добре да оставиш настрана разсъдливостта и пресметливостта и да се стремиш да надминеш другите със силата и енергичността си. Когато стигнеш петдесетте, можеш да действаш по-спокойно и умерено и да се съревноваваш с другите съобразно положението ти в обществото.

101. ПРАЩАЙ ПИСМА ДО ДОМА, КОГАТО СИ НА ПЪТ.

Наскоро някакъв човек, тръгнал на път за Едо, пратил подробно писмо до дома от първия хан. Макар да пренебрегвал подобни неща, когато бил зает в работата си, в този случай той надминал другите в грижовността си.

102. КОГАТО ЧОВЕК СИ МИСЛИ, ЧЕ Е ОТИШЪЛ ТВЪРДЕ ДАЛЕЧ, ТОЙ НЕ Е ДЕЙСТВАЛ ПОГРЕШНО.

По мнението на нашите предци самураят трябва да бъде извънредно настойчив и упорит. Ако е умерен в действията си, покъсно може да се прецени, че те са били недостатъчни. Както съм чувал, когато човек си мисли, че е отишъл твърде далеч, той не е действал погрешно. Такива правила не трябва да се забравят.

103. ДОРИ АКО ЩЕ Е ТВЪРДЕ ТРУДНО ДА ГО ПОСТИГНЕШ ПО НАЙ-ПРЕКИЯ НАЧИН, НЕ МИСЛИ ДА ТРЪГВАШ КЪМ ЦЕЛТА ПО ДЪЛЪГ ЗАОБИКОЛЕН ПЪТ.

Когато си решил да убиеш някого, дори ако ще е твърде трудно да го постигнеш по най-прекия начин, не мисли да тръгваш към целта по дълъг заобиколен път. Сърцето ти може да се отпусне, възможно е да пропуснеш благоприятна възможност и въобще да не успееш. Пътят на Самурая е на незабавното действие и е най-добре да се втурнеш неудържимо и безразсъдно напред.

Веднъж някакъв човек отивал да слуша четенето на сутри в храма Джиссоин в Каваками. На ферибота негов слуга се напил и започнал да се заяжда с един от моряците. Когато стигнали до другия бряг, слугата извадил меча си, но морякът грабнал един прът и го халосал по главата. На помощ се притекли и другите моряци, въоръжени с весла и насмалко щели да го пребият. Точно в този момент обаче оттам минал господарят, който не подозирал какво се случва. Един от другите слуги го забелязал и поднесъл извиненията си на моряците. След това успокоил другаря си и го придружил до дома. През нощта пияният слуга се пробудил вече изтрезнял и установил, че са му отнели меча.

За произшествието е виновен преди всичко господарят, който не нахокал и не усмирил слугата, докато били на ферибота. Освен това, макар слугата да действал неразумно, след като са го ударили по главата, не е имало нужда от извинения. Господарят е трябвало да се приближи към слугата и моряка, за да им потърси обяснение и да ги съсече и двамата. Несъмнено той е бил страхливец.

104. В МИНАЛОТО ХОРАТА СЕ ОТЛИЧАВАЛИ СЪС СВОЯТА РЕШИТЕЛНОСТ.

В миналото хората се отличаваха със своята решителност. В боя са могли да вземат участие всички на възраст между тринадесет и шестдесет години. По тази причина хората в напреднала възраст криели възрастта си.

105. ВЪВ ВАЖНИТЕ НЕЩА СЕ УПОВАВАЙ НА СОБСТВЕНАТА СИ ПРЕЦЕНКА.

В сериозните неща, които пряко те засягат, ако сам не се погрижиш за тях въз основа на собствената си преценка и не се втурнеш стремглаво напред, нищо няма да свършиш. Когато се съветваш с други хора по важни дела, в много случаи те ще погледнат лекомислено на тях или няма да вземат предвид реалните обстоятелства. В такива случаи се уповавай на собствената си преценка. Във всеки случай е достатъчно да станеш фанатичен и да избереш да пожертваш живота си. Ако винаги мислиш как да свършиш нещата добре, скоро ще се объркаш и ще допуснеш груби грешки. В много случаи провалът ти ще се дължи на някой съюзник, който се опитва да стори нещо добро за тебе или може би ще бъдеш убит от услугата на приятел. То е същото като да поискаш разрешение да станеш монах.

**106. ДОКОЛКО ПРЕДЦИТЕ СА БИЛИ ДОБРИ ИЛИ
ЛОШИ МОЖЕ ДА СЕ СЪДИ ПО ПОВЕДЕНИЕТО НА
ТЕХНИТЕ ПОТОМЦИ.**

Господарят Наошиге казваше: „Доколко предците са били добри или лоши може да се съди по поведението на техните потомци.“ Потомците трябва да се държат по начин, който да изяви доброто в предците, а не лошото. Ето на това се казва синовна почит.

107. НЕ ОБЪРКВАЙ РОДОСЛОВИЕТО СИ ЗАРАДИ ПАРИ.

Никак не е добре родословието да бъде объркано с осиновяване заради пари. Такова нещо е аморално поначало, но е извънредно противно да бъдеш толкова аморален, че да извиняваш подобна постъпка с обяснението, че иначе не си щял да имаш дори всекидневната порция ориз.

108. НЕ ТРЯБВА ДА СЕ ГОВОРЯТ ЛОШИ НЕЩА ЗА ЧОВЕКА СЛЕД СМЪРТТА МУ.

Когато Накано Шьоген^[43] си направи сеппуку, членовете на неговата група се събраха в дома на Оки Хьобу^[44] и започнаха да злословят по негов адрес. Тогава Хьобу каза: „Не трябва да се говорят лоши неща за човека след смъртта му. И тъй като особено пък човек, който е бил порицан, трябва да бъде пожален, задължение на самурая е да каже нещо добро за него, пък било и съвсем незначително. Няма съмнение, че след двадесет години Шьоген ще има репутацията на верен васал.“ Ето това наистина са думи на опитен мъж.

109. КАК ДА СЕ ПОДГОТВИШ ЗА ПОХОД.

Да умееш да представиш доспехите си в цялото им великолепие е тънко изкуство, но е достатъчно, ако просто се справяш. Доспехите на Фукабори Иносуке са добър пример. Хората с висок ранг и голяма свита също се нуждаят от пари, за да се подготвят за поход. Казват, че Окабе Кунаи направил кесии за всичките си хора, с името на всеки върху тях, и сложил вътре необходимата сума за похода. Това говори за неговата прозорливост. Хората от низшите съсловия, ако не могат да се подготвят навреме, ще трябва да разчитат на подкрепа от предводителя на групата си. Поради това за него е важно да бъде в близки отношения с всеки от тях. Що се отнася до хората на подчинение на господаря и особено на близкото му обкръжение, на тях е по-добре да не се дават пари за подготовка. По време на летните маневри в Осака някакъв човек взел дванадесет монме^[45] чисто сребро от учителя Таку Дзушо и изчезнал. Би било, разбира се, по-добре, ако той беше отпрашил, преди да вземе парите. Затова мисля, че е по-добре да не си създаваш излишни грижи.

110. ЕСТЕСТВЕНО Е ЧОВЕК ДА НЕ МОЖЕ ДА РАЗБЕРЕ ДЪЛБОКИТЕ И СКРИТИ НЕЩА.

Внимателно изучавайки събитията от миналото, откриваме, че мненията за тях са много и различни, а някои неща си остават твърде неясни. По-добре е да ги смятаме за непознаваеми. Господарят Саненори^[46] каза веднъж: „Има си начини да разберем нещата, които не схващаме. При това някои неща ги разбираме без никакво напъгане, а други пък изобщо не можем да ги проумеем, независимо от огромните ни усилия. Ето това е интересно.“

Много мъдро съждение. Естествено е човек да не може да проумее дълбоките и скрити неща. Нещата, които лесно се разбират, са доста повърхностни.

111. ПРИМЕРЪТ НА ЗНАМЕНИТИТЕ ЛЮДЕ ЩЕ ТЕ ИЗБАВИ ОТ ТВОЕТО ТЕСНОГРЪДИЕ.

Докато слушаш поговорките на нашите предци или разказите за делата им, ти ще се изпълниш с тяхната мъдрост. Това е нагласа на ума, освободена от себелюбие. Ако обсъждаш с други постиженията на тези знаменити люде, твоите тесногръди представи постепенно ще избледнеят и изчезнат, тъй че ти няма да грешиш в действията си.

112. НЕЗНАЧИТЕЛНИТЕ ПОДРОБНОСТИ СА ОТ ОГРОМНА ВАЖНОСТ.

Ако можеш да разбереш главното и същественото, пропускаш маловажните детайли. Само че незначителните подробности са от огромна важност. Трябва да взимаш под внимание доброто и лошото дори в дребните неща.

113. КАК ПОДОБАВА ДА СЕ ДЪРЖИШ КАТО ГОСТ.

Джочо [Ямамото Цунетомо] си записваше от предната вечер множество неща, които трябваше да свърши в утрешния ден. Така правеше, защото беше настроен да се залавя енергично с работата по-рано от другите. Когато имаше покана да отиде някъде, той се подготвяше как да поздрави хората съобразно положението им в обществото и след като е проучил нещата от предната вечер. Когато веднъж го придружих в дома на едни хора, той ми каза следното: „Трябва да отделиш внимание на съпругата на домакина. Това е форма на спазване на добрия тон и на етикета. Когато си поканен от знатен човек, не трябва да се показваш там като някой, който бавно схваща и не знае какво да отговори. Щом такъв човек те запита нещо, не трябва да губиш дар слово. Напротив, трябва да завържеш под някаква форма интересен разговор. Обикновено не трябва да посещаваш някого без покана, освен ако не е по работа. Ако се изтърсиш ненадейно, ти няма да бъдеш приет така, както подобава да се посрещне гост. Затова е важно да обмисляш нещата отнапред, за да бъде твоето гостуване приятно. Още по-важно и проява на мъдрост е да съобразиш много неща, когато отиваш на гуляй. Трудно е да решиш кога трябва да си тръгнеш от него. Не трябва да досадиш или да си тръгнеш прекалено рано. Във всекидневния живот не е добре да се въздържаш от ядене, когато пред тебе са наредени толкова хубави неща. Проява на учтивост е да пристъпиш към храненето, след като няколко пъти тактично си отказал. По същия благовъзпитан начин трябва да се държиш, когато си закъснял поради непредвидени обстоятелства.“

114. НА ГУЛЯИТЕ СИ ПРЕД ОЧИТЕ НА ВСИЧКИ.

По време на гуляи трябва да бъдеш смел. Като гледам другите, тяхната единствена цел е да *пият*. Обаче много хора са провалили живота си в резултат на пиянство. Това е извънредно прискърбно. Сакето е добро питие, когато си знаеш мярката и не минаваш отвъд нея. Ако не се усетиш, няма да бъдеш на висота. Изглежда, че характерът на човека се разкрива във всекидневния живот. Угощението става пред очите на всички. Трябва да внимаваш.

115. РЯДКО ВЗИСКАТЕЛЕН И НЕИЗМЕРИМО ВЕЛИКОДУШЕН.

Един свещеник бил рядко взискателен към хората, но тъй като бил неизмеримо великодушен, работите в неговия голям храм вървели добре. Веднъж той казал: „Тъй като без съмнение съм болен, би било погрешно да искам да управлявам голям храм. По правило аз не допускам големи грешки, тъй като оставям други хора да ме заместват в дела, в които смятам, че няма да се справя добре. Преди две поколения свещеникът на този храм бил толкова строг, че никой от помощниците му не го слушал. Той им се предоверявал до такава степен, че те станали неконтролируеми. Свещеникът, който си върши работата самостоятелно, ще си спечели авторитет пред своите помощници. Като вземе предвид това, той ще разбере всичко добре, независимо от цифрите. Ще вярва изцяло на другите, като ги остави да поемат грижата и отговорността за работата. Когато възникнат проблеми, той ще отговори ясно, като им даде правилни инструкции. Мисля, че затова управлението може да върви добре.“

116. ДНЕСНИТЕ МЛАДИ САМУРАИ СА НИЩО И НИКАКВИ ФУКЛЪОВЦИ.

Когато погледна днешните млади самураи, те свеждат очи. Правят го, защото погледът им е като на същи джебчии. Гледат си само личния интерес и си мислят, че са хитри и нахакани. Макар да изглежда, че добре се владеят, те само си дават вид, а инак са нищо и никакви фуклъовци. Ако един самурай не мисли за нищо друго, освен да пожертва живота си за своя господар, като умре бързо и стане дух, ако не е постоянно загрижен за благоденствието на своя *даймьо* и не го известява незабавно за появата на някакъв проблем, ако не се стреми винаги да съдейства за укрепване на положението в областта, той не може да бъде наречен истински самурай на служба при своя господар.

117. ДРЪЖ СЕ КАКТО ОБИКНОВЕНО И НЕ БЪДИ КОЛЕБЛИВ.

Когато някакъв човек посетил своя господар на Нова година, онзи казал: „Време е да си променя мисленето. Не мисля да пия повече саке, тъй като от това наше национално питие мога да стана пиян-залян. Обаче ако кажа на хората, че съм спрял да пия, те ще си помислят, че имам проблеми с пиенето. Затова ще си сипвам саке в чашата два-три пъти. И ще се покланям смирено, докато получа разтежение в гърба, когато навеждам главата си. При това няма да говоря, освен ако не ми казват нещо.“ Този човек е бил здравомислещ. Да обмисляш бъдещите си действия отнапред е основна грижа за онзи, който е водач на други хора. Като чу това, Ямамото Цунетомо каза: „Да се държиш по начина, за който ми казваш, означава да не бъдеш такъв, какъвто обикновено си и да станеш колеблив, все едно че си болен. Първите впечатления действително са важни.“

118. ПРИЕМАЙ БЛАГОСКЛОННО СЪВЕТИ И БЪДИ ОТЗИВЧИВ.

Когато някой ви даде съвет, вие трябва да се съгласите благосклонно с него, дори ако неговият съвет не ви върши никаква работа. Ако не го сторите, той повече не ще бъде склонен да ви помага. Трябва да създадете атмосфера, която да ви позволява да бъдете отзивчив към мненията на другите.

119. ИСКА МИ СЕ МОЯТ СЪПРУГ ДА НЕ БЪДЕ ТОЛКОВА СЕБЕЛЮБИВ.

Някакъв човек си изливал яда върху своя зет и го хокал монотонно. Вследствие на продължително боледуване той вече не можел да търпи никого и нищо. Тъй като не бил в състояние повече да издържа това положение, зетят не се върнал вкъщи. Тъщата отишла при Ямамото Цунетомо за съвет и му казала: „Чудя се и се мая какво да правя. Искam моят съпруг да не бъде толкова себелюбив. Какво ще го посъветваш да направи?“ Ямамото отказал да ѝ помогне. Жената избухнала в плач и казала: „Всичко бих направила, ако ми помогнеш.“ Неохотно Ямамото се съгласил да ѝ помогне. „Обаче — казал той — аз възразявам против това да давам съвети на твоя съпруг. Още повече че е болен на легло. Изпрати при мен твоя зет.“

120. СЪСРЕДОТОЧЕНО И УСЪРДНО МИСЛИ ЗА СМЪРТТА.

Когато ме попитах: „Какво е най-важното нещо, за което трябва да се подготвя? Какво мога да ти отговоря? На първо място бих казал, че трябва да мислиш за смъртта! Съсредоточено и усърдно. Като че ли е пред очите ти във всеки един момент. Ликът на твоя дух е образът на момента, в който си изцяло погълнат от мисълта за смъртта. Дори ако сърцето на човека реагира бавно, щом той тръгне в живота си с тази мисъл в ума, нещо твърдо и решително ще се появи дълбоко в душата му.“

121. ЗА РАЗЛИКАТА МЕЖДУ ДЖУДО И ДЖУДЖУЦУ.

Гендзаемон Оки казваше: „За разлика от джудо, аз мислех, че е достатъчно само да хвърля някого, за да спечеля състезание по джуджуцу. Наскоро обаче разбрах нещо друго. Ако при хвърляне някой е бил успял да ме притисне и удържи, аз съм щял да загубя. Да победиш в началото, означава да побеждаваш до край.“

122. ПИШИ ПИСМАТА СИ ГРИЖЛИВО И БЪДИ НЕПОКОЛЕБИМ.

Най-важното е да пишеш писмата правилно и грижливо с четката за писане, а не с наивна простота и прямота. Още по-добър е този начин на писане, който остава непоколебим и показва характер. Разумно е да се следва този подход и при други неща.

123. ТРЯБВА ДА СЕ ОТНАСЯМЕ СЪС СЪЧУВСТВИЕ КЪМ КРИВНАЛИЯ ОТ ПЪТЯ.

Грубо и жестоко е да говориш лоши неща за човек, който е извършил някаква простъпка. Не е начинът да му помогнеш да се оправи, като бъдеш небрежен към задълженията си и само му пожелаваш да бъде щастлив. Трябва да се отнасяме със съчувствие към кривналия от пътя. На *буши* подобава да му помогне да влезе отново в правия път по един или друг начин.

124. МНОГО ВАЖНО ЗА ЕДИН ВОДАЧ Е ДА ГЛЕДА ДРУГИТЕ В ОЧИТЕ.

Много важно за един водач е да гледа другите в очите. Само веднъж Кусоноки Мацушиге свел поглед към едно писмо. Това било писмото, което той връчил на своя син Масацура, когато сам тръгвал на битката при Минатогава^[47].

125. НАДМЕННИЯ И БЕЗОЧЛИВИЯ ГО СПОЛЕТЯВА НАКАЗАНИЕ.

Който вижда основание, бърза да действа с гордост и надменност. Когато се казва, че той е в някаква степен специален, той ще се държи дръзко и безочливо, като казва, че не е имал никакви предимства по рождение. Такъв човек ще бъде сполетян от наказание.

126. НАЙ-ДОБРИЯТ НАЧИН ДА СЕ ИЗКАЖЕШ Е НИЩО ДА НЕ КАЗВАШ.

Най-добрият начин да се изкажеш е нищо да не казваш. Ако искаш да действаш, без да говориш, лесно е да го сториш. Когато непременно трябва да кажем нещо, следва да говорим разумно с няколко думи. Ще бъдем изоставени от другите и ще се посраим, ако говорим нехайно.

127. ОТ ТОВА, ЧЕ ПИШЕШ С ВНИМАНИЕ, ЧЕТКАТА ТИ ЗА ПИСАНЕ НЯМА ДА СЕ ИЗХАБИ.

Джинемон често казваше: „Костите на гърба ти няма да се строшат, ако се покланяш твърде много. Би било неучтиво, ако в края на писмото не напишеш: «С най-голяма почит». От това, че пишеш с внимание, четката ти за писане няма да се изхаби.“

128. ДОРИ И ДА СИ ПРАВ, ПАК Е ДОБРЕ НЯКОЙ ДА ТЕ ПОДКРЕПЯ В РАЗГОВОРА.

Докато говориш с други, най-добре е някой твой другар да ти приглася. Дори и да мислиш, че си казал нещо добро, думите ти могат и да не подействат, ако другар или колега не те подкрепи.

**129. МНОЗИНА ДАВАТ УРОЦИ, МАЛЦИНА ГИ
ПРИЕМАТ С РАДОСТ, А ОЩЕ ПО-МАЛКО СЕ
ВСЛУШВАТ В ТЯХ.**

Мнозина са хората в този свят, които дават уроци, но малцина ги приемат с радост. Още по-малко са онези, които се вслушват в тях. Никой над тридесетгодишна възраст не приема уроци с охота. Затова такива хора ще станат егоистични, ще допуснат да бъдат измамени поради грешки и ще свършат живота си безславно. Трябва да приемаш уроци. Старай се да имаш до себе си близък човек, който е вещ в даването на разумни съвети.

130. УСПЕХЪТ НА ВСЕ ОЩЕ МЛАДИЯ НЯМА ДА ТРАЕ ДЪЛГО.

Успехът в живота на човек, който е все още млад, няма да трае дълго. Дори ако е роден богат и надарен, никой няма да му вярва, защото все още не е зрял. Най-добре е да постигнеш успех около петдесетгодишна възраст. По-добре е другите да смятат, че си се издигнал бавно в този свят. Човек с твърдо установена цел ще напредва бързо. Но ако се провали, домът му ще западне.

131. КОГАТО СИ ЩАСТЛИВ, ВНИМАВАЙ ПОВЕЧЕ, ИНАК ЩЕ СЕ ПРОВАЛИШ.

Когато сме щастливи, нараства опасността да станем самонадеяни и дръзки. В този случай провалът ви е в кърпа вързан, ако не внимавате повече от обикновено. Човек, който ликува от щастието, ще бъде още по-обезсърчен, когато е нещастен.

132. КОГАТО СИ ВЪОДУШЕВЕН, РАЗТОЧИТЕЛЕН ИЛИ ДЪРЗЪК, БЪДИ ДВА ПЪТИ ПО-ВНИМАТЕЛЕН.

Нещата са още по-опасни, когато си въодушевен, разточителен или дързък. Важно е тогава да си два пъти по-внимателен от обичайното.

133. НЕДЕЙ ДА ТАИШ ОМРАЗА, БЪДИ МИЛОСЪРДЕН.

Никой не трябва да таи мисли на омраза в себе си. Още повече трябва да се съжалява човек, който е претърпял неуспех. Обхватът и размерът на милосърдието е неограничен. Именно защото милосърдието им е било толкова дълбоко и всеобхватно, светците на Тан, Индия и Япония са все още почитани до ден-днешен.

---

[1] Камигата е названието на района Киото-Осака-Кобе, а самите негови жители биват наричани *камигатамоно* или *камигатася*. В този район през XVII в. е съсредоточен икономическият живот на Япония и иначе презряното съсловие на търговците и лихварите бързо трупат богатства и мощ, което обяснява и неприязненото отношение на Цунетомо към тях. Оценката на историците обаче е друга: „Тяхната отличителна черта е умението и изобретателността. Те вече са създали *дза* (цеховете), *ракуцу* (свободните пристанища) и *ракуити* (свободните пазари), превърнали са златото и среброто в законно платежно средство и, за да компенсират недостига на валута, печатат книжни пари, а също изнамират начин за оформяне и уреждане на борсови сделки. В действителност всички достойни за споменаване икономически институции в икономическата история на Япония са изобретени и въведени в действие от тези камигата. Усърдието, изобретателността, настойчивостта и спестовността на камигата им позволяват толкова да преуспеят в делата и търговията, колкото нравките в строителството на нравуняк. Ако не са били тези камигата да поемат в свои ръце занаятите и търговията, то икономическата система на Япония, която се е намирала дотогава под контрола на мъжествените, но тъпи жители на североизтока и буйните жители на Кюшу, сполетявани от неуспех след неуспех, благодарение на тяхното грубо, прибързано и непрактично действие, никога не би излязла от своето примитивно състояние“ (Takehoshi Yosaburo. *The Economic Aspects of the History of the Civilisation of Japan*. Vol. 1–3. L., 1930, vol. 2, p. 282). Според Мицуи Такафуса само в Киото през периода Генроку (1688–1704) е имало 46 търговски къщи, натрупали милиони. В края на краищата обаче всички

(с изключение само на Мицуи и Коноике) се разоряват, за което немалка роля играе и страстта им към развлеченията и разкоша. ↑

[2] За четирите обета вж. предговора „Спокойни разговори в късна доба“. ↑

[3] *Оханашикикигаки*: сборник от записани сентенции на владетелите от клана Набешима — Наошиге, Кацушиге и Мицушиге. ↑

[4] Едо — седалището на правителството на шогуна, днес — Токио. ↑

[5] *Сенпуку* — самоубийство чрез разпорване на корема. Церемонията има много форми и се мени от период на период. ↑

[6] Обстоятелствата, породили описаните в този фрагмент събития, са неясни — предполага се, че Кюма се е опитвал да прикрие престъпление на своя господар. ↑

[7] В случая Цунетомо развива въз основа на своя житейски опит един известен конфуциански принцип, записан например и в извънредно популярната в Япония (под името *Сайконтан*) книга на Хун Дзъчън *Беседи за корените на зеленчуците*: „Не бъди твърде строг, когато укоряваш другите за техните недостатъци. Като им даваш съвет, прави го така, че да могат да го възприемат.“ (Хун Дзъчън. *Цайгънтан. Корените на мъдростта*. С., „Изток-Запад“, 2002, с. 18.) ↑

[8] В *Хагакуре нюмон* Юкио Мишима отбелязва: „За пръв път прочетох този пасаж по време на войната и след това, винаги когато у мен се надигаше желание за прозявка, аз си облизвах горната устна и успявах да го потисна. Особено по време на войната, когато при обучението всеки, който се прозяваше посред важно занятие, биваше жестоко скастриан, съветът на Джочо се оказа неоценим. Аз възприех също практиката всяка вечер да набелязвам подробен план за следващия ден, в който записвах заглавията на книгите, които ще ми бъдат необходими, съобщенията и писмата, които трябва да изпратя, имената и телефоните на хората, с които трябва да говоря и пр., така че работата в утрешния ден да върви гладко и без излишен разход на енергия. Това е само един от извънредно практичните уроци, които аз научих от *Хагакуре*.“ ↑

[9] Популярен израз, който води началото си от древното китайско съчинение „Домашните поучения на Конфуций“ и във видоизменена форма е включван в множество по-късни сборници. Срв. например: „Там, където има мръсотия, кипи живот. Там, гдето водата е чиста, риба

не се въди. Достойният човек не страни от светската мръсотия и не подражава сляпо на образците на непорочно поведение.“ (Хун Дзъчън. *Цайгънтан. Корените на мъдростта*. С., „Изток-Запад“, 2002, с. 44.) А също: „Чисто и свето е само мъртвото, живото живее в грях“ (Ат. Далчев). Макар този принцип да изглежда странен на пръв поглед, при по-задълбочено обмисляне се вижда, че той е валиден в различни сфери и мащаб. В рамките на държавата например стремежът към изваждането на цялата икономика „на светло“, макар да изглежда разумен и оправдан, всъщност би лишил от препитание хиляди хора, които всеки ден припечелват малко в „подмолите на сивата икономика“ като работници без договори и осигуровки, дребни амбулантни търговци по мръсните пазари и пр. Те наистина изкривяват икономическата среда, но ако тя бъде съвсем „изправена“, т.е. бъде по някакъв начин осигурено повсеместното спазване в пълен обем на цялата бюрократична регламентация, много хора просто не биха имали шанс да оцелеят. Фактът, че няма икономика в света без по-малък или по-голям „сив“ или „сенчест“ сектор, показва, че животът все пак успява да устои на умъртвяващото въздействие на прекаленото чистофайничество. Така е било, впрочем, и по времето на самия Ямамото Цунетомо, когато въпреки изключително дребната регламентация на обществения и личния живот, наложена от шогуните Токугава, новите икономически отношения, установявани покрай и извън закона от предприемчивите занаятчии и търговци, все пак се развиват и в крайна сметка вземат връх. ↑

[10] *Матануки* — пронизване на собственото бедро с меч или друг остър предмет като демонстрация на смелост. ↑

[11] Таннен (?-1680) — дзенски свещеник, при когото учи Цунетомо. ↑

[12] *Мунен мушин* — „Няма мисли, няма ум“. В будизма — състоянието, в което човек се е освободил от всички мисли за света. ↑

[13] Стихотворението е от *Госен вакашу*:

*На другите да кажеш,
Че мъла е туй,
Не ще ти помогне.
Когато сърцето твое те запита,
Отговор какъв ще му дадеш?*

↑

[14] *Го* — игра, в която в началото полето е празно и играчите слагат върху него пулове, наречени „камъни“, за да завладеят територия. ↑

[15] *Път* — *До* може да обозначава или една дисциплина, както е в *кендо*, „пътят на меча“, или универсалният път на даоизма или будизма. Често пъти между двете значения не се прави разграничение, тъй като идеята е, че по-голямото може да се постигне чрез по-малкото.

↑

[16] Ягю Таджима но ками Муненори: (1571–1646), основателят на школата по бой с меч Ягю — официалната школа на шогуната Токугава. ↑

[17] Ишида Иттей (1628–1693). Учен-конфуцианец, при когото Цунетомо учи. ↑

[18] Сектата (или школата) на Лотосовата сутра (кит. *Тиентай*) се оформя през VI в., като нейното учение се основа на Лотосовата сутра (санскр. *Садхармапундарики-сутра*, или „Сутра на лотоса на благия закон“), която съдържа същностните идеи на направление Махаяна. Под името Тендай тази школа е пренесена в Япония от Сайчо през VIII в. ↑

[19] „Майстор на разпечатването“ е свързано с разпечатването на буре със саке. „Майстор на двадесет и петия ден“ намеква за обичая да се отваря съд със соев сос, туршия или *мисо* (ферментирала бобова паста) двадесет и пет дни след запечатването му. ↑

[20] Случката с васалите на господаря Асано (драматизирана в Кабуки пиесата *Чушингура*) се смята за образец на истинска вяръност. Цунетомо не е съгласен, тъй като смята, че васалите е трябвало да отмъстят веднага, а не да чакат цяла година сгоден момент, тъй че да бъдат сигурни в убийството на господаря Кира. Битката при Нагасаки започва от това, че някакъв човек случайно изпръскал с кал самурай от друг клан. Цунетомо смята, че участниците в него са действали правилно, защото са отмъстили незабавно, без да обмислят основанията или последствията от това, което ще извършат. ↑

[21] *Хакама* — широки панталони, част от парадното облекло на самурая. ↑

[22] Васалите били членове на различни групи, всяка от които имала особени функции и отговорности. ↑

[23] *Кусемоно* — в съвременния японски означава „грубиян, брутален тип“, но Цунетомо го използва често в смисъла на „силен и решителен“, „истински мъж“. ↑

[24] За лакиране на ноктите тогава се използват венчелистчетата на червената *цубобана* или пурпурната *когане*, които се събират, стриват, смесват с малко стипца, после се варят и се оставят да престоят една нощ, загънати в листа от персимони или сладки картофи. ↑

[25] *Ренга* — нанизан стих, стих-верижка. ↑

[26] От китайската книга с коани *Бийенлу*. „Колкото повече е водата, толкова по-високо е корабът. Колкото повече е калта, толкова по-голям е Буда.“ ↑

[27] Нитта Йошисада(1301?-1338) — командир на верни на императора Го-Дайго войски, който, според легендата, когато бил обкръжен от врага в битката при Фуджишима в провинция Ечидзен, си отсякъл главата и сам я погребал, преди да умре. Вероятно е убит от стрела. ↑

[28] Оно Докен — самурай, осъден на смърт чрез изгаряне през 1615 г. Според легендата, когато надзираващият екзекуцията чиновник се приближил да провери останките му, Оно сграбчил меча му и го съсякъл, преди да се разпадне на пепел. ↑

[29] *Ронин* — самурай, който е уволнен от служба или който е изгубил господаря си. ↑

[30] Нарутоми Хього — генерал, взел участие в походите на Тойотоми Хидейоши в Корея. ↑

[31] *Дарума* — вид кукли, наречени така по името на будисткия монах Бодхидхарма. Те са оцветени в червено кръгли фигурки без ръце и крака, с тежест на дъното, така че както и да бъдат побутвани или блъскани, те винаги се изправят сами. Смята се, че това символизира търпението, издръжливостта и непоколебимостта на споменатия будистки монах. Символ на успеха, който по японските представи е свързан преди всичко с упоритостта при преследване на целта. В края на XIX в. руски търговци пренасят такива кукли и в Русия те започват да се правят под името „неваляшка“, както са по-известни и у нас. ↑

[32] *Мамуши* — вид отровна змия (*Agkistrodon blomoffii*). ↑

[33] Позоваването е на четиридесет и първия джан на *Даодъдзин* от Лаодзъ. ↑

[34] *Кайшаку* — помощник при извършването на сеппуку, който нанася смъртоносния удар чрез обезглавяване на осъдения. ↑

[35] Сато Цугунобу — воин, който бил смъртоносно ранен, когато прикрил от стрелите своя господар Йошицуне (1159–1189). ↑

[36] Накано Шикибу — т.е. баща му Ямамото Джинемон. ↑

[37] *Шиней*: „Песните на Боговете“, открита през късния период Камакура (1249–1382) книга, *Гукеншу*. ↑

[38] Трите древни царства са Индия, Китай и Япония. ↑

[39] Токугава Иеясу (1542–1616) — основател на шогуната Токугава, установил мир в страната след решителните победи при Секигахара (1600) и замъка Осака (1614–1615). ↑

[40] И двата цитата са от наставленията на Наошиге, изписани по стената на неговия дом. В пълния си вид последният гласи: „Законът е разумът на подчинените. Законът стои над разума.“ ↑

[41] Ихара Сайкаку — (1642–1692) новелист, чиито истории често са посветени на търговците и техните любовни истории. ↑

[42] Шикибу настоява човек да не мисли, че трябва да разделя живота си на два пътя. Той трябва да бъде самурай, независимо от любовния си живот. ↑

[43] Накано Шьоген — братовчед на Ямамото Цунетомо. ↑

[44] Оки Хьобу Мотокийо — „Хьобу“ е инспектор, надзираващ мореплаването. ↑

[45] *Монме*: мярка за тегло, равна на 3,75 грама. ↑

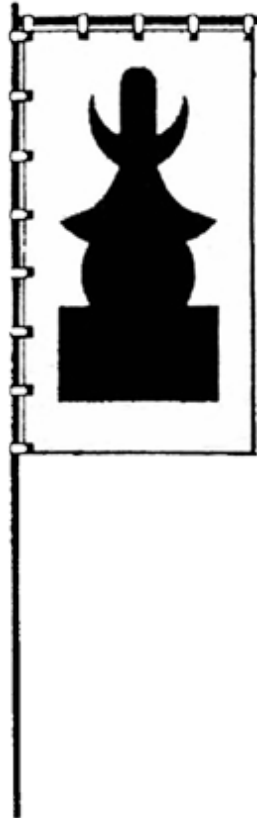
[46] Саненори (*Санджониши дайнагон*) — член на императорския двор, при който Набешима Мицушиге изучава стихотворната форма *вака*. ↑

[47] Кусоноки Мацушиге (1294–1336) — легендарен японски герой, смел и решителен воин, останал верен на император Го-Дайго в борбата му срещу регентите Ходжо. След като императорските сили биват разгромени в битката при река Минато (или Минатогава), той си прави сеппуку заедно с брат си Масасуе, последвани от всички техни оцелели васали. Прощаването на Кусоноки с 11-годишния му син Масацура, при която той го наставлява да бъде смел и винаги верен на императора, е любима тема в японското изкуство, особено в епохата Мейджи, когато Кусоноки е превърнат в национален герой и влиза в

учебниците като останал верен на императора до смъртта си самурай. Самият Масацура загива на 4 февруари 1348 г. в битката при Шиджо Навате. [↑](#)

ИЗ ГЛАВА ВТОРА

134. ЧОВЕК, КОЙТО В НЕСГОДИ СЕ ЧУВСТВА ИЗТОЩЕН, НЕ ГО БИВА ЗА НИЩО.

Казват, че самураят трябва да избягва прекаленото пиене на саке, надменността и разкоша. Няма причини за безпокойство, когато си злочест, но щом добиеш високо самочувствие, тези три неща стават опасни. Взирай се в човешкото съществуване. Неприлично е човек да става горделив и прахосник, когато работите му вървят добре. Затова е по-добре, докато си все още млад, съдбата да не е много благосклонна към тебе, защото ако не изпитаеш от горчивината на живота, няма как да изградиш характера си. Човек, който в несгоди се чувства изтощен, не го бива за нищо.

135. БЪДИ ОСОБЕНО ВНИМАТЕЛЕН С ХОРА, КОИТО ИЗВЪНРЕДНО МНОГО ОБИЧАТ ДА СПОРЯТ.

При среща с непознати хора трябва бързо да доловиш какъв е техният темперамент и да се държиш с тях съобразно преценката си. Бъди особено внимателен с хора, които извънредно много обичат да спорят. След като първоначално се съгласиш с много от казаното от тях, трябва да ги обориш с превъзходството на своята логика, но без да звучиш грубо и тъй че те да не бъдат засегнати и да не затаят обида. Това се постига с премерен тон и слова. Такова бе мнението на един свещеник относно личните срещи.

136. В СЪНИЩАТА ВСИЧКО Е КАТО НАЯВЕ.

В сънищата всичко е като наяве. Когато някой път съм сънувал, че умирам в битка или си правя сеппуку, ако бях готов смело да посрещна смъртта, разположението на духа ми в съня постепенно се променяше.

Така беше в съня ми през нощта на двадесет и седмия ден от петия месец.

137. И АКО МЕ ПОПИТАТ КАКВО ОЩЕ Е ПОТРЕБНО, ТО Е: РАЗУМНОСТ, ЧОВЕЧНОСТ И СМЕЛОСТ.

Ако трябва с една дума да кажа какво означава да бъдеш самурай, основното е: бъди предан телом и духом на своя господар. И ако ме попитат какво още е потребно, то е: разумност, човечност и смелост^[1]. Съчетаването на тези три добродетели може да изглежда непостижимо за обикновения човек, но всъщност то не е трудно. Разумността се изразява в това да обсъждаш нещата с другите. Така ще имаш достъп до безкрайна мъдрост. Човечност ще рече да работиш за благото на другите, като просто сравняваш себе си с тях и поставиш техните потребности на първо място. Смелостта е да стиснеш зъби и да вървиш решително и неотклонно напред, без да обръщаш внимание на обстоятелствата. Не ти е необходимо да знаеш нищо повече от тези три неща.

Колкото до външните аспекти, те са: външният вид, красноречието и калиграфията. И тъй като всички те са свързани с всекидневния живот, могат да се подобрят чрез постоянно практикуване. В основни линии човек трябва да възприема тяхната природа като тази на тихата сила. Ако си свършен във всички тези неща, тогава трябва да изучиш историята и обичаите на нашата област. След това можеш да изучиш различните изкуства с цел развлечение. И като помислиш — да бъдеш васал е просто. Ако днес се вгледаш в хората, които поне малко ги бива за нещо, ще забележиш, че те са постигнали тези три външни аспекта.

華子牙中眉奎

**138. ПЪРВО ОТСТЪПИ НАЗАД И ПРОУЧИ
ДЪЛБОЧИНТЕ И ПЛИТЧИНТЕ, А СЛЕД ТОВА
ДЕЙСТВАЙ.**

Един свещеник казал, че ако човек необмислено пресече река с непознати дълбочини и плитчини, той ще загине сред нейните течения, без дори да достигне другия бряг или да си свърши работата. Това е все едно някой ревностно да се стреми на всяка цена да стане васал, без обаче да разбира обичаите на времето и вкусовете на господаря, като в резултат на това от него няма никаква полза и сам се погубва. Да се опитваш да спечелиш благоразположението на господаря е непристойно. Първо отстъпи назад и проучи дълбочините и плитчините, а след това действай, без да правиш нещо, което не би се харесало на господаря.

139. АКО ПРИКРЕПИШ НЯКОЛКО ТОРБИЧКИ С КАРАМФИЛЧЕТА КЪМ ТЯЛОТО СИ, ЩЕ БЪДЕШ НЕУЯЗВИМ ЗА СТУДА И ПРОСТУДИТЕ.

Ако прикрепиш няколко торбички с карамфилчета към тялото си, ще бъдеш неуязвим за студа и простудите. Преди няколко години Накано Кадзума^[2] се върнал в провинцията си като пратеник на кон посред най-люта зима и макар че бил вече стар, той ни най-малко не пострадал. Казват, че било така, защото използвал торбички с карамфилчета. Освен това пиенето на отвара от тор на петнист кон е начинът да се спре кървенето от рана, получена при падане от кон.

140. БЕЗУПРЕЧЕН Е ЧОВЕКЪТ, КОЙТО СЕ ОТТЕГЛИ ОТ СВЕТСКИТЕ ДЕЛА.

Безупречен е човекът, който се оттегли от светските дела. Това трябва да бъде сторено решително.

141. ЖИВЕЙ ВЕРЕН НА ЕДНИЧКАТА ЦЕЛ НА МОМЕНТА.

Наистина не съществува нищо освен едничката цел на сегашния момент. Целият живот на човека е последователност от моменти. Ако напълно разбираш настоящия момент, друго не ти трябва и няма към какво повече да се стремиш. Живей верен на едничката цел на момента.

Хората допускат настоящия момент да им се изплъзне, след това го търсят, като си мислят, че е някъде другаде. Изглежда никой не забелязва този факт. Улови мига здраво и сбирай опит в преживяване след преживяване. И щом стигнеш до това разбиране, ти оттук нататък ще бъдеш различен човек, независимо че може би не винаги ще го помниш.

Когато добре разбереш това установяване в целеустремеността, грижите ти ще намалят. Верността също се съдържа в тази целеустременост.

142. ВАЖНО ДА СЛЕДВАМЕ ПРАВИЛНИЯ ЗА СЕГАШНОТО ВРЕМЕ ПЪТ.

Казват, че т.нар. „дух на времето“ си отива безвъзвратно. Постепенното разпиляване на този дух се дължи на приближаващия свършек на света. Така и в годината няма само пролет или лято. Няма и два еднакви дни.

По тази причина, колкото и да му се иска на човек да промени днешния свят и да го върне към духа на времето преди сто или повече години, това е невъзможно. Затова за нас е важно да следваме правилния за сегашното време път. Хората, които са пристрастени към миналите поколения, допускат грешка. Те не разбират тази невъзможност.

От друга страна, хората, които познават само съвременните нрави и се отнасят с неприязън към традициите на миналото, са твърде разхайтени.

143. БЪДИ ВЕРЕН НА МОМЕНТНАТА СИ МИСЪЛ И НЕ СЕ РАЗСЕЙВАЙ.

Бъди верен на моментната си мисъл и не се разсейвай. Вместо да продължаваш да се напругаш, не се стреми към нищо друго освен да стигнеш до степента, в която ще живееш само с едничка мисъл, последвана от друга едничка мисъл.

144. ЖИЗНЕНОСТТА Е ЗАПАДНАЛА, НО ЧОВЕШКИЯТ НРАВ СЕ Е ПОДОБРИЛ.

Храбреците от миналото са били в по-голямата си част грубияни. Тъй като били склонни да изпаднат в безумна ярост, жизнеността им била силна и те били безстрашни. Когато аз се усъмних в това и го попитах, Цунетомо каза: „Разбираемо е, че тъй като преливали от енергия, те обикновено са били груби и са вилнеели. В наши дни грубиянството е изчезнало, защото жизнеността на хората е отслабнала. Жизнеността е западнала, но човешкият нрав се е подобрил. Доблестта е все пак нещо различно. Макар в наши дни хората да са станали меки поради липса на жизненост, това не означава, че те отстъпват в неистовия си стремеж към смъртта. Това няма нищо общо с жизнеността.“

145. КАЗВАЙ ВСИЧКО САМО С ЕДНА ДУМА.

Ушидо Шьоемон казваше за военната тактика на господаря Наошиге, че било нещо обикновено неговите васали да се сблъскат със ситуация, в която не знаят отнапред какво ще се случи, а на него било присъщо да казва всичко само с една дума. Когато бил на път да си отиде от този свят, той не отронил и дума, дори когато главните му васали дошли да го видят.

146. ВСИЧКИ ТЕ УМРЯХА С ЛИЦЕ КЪМ ВРАГА.

Веднъж господарят Иеясу не успял да спечели битката, но в по-късните преценки се казвало: „Иеясу е много смел пълководец. Никой от неговите воители, загинали в боя, не бе поразен в гръб. Всички те умряха с лице към врага.“ Тъй като характерното за воина разположение на духа се проявява дори след смъртта, то е нещо, което може да го посрами.

147. НАЙ-ВАЖНОТО Е КАК ЗАВЪРШВАТ НЕЩАТА.

Както каза веднъж Ясуда Укьо относно предлагането на последната прощална чаша вино, най-важното е как завършват нещата. За целия живот на човека може да се каже същото. Когато гостите си отиват, е важно да покажеш, че не бързаш да се сбогуваш с тях. Иначе ще изглежда, че си отегчен, и от приятното чувство от дневните и вечерните разговори не ще остане и следа. В общуването с хората най-важното е да бъдеш внимателен и вежлив. Това означава, че при всяка среща трябва да се държиш с човека тъй, сякаш отдавна не си го виждал и възможността да поговориш с него за теб е нещо изключително. Казват, че за това не се иска нищо повече от малко вежливост и такт.

148. ФОРМАТА Е ПРАЗНОТА. ПРАЗНОТАТА Е ФОРМА.

В телата ни се влива живот от средината на празнотата. Да съществува там, където няма нищо, е смисълът на фразата „Формата е празнота“. Че всички неща идват от празнотата, е смисълът на фразата „Празнотата е форма“^[3]. Не мисли, че това са две отделни неща.

149. ВЪВ ВСЯКА ЕДНА СИТУАЦИЯ ТРЯБВА ДА СЕ СТРЕМИШ ДА НЕ ИЗОСТАВАШ.

Уесуги Кеншин^[4] казваше: „Никога не съм чувал да е възможно да печелиш от начало до край, а само че във всяка една ситуация трябва да се стремиш да не изоставащ.“ Интересно наблюдение. Васалът би бил смаян, ако е изостанал в някаква ситуация. Във всеки един случай той не би изглеждал неубедителен в изпълнението на задълженията си и с накърнена способност да реагира, ако не изостава.

150. ВЪЗДЪРЖАЙ СЕ ДА ГОВОРИШ МНОГО-МНОГО ЗА ПОЗНАНИЯ, МОРАЛ ИЛИ ФОЛКЛОР.

Въздържай се да говориш много-много за познания, морал или фолклор пред по-възрастни или по-високопоставени. Не ще им бъде приятно да те слушат.

151. ВЪВ ВСЯКО НЕЩО Е ВАЖЕН КРАЯТ.

В областта Камигата хората имат едни нагънати кутийки за храна, които те използват еднократно, когато отиват да се любуват на цъфтенето^[5]. На връщане ги изхвърлят и стъпкват с крака. Това е един от спомените ми от столицата [Киото]. Във всяко нещо е важен краят.

152. НЕ ПРИЛИЧА ЛИ ЧОВЕКЪТ НА ИЗКУСНО УПРАВЛЯВАНА КУКЛА-МАРИОНЕТКА?

Докато се разхождахме заедно, Цунетомо каза: „Не прилича ли човекът на изкусно управлявана кукла-марионетка? Свидетелство за майсторската му изработка е, че той може да бяга, да скача и дори да говори, макар към него да не са прикрепени конци. Няма ли да бъдем гости догодина на празника Бон^[6]? Наистина всичко на този свят е суета. Хората винаги го забравят.“

153. „НЕЗАБАВНО“ ОЗНАЧАВА „СВОЕВРЕМЕННО“ И „СВОЕВРЕМЕННО“ ОЗНАЧАВА „НЕЗАБАВНО“.

Веднъж казаха на един от младите господари, че „незабавно“ означава „своевременно“ и „своевременно“ означава „незабавно“.

Ще пропуснеш удобния случай, ако мислиш, че между двете има разлика. Например, ако те извикат пред господаря, за да обясниш нещо незабавно, най-вероятно ти ще бъдеш смутен и объркан. Това е доказателство, че ти виждаш някаква разлика между двете. Ако обаче „незабавно“ и „своевременно“ станат за теб едно нещо, макар никога да не станеш съветник на господаря, ти все пак ще си васал, и за да можеш да кажеш нещо ясно, независимо дали пред господаря, пред по-старшите или дори пред шогуна в замъка му в Едо, ти трябва да си се подготвил отнапред в ъгъла на спалнята си.

Във всички неща е така. Съответно трябва внимателно да проучваш нещата. Същото важи и за бойните изкуства, и за работата в канцеларията. Когато се опиташ да се съсредоточиш върху нещата по този начин, не стават ли разбираеми всекидневната немарливост и липса на решителност в наши дни?

154. АКО ВСЕКИ ДЕН НЕ СИ НАСТОЙЧИВ В ПОСТИГАНЕТО НА СВОИТЕ ЦЕЛИ, МОЖЕ ДА СЕ КАЖЕ, ЧЕ ЗАСЛУЖАВАШ НАКАЗАНИЕ.

Дори някой да е допуснал досадна грешка в държавните дела, вероятно би могло да бъде оправдан, ако той се позове на своята непохватност или неопитност. Но по какъв начин могат да бъдат оправдани неуместните действия на хората, които бяха участници в скорошното неочаквано произшествие^[7]? Джинемон винаги казваше „Достатъчно е воинът да бъде просто силен и решителен“ — и този случай иде да потвърди колко прав е бил той. Ако човек сметне, че такъв неуспех е унижение, най-малкото, което може да направи, е да си разпори корема, а не да живее в срам с пареща болка в гърдите и с чувство за безизходност. Тъй като воинският му късмет го е напуснал, той повече не ще може да действа бързо и ще си спечели лоша слава. Но ако му е жал да се раздели с живота си и реши, че трябва да живее, защото такава смърт е безполезна, тогава през следващите пет, десет или двадесет години от живота му той ще бъде сочен с пръст зад гърба му и ще се опозори. След смъртта му неговият труп ще бъде опетнен с позора, неговите невинни потомци ще поемат безчестието му, защото са от неговото родословие, името на предците му ще бъде натикано в калта и върху репутацията на всички членове на фамилията му ще бъде хвърлена сянка. Подобно развитие на нещата е наистина непростително.

Ако всеки ден не си настойчив в постигането на своите цели, ако дори в сънищата си не си даваш сметка какво е да бъдеш воин и живееш в безделие ден за ден, може да се каже, че заслужаваш наказание.

Вероятно може да се каже, че сраженият в битката не е бил добре обучен или че не му е провървяло като воин. Този, който го е сразил, подтикван от неизбежни обстоятелства и със съзнанието, че нищо друго не може да направи, също е предал живота си в ръцете на съдбата, така че не може да бъде заподозрян в малодушие. Не е добре да си сприхав, но не може да се каже, че двама мъже, изправили се един срещу друг, са

страхливци. В скорошния случай, за който говорим, опозорените хора, които продължили да живеят, не са били истински воители.

Всеки ден трябва да размишляваш и здраво да си набиеш в главата изречението „незабавно означава своевременно“. Казват, че е наистина удивително, ако някой успее да изживее живота си по един или друг начин в нехайство. Затова Пътят на Самурая е сутрин след сутрин да се наставляваш в смъртта, независимо дали тя ще бъде тук или там, представяйки си привлекателните начини за умирање и крепко утвърждавайки съзнанието си в смъртта. Макар то да е може би едно от най-трудните неща, ако го искаш, ще можеш да го сториш. Нищо от онова, което можеш да си представиш, не е невъзможно.

Освен това във военното дело думите са важни. В обсъждания случай е било най-добре да се възпрат хората. Когато ситуацията е извънредна, можеш или да съссечеш човека, или, ако той бяга, да извикаш нещо от рода на „Не бягай! Само страхливците бягат!“ и така, съобразно ситуацията, да постигнеш целта си със силата на словото. Живял нявга човек, за когото казват, че умееел добре да преценява характера на хората и се ползвал с уважението на всички, тъй че можел да се справя с подобни случаи. Това е доказателство, че „незабавно“ не се различава от „когато настъпи моментът“. Положението на *йокодза но яри* е още един пример за това^[8]. Това е нещо, което трябва да си поставиш за цел отнапред.

Много са нещата, които трябва да бъдат обмисляни отнапред. Ако непознат се е вмъкнал в дома на господаря, убил е някой от хората му и е успял да избяга, но ти си го забелязал, трябва веднага да го съссечеш, тъй като не знаеш дали той, размахвайки меча си, няма да доближи стаята на господаря. Иначе при разследването по-късно могат да те обвинят за съучастник на убиеца или че не си се постарал достатъчно. Затова в такъв случай трябва да мислиш само как да го съссечеш и да не се покриеш след това с позор.

155. МАКАР ГЛАВАТА МУ ДА Е ОТСЕЧЕНА, ТОЙ НЕ ЩЕ УМРЕ.

Дори ако някому внезапно отсекаат главата, той несъмнено ще бъде в състояние да направи още едно движение. Последните мигове на Нитта Йошисада го потвърждават. Ако е бил слаб духом, той е щял да падне в момента, когато главата му била отсечена. Наскоро узнахме за случая с Оно Докен. Тези действия са резултат просто на решителност. Изпълнен с воинска доблест, ако човек стане подобен на отмъстителен дух и покаже голяма решителност, макар главата му да е отсечена, той не ще умре.

**156. ТЪЙ КАТО СМЪРТТА Е ВИНАГИ ПРЕД ВРАТАТА
ТИ, ТРЯБВА ДА ПОЛАГАШ ДОСТАТЪЧНО УСИЛИЯ И
ДА ДЕЙСТВАШ БЪРЗО.**

Каквито и да са хората — от благородно или ниско потекло, богати или бедни, стари или млади, просветлени или объркани, — всички си приличат по това, че един ден ще умрат. Не че не знаем, че наша участ е смъртта, но се хващаме и за сламката. Макар да ни е ясно, че ще умрем някой ден, ние си мислим, че всички други ще умрат преди нас и ние ще сме последните, които ще напуснат този свят. Струва ни се, че смъртта е далеч.

Не е ли това повърхностно мислене? То е безполезно и е само шега по време на сън. Не трябва да разсъждаваш така и да бъдеш нехаен. Тъй като смъртта е винаги пред вратата ти, трябва да полагаш достатъчно усилия и да действаш бързо.

157. ДОБРЕ Е ДА ИМАШ РУЖ ПОДРЪКА.

Добре е да си носиш някакъв руж на прах в ръкава си. Може да се случи след изтрезняване или събуждане от сън да изглеждаш бледен. Ето тогава е добре да имаш руж подръка.

158. КОГАТО ЧОВЕК Е НЕСЕРИОЗЕН И ГОВОРИ НЕИСТИНИ, ДРУГИТЕ ГО ЗАБЕЛЯЗВАТ.

Случва се някой път човек да се увлече и да говори без много-много да му мисли. Но когато човек е несериозен и говори неистини, другите го забелязват. След такъв случай е най-добре да се обърнеш с лице към истината и да я кажеш. Тогава истината ще достигне и до твоето сърце. Даже когато поздравяваш не принудено някого, трябва да вземаш предвид обстоятелствата и, след като ги прецениш, да говориш тъй, щото да не нараниш неговите чувства.

Освен това, ако някой критикува Пътя на Самурая или своята провинция, трябва да говориш с него строго и без въобще да се церемониш. Предварително трябва да си готов за това.

159. ЗА СЪПЕРНИЧЕСТВОТО В ИЗКУСТВАТА.

Макар преуспелият в изкуствата да разглежда другите като съперници, миналата година Хьодо Сачу се отказа от титлата Майстор на *ренга* в полза на Ямагучи Шьочин. Достойна за похвала постъпка.

160. В КРИТИЧНИ МОМЕНТИ ХОРАТА СА ОБЪРКАНИ И СЕ СУЕТЯТ.

Свещеникът Таннен често окачваше ветрени камбанки, ала казваше: „Правя го не защото обичам звука. Закачвам ги, за да знам накъде духа вятърът в случай на пожар, защото това е единствената грижа на онзи, комуто е поверен голям храм.“ Когато духаше вятър, той обхождаше храма през нощта. През целия му живот огънят в неговия мангал не угасваше и той винаги поставяше книжен фенер и огниво край възглавницата си. Таннен казваше: „В критични моменти хората са объркани и се суетят, така че няма кой бързо да запали фенер.“

**161. АКО ХОРАТА НЕ МОГАТ ДА ДЕМОНСТРИРАТ
ДОБЛЕСТТА СИ ВЪРХУ ТАТАМИТО, НЯМА ДА ГО
СТОРЯТ И НА БОЙНОТО ПОЛЕ.**

Ако правиш разлика между обществени места и своите спални покои или между това да си на бойното поле и да си върху *татамито*^[9], когато удари часът няма да имаш време да поправиш грешката си. Винаги трябва да си нащрек. Ако хората не могат да демонстрират доблестта си върху *татамито*, няма да го сторят и на бойното поле.

**162. ХРАБРОСТ И СТРАХЛИВОСТ НЕ СА НЕЩА, ЗА
КОИТО МОЖЕШ ДА ПРАВИШ ДОГАДКИ В МИРНО
ВРЕМЕ.**

Храброст и страхливост не са неща, за които можеш да правиш догадки в мирно време. Само в проявата им ще можеш да ги разбереш.

163. ПРОДЪЛЖАВАЙ С МОЛИТВИТЕ, НЕЗАВИСИМО ЧЕ СИ ОСКВЕРНЕН.

Макар да може да се каже, че боговете не харесват омърсеността, ако човек се позамисли малко, ще види, че не е бил небрежен във всекидневните си молитви. А те са били именно за измолването на добра участ тогава, когато се наложи цял опръскан с кръв да крачиш през трупове. Ако тогава някой бог се отвърне от теб, защото си се омърсил, трябва да ти е ясно, че молитвите ти не са били чути и трябва да продължаваш с тях, независимо че си осквернен.

164. ЕДНА ДУМА ЩЕ БЪДЕ ДОСТАТЪЧНА.

Във времена на големи бедствия една дума ще бъде достатъчна. В щастливи времена една дума също стига. И когато се срещаш и говориш с други, една дума върши работа. Първо помисли добре, после говори. Този принцип е ясен и твърдо установен, за да имаш никакви съмнения в него. Въпросът е да влагаш максимум усилия и да имаш изработена отнапред правилна мисловна нагласа. Трудно е да се обясни, но това е нещо, върху което всеки трябва да работи непрестанно в сърцето си. Ако не го е научил в сърцето си, едва ли ще може да го разбере.

**165. ГЛУПАВО Е ДА ЖИВЕЕШ В ТОЗИ СЪН ЗА СВЯТ
КАТО НЕПРЕСТАННО ВЪРШИШ САМО НЕЩА, КОИТО
НЕ СА ТИ ПО СЪРЦЕ.**

Човешкият живот е наистина кратък. По-добре е да живееш, като вършиш нещата, които ти се нравят. Глупаво е да живееш в този сън за свят, като непрестанно се занимаваш с непривлекателни дейности и вършиш само неща, които не са ти по сърце. Важно е обаче никога да не казваш това на млади хора, защото не ще им бъде от полза, ако го разберат неправилно.

Лично аз обичам да спя. И съответно възнамерявам да се задържам все повече време у дома си и да прекарам живота си в спане.

166. СЪНИЩАТА РАЗКРИВАТ В КАКВО СЪСТОЯНИЕ Е ЧОВЕКЪТ.

През нощта на двадесет и осмия ден на дванадесетия месец от третата година на Шьотоку имах сън. Съдържанието му постепенно се менеше според степента, в която се усилваше волята ми. Сънищата разкриват в какво състояние е човекът. Добре е да ги превърнеш в свои спътници и да полагаш усилия в това отношение.

167. АКО ПОПРАВЯШ ГРЕШКИТЕ СИ, СЛЕДИТЕ ОТ ТЯХ СКОРО ЩЕ ИЗЧЕЗНАТ.

Срамът и разкаянието са подобни на прекатурване на делва с вода. Когато един мой приятел чул как изповядал греха си човекът, който бил откраднал украшение от меча му, той изпитал състрадание. Ако поправяш грешките си, следите от тях скоро ще изчезнат.

168. ТРУДНО Е ОБАЧЕ НАИСТИНА ДА ПРОУМЕЕШ ДОКЪДЕ ТИ СТИГАТ СИЛИТЕ И КЪДЕ СИ УЯЗВИМ.

Според будисткия свещеник Каион човек става все по-горделив, ако успее да разбере дори нещо малко, защото си мисли, че е узнал докъде се простират възможностите му и какви са слабите му места. Трудно е обаче наистина да проумееш докъде ти стигат силите и къде си уязвим.

169. МЯРАТА НА ДОСТОЙНСТВАТА НА ВСЕКИ ЧОВЕК СИ ПРОЛИЧАВА ВЕДНАГА.

Мярата на достойнствата на всеки човек си проличава веднага. Тя личи във външния вид. Прозира в спокойното изражение. Долавя се в немногословието. Видна е от безупречните маниери. Усеща се в сериозното, тежко държане. Проявява се в дълбокото прозрение и във виждането на нещата в истинското им съотношение.

Всички тези достойнства избиват на повърхността. В края на краищата обаче тяхна основа е простотата на мисленето и поддържането на духа в добра, стегната форма.

170. АЛЧНОСТТА, ГНЕВЪТ И ГЛУПОСТТА СА СИ ЛИКА-ПРИЛИКА.

Алчността, гневът и глупостта са си lika-прилика. Сравни лошите неща, които се случват в света, и ще видиш, че те не са без връзка с тези три фактора. Сравни и добрите неща, за да се увериш, че всички те произтичат от мъдрост, човечност и смелост.

**171. ДОСТОЙНСТВАТА НА ЧОВЕКА, ИЗДИГНАЛ СЕ ОТ
НИЗИНИТЕ, ТРЯБВА ДА БЪДАТ ОЦЕНЕНИ И
УВАЖАВАНИ ДОРИ ПОВЕЧЕ ОТ ТЕЗИ НА РОДИЛИЯ
СЕ В ЗНАТЕН РОД.**

Ето какво е казал Накано Кадзума Тошиаки.

Някои смятат, че ползването на стари съдове за чайната церемония не свидетелства за изтънченост и е по-добре да се използват нови, чисти съдове. На други им харесва да използват стари съдини заради тяхната семпла, лишена от показност и ефектност външност. И едните, и другите грешат. Старите съдове, макар да се ползват от скромните и бедни хорица, не са пренебрегвани и от представителите на висшите съсловия заради тяхната ценност. А тя е на почит.

Такъв е и васалът. Човек се издига от нисшите до висшите съсловия благодарение на своите качества. Същевременно е напълно погрешно да се смята, че човек, който не е от знатен род, не може да свърши същата работа като члена на високопоставено семейство, или че на човек, който е бил само редови пехотинец, не трябва да се позволява да стане пълководец. Достойнствата на човека, издигнал се от низините, трябва да бъдат оценени и уважавани дори повече от тези на родилия се в знатен род.

172. ЗА ВЪЗПИТАНИЕТО НА ДЕЦАТА.

Моят баща Джинемон казваше, че още като малък го водели от време на време в китайското поселище, за да усети атмосферата на града и да свикне да общува с хора. От петгодишна възраст го пращали като представител на семейството в различни домове, а за да стане силен, като седемгодишно момче го карали да обува сламените сандали на воина и да навестява храмовете на предците.

173. ОНОВА, ЩО СЕ ВЪРШИ НЕБРЕЖНО И ВОЛНО, НЯМА ДА СВЪРШИ ДОБРЕ.

Казват, че човек не е способен на велики дела, ако не се отнася с известна сдържаност към своя господар, главните васали и старейшините. Онова, що се върши небрежно и волно, няма да свърши добре. Това е въпрос на нагласа.

174. ЧОВЕК ТРЯБВА САМ ДА РАЗСЪДИ.

Не подобава човек да не знае историята и родословието на своя клан и неговите васали. Но по някой път многото знания се превръщат в пречка. Човек трябва сам да разсъди. Познаването на състоянието на нещата може да бъде пречка и във всекидневните дела. Човек трябва сам да разсъди.

175. САМО ОТ ОТКАЗА ТИ ДА ОТСТЪПИШ ОТ НЕЩО СИЛИТЕ ТИ СЕ УДВОЯВАТ.

Записано е казаното от свещеника Шунгаку^[10]: „Само от отказа ти да отстъпиш от нещо силите ти се удвояват.“ Това е интересно. Нещо, което не се свърши на място и в този момент, ще остане незавършено за цял живот. Трудното за едного, ще бъде по силите на двамина. Ако човек късно се сеца за това, той ще си остане нехаен за цял живот.

„Врежи се бързо и мини през желязна стена“ е друг интересен израз. Да нахлуеш бързо и да се врежеш направо е първата стъпка към славата. Във връзка с това Хидейоши^[11] може да бъде смятан за единствения човек в цялата история на Япония, който здраво сграбчи шанса на живота си.

太平記英男傳

比田孫兵衛正俊

一巻
仲二年
月記

一巻
仲二年
月記

交

**176. ХОРА, КОИТО БЪБРЯТ ЛИ БЪБРЯТ ЗА
МАЛОВАЖНИ НЕЩА, ВЕРОЯТНО ТАЯТ НЯКАКВО
НЕДОВОЛСТВО В ДУШАТА СИ.**

Хора, които бърят ли бърят за маловажни неща, вероятно таят някакво недоволство в душата си. Но за да го прикрият и да не намери то ясен израз в речта им, те повтарят ли повтарят едно и също. Като ги слушаш, съмнения се надигат в гърдите ти.

**177. БЪДИ ВНИМАТЕЛЕН И НЕ ГОВОРИ НЕЩА, КОИТО
С ВРЕМЕТО ВЕРОЯТНО ЩЕ ТИ СЪЗДАДАТ
ПРОБЛЕМИ.**

Бъди внимателен и не говори неща, които с времето вероятно ще ти създадат проблеми. Когато хората се сблъскат с трудности, те изпадат в такава възбуда, че сами не усещат как всичко си казват. Това не върши никаква работа. Едно зло не идва само, тъй че можеш да станеш обект на клюки или най-малкото да си създадеш врагове, като изречеш нещо излишно и породеш неприязън и зложелателство срещу себе си. Казват, че в такива случаи е по-добре да си стоиш у дома и да размишляваш за поезия.

**178. ГОЛЯМА ГРЕШКА Е ДА ОДУМВАШ ДРУГИТЕ. НЕ
ПОДОБАВА И ДА ГИ ХВАЛИШ.**

Голяма грешка е да одумваш другите. Не подобава и да ги хвалиш. Във всеки случай е най-добре да си наясно с личните си възможности, да си усърден в своите начинания и да бъдеш сдържан в речта си.

179. СЪРЦЕТО НА ДОБРОДЕТЕЛНИЯ ЧОВЕК Е УМИРОТВОРЕНО.

Сърцето на добродетелния човек е умиротворено и той не се мята насам-натам в преследване на разни неща. Лишеният от достойнства човек не знае покой и се щура тук и там, като навсякъде причинява неприятности и влиза в конфликт с всички.

180. ДОБРЕ Е ДА ГЛЕДАШ НА ТОЗИ СВЯТ КАТО НА СЪНОВИДЕНИЕ.

Добре е да гледаш на този свят като на съновидение. Когато те споходи някакъв кошмар, ти ще се пробудиш и ще си кажеш, че това е било само сън. Речено е, че светът, в който живеем ние, не е ни най-малко по-различен от подобен сън.

181. НИЩО ОТ ДЕЛАТА ТИ НЕ ЩЕ ИЗЛЕЗЕ НА ДОБЪР КРАЙ, АКО НЕ СЕ ДЪРЖИШ ЗА ИСТИНАТА.

Надарените с разум хора го използват, за да фабрикуват неща както истински, тъй и лъжливи, и да се опитват с хитроумни разсъждения да постигнат онова, що са пожелали. Ето как интелектът им наврежда.

Нищо от делата ти не ще излезе на добър край, ако не се държиш за истината.

**182. АКО МИСЛИШ САМО КАК ДА СПЕЧЕЛИШ, ЕДНА
ПОДЛА И БЕЗЧЕСТНА ПОБЕДА ЩЕ БЪДЕ ПО-ЛОША И
ОТ ЗАГУБА.**

Като губиш бързо в съдебни дела или дори в спорове, то ще бъде по един доблестен начин. Както в борбата сумо. Ако мислиш само как да спечелиш, една подла и безчестна победа ще бъде по-лоша и от загуба. В повечето случаи тя ще се превърне в жалко поражение.

183. ТОЗИ, КОЙТО ЕДВА Е ПОНАУЧИЛ НЕЩИЧКО, СИ ПРИДАВА ВИД НА ЧОВЕК, КОЙТО ЗНАЕ ВСИЧКО.

Този, който едва е понаучил нещичко, си придава вид на човек, който знае всичко. Това е от неопитност. Когато някой знае нещо добре, той не се държи по този начин. Такъв човек е изискан.

184. ДА ИДЕШ ТАМ, КЪДЕТО НЕ СИ БИЛ ПОКАНЕН, МИНАВА ВСИЧКИ ГРАНИЦИ.

Когато отиваш при някого да си поговориш или за нещо подобно, най-добре е да го известиш предварително и тогава да тръгнеш. Да посещаваш другия, без да си осведомен дали той е зает или си има някаква тревога, е неучтиво. Да идеш там, където не си бил поканен, минава всички граници. Добрите приятели са рядкост. Дори ако си поканен някъде, трябва да проявяваш разум. Трудно е да усетиш къде точно можеш да засегнеш хора, които почти не познаваш. Многобройни са провалите по време на увеселения и гуляи.

Обаче не бъди рязък към някой, който е дошъл да те навести, дори ако си зает.

185. ЛОШО Е ДА ОТИВАШ ПРЕКАЛЕНО НАДАЛЕЧ ДОРИ В НЕЩО ДОБРО.

Лошо е да отиваш прекалено надалеч дори в нещо добро. Даже по въпроси на будизма, будистките проповеди и моралните поучения ще бъде вредно да говориш твърде много.

186. ПО-ДОБРЕ Е ДА НЕ ОТГЛЕЖДАШ ДЪЩЕРИ.

Покойният Джинемон казваше, че е по-добре да не отглеждаш дъщери. Те опетняват името на рода и са срам за родителите. Най-голямата дъщеря е особен случай, но другите е по-добре да бъдат пренебрегвани.

187. ВОЙНСКАТА ДОБЛЕСТ ИЗИСКВА ДА СТАНЕШ ФАНАТИК.

Свещеникът Кейхо разказваше как веднъж господарят Аки^[12] посочил, че войнската доблест изисква да станеш фанатик. Помислих си, че това е в изненадващо съзвучие с моята непоколебимост и оттогава ставах все по-краен в моя фанатизъм.

188. ЧАЙНАТА ЦЕРЕМОНИЯ ПРЕЧИСТВА УМА.

Покойният Накано Кадзума казваше, че първичната цел на чайната церемония е да пречисти шестте сетива. За очите са предназначени висящият свитък и подредените цветя. За носа са благовонията. За ушите — звукът от горещата вода. За устата — вкусът на чая. А за дланите и ходилата — правилността на формите. Когато петте сетива бъдат пречистени по този начин, то умът ще стане чист от само себе си. Чайната церемония пречиства ума, когато той е затлачен. Аз не се отклонявам от духа на чайната церемония двадесет и четири часа в денонощието, тъй като тя не е нещо, което се прави, за да се каже, че живееш изискано. Освен това чайните съдове са нещо, което трябва да съответства на общественото положение.

В стихотворението:

*Под дълбоки снегове в селцето последно
безброй сливови клонки цъфнаха нощес.*

пищността на израза „безброй клонки“ е била променена на „едничка клонка“. Казват, че тази „едничка клонка“ съдържа в себе си истинското спокойствие.

189. КАК ДА МЪМРИШ ПРИЯТЕЛИТЕ СИ.

Когато близки приятели, съюзници или хора, които са ти задължени, сторят нещо погрешно, ти трябва да ги смъмриш насаме и да поемеш ролята на посредник между тях и обществото, за да се уредят нещата по един добър начин. Ще трябва да изтриеш лошата репутация на човека и да го хвалиш, като казваш, че той е безподобен съюзник и такива като него са един на хиляда. Ако по този начин порицаеш човека на четири очи и проявиш разбиране и съчувствие, петното върху името му ще се заличи и той ще стане добър човек. Ако хвалиш човека пред другите, техните сърца ще се променят и лошото му име ще изчезне от само себе си. Важно е да имаш едничката цел да вършиш всичките си дела със състрадание и както трябва.

190. НЕ ДРЪЖ МЕЧА СИ НЕПРЕСТАННО ИЗВАДЕН, НИТО ВИНАГИ ПРИБРАН.

Някакъв човек е казал следното:

Има два вида наклонности, вътрешни и външни, и този, който е лишен от едните или от другите, не става за нищо. Той може да бъде оприличен например на острието на меч, който трябва да бъде добре наточен и прибран в ножницата, като от време на време се вади и се оглежда със смръщени вежди както преди атака, след което се изтрива и се прибира обратно в ножницата.

Ако човек държи меча си непрестанно изваден и, както обикновено става, размахва оголеното острие, то хората не ще се приближат към него, така че той няма да има съюзници.

Ако мечът е винаги прибран, той ще ръждяса, острието му ще се притъпи и хората ще си мислят същото и за неговия собственик.

**191. ЧОВЕК НЕ Е ИСТИНСКИ САМУРАЙ, АКО НЕ
ВЗЕМА БЪРЗО РЕШЕНИЯ И НЕ СЕ ВТУРВА
СТРЕМИТЕЛНО, ЗА ДА ГИ ПРЕТВОРИ В ДЕЛА.**

Нищо не може да се постигне просто с хитроумност. Трябва да имаш по-широк поглед за нещата. Не прави прибързани изводи кое е добро и кое — лошо. Обаче не бъди и муден. Казват, че човек не е истински самурай, ако не взема бързо решения и не се втурва стремително, за да ги претвори в дела.

192. НЕ ИЗКАРВАЙ НИКОЯ РАБОТА ПО-ВАЖНА, ОТКОЛКОТО ТЯ ВСЪЩНОСТ Е.

Веднъж лодката, с която група от пет-шест слуги плавали към столицата, се ударила в пътнически кораб късно през нощта. Петима-шестима моряци от кораба скочили на борда на лодката и гръмогласно поискали от слугите да им предадат котвата съобразно моряшкия закон. Като чули това, слугите се втурнали напред с викове: „Моряшкият закон се отнася до хора като вас! Нима си мислите, че ние, самураите, ще ви предадем управлението на лодка, превозваща воители? Ей сега ще ви съсечем до един и ще ви изхвърлим през борда!“ Тогава моряците избягали обратно на кораба си.

В такива ситуации човек трябва да действа като самурай. В маловажни случаи е по-добре да си свършваш работата с кресъци и викове. Ако изкарваш някоя работа по-важна, отколкото тя всъщност е, и пропуснеш шанса си, няма да я свършиш успешно и изобщо нищо няма да постигнеш.

193. ДОРИ ЗЛОДЕЯНИЯТА МОГАТ ДА БЪДАТ ПОПРАВЕНИ, БЕЗ ДА СЕ РАЗКРИВА ИЗВЪРШИТЕЛЯТ ИМ.

Някакъв човек, който установил при приключване на счетоводната книга, че от касата липсват пари, изпратил писмо до предводителя на своята група, в което пишело: „Със съжаление трябва да ви известя, че ще си направя *сенпуку* поради изчезнали пари. Моля ви като мой ръководител да ми изпратите известна сума.“ Тъй като това било разумно и приемливо, изпратени били пари за покриване на недостига и въпросът бил приключен. Казват, че дори злодеянията могат да бъдат поправени, без да се разкрива извършителят им.

194. КОГАТО СВЕТЪТ ВЪРВИ КЪМ УПАДЪК Е ЛЕСНО ДА ИЗПЪКНЕШ.

Нетърпеливостта пречи на работата и така не се вършат велики дела. Ако човек сметне, че не е важно колко време ще отнеме дадена работа, тя ще бъде свършена изненадващо бързо. Времената се менят. Помисли си само какъв ще е светът след петнадесет години. Би трябвало да е твърде различен, но ако човек погледне в книгата на пророчествата, мисля ще се убеди, че няма да бъде кой знае колко различен. След петнадесет години никой от достойните и уважавани днес хора не ще е сред живите. И дори ако на тяхно място дойдат сегашните младежи, те сигурно и наполовина няма да могат да се сравнят с тях.

Достойнствата постепенно се смаляват. Ако днес например се усети недостиг на злато, тогава среброто ще стане ценно, а ако липсва сребро, хората ще ценят и медта. С промяната на времената и намаляването на човешките способности, дори ако човек полага съвсем леки усилия, той ще бъде смятан за достоен и заслужаващ уважение. Около петнадесет години е периодът за осъществяването на една мечта. Ако човек се грижи за здравето си, в крайна сметка ще постигне целта си и ще бъде много ценен човек. Несъмнено в период, когато мнозина са майстори, човек трябва да полага значителни усилия. Но когато светът върви към упадък е лесно да изпъкнеш.

195. ТРЯБВА ДА СИ КАТО ЗЕМНАТА ОСА.

За да се поправят лошите навици, са необходими да се полагат много усилия. Трябва да си като земната оса^[13]. Казват, че дори ако си осиновиш дете и непрестанно го учиш да се държи тъй, както сам ти постъпваш, то несъмнено ще заприлича на тебе.

196. СЪРЦЕТО Е ДОБЪР ЦЕНЗОР.

Ако силата ти извира само от жизнеността, твоите слова и поведение ще изглежда да са в съответствие с Пътя и хората ще те хвалят. Но когато сам се запиташ за това, нищо няма да можеш да кажеш. Последният стих от стихотворението, който гласи „Когато сърцето твое те запита“, е тайният принцип на всички изкуства. Казват, че то е добър цензор.

197. КОГАТО СЛУШАШ ИСТОРИИ ЗА ЗНАМЕНИТИ ХОРА, МОЖЕ ДА ТЕ СПОХОДИ НЕОЧАКВАНО ПРОЗРЕНИЕ.

Когато слушаш истории за знаменити хора и пр., ти трябва да ги слушаш с най-дълбоко внимание, дори ако не ги чуваш за първи път. Ако се случи тъй, че при слушането на едно и също нещо десет или двадесет пъти стигнеш до неочаквано разбиране, този момент ще бъде много специален. В скучните разговори за хората от миналото ще проумееш техните похвални дела.

198. ИЗЖИВЕЙ ВСЕКИ МОМЕНТ С ВНИМАНИЕ И ОТГОВОРНОСТ.

Не мисли за нищо друго, освен за дълга си. Не трябва да те спохождат празни мисли и да ставаш нехаен. Придържай се към своя начин на мислене. Изживей всеки момент с внимание и отговорност.

199. ВЪРХОВНАТА ЛЮБОВ Е „ТАЙНАТА ЛЮБОВ“.

Върховната любов е „Тайната любов“. *Коишинан ночи но кемури ни соре то шире, цуини морасану учи но омои ва.* „Моля приеми тайната любов в моя живот. След смъртта е тайната любов.“ Това стихотворение казва, че: „Любовта не е дълбока, ако я заявим, докато сме живи. Тайната любов има своя дълбока прелест. Най-добре е да умреш със запазена в тайна любов. Когато любимият те попита: «Възможно ли е ти да ме обичаш», отговорът ти трябва да бъде: «И през ум не ми е минавало».“ Любовта е игра без партньори! На другия ден разказах това на няколко души и един от тях се съгласи с мен.

200. ПЛЕБЕЙСКИТЕ НЕЩА НЕ СА ВЪТРЕШНО ПРИСЪЩИ НА ДОСТОЙНИЯ МЪЖ.

Някой е казал: „Питах се защо един достоен мъж толкова често изрича уместни и смислени слова, но внезапно осъзнах каква е причината. Нисшите съсловия имат нечисти умове, мислят за плебейски неща, да не споменаваме за това, колко са загрижени за личния си интерес. Нищо смислено не ги осенява ей тъй внезапно. Затова те не са склонни да съчиняват, да речем, стихове. Тъй като плебейските неща не са вътрешно присъщи на достойния мъж, той може да изрича мъдри поговорки с чисто сърце.“

201. КОГАТО ДОЙДЕ СВЕЩЕНИК.

Когато Ямамото Цунетомо държеше слово в къщата на един друг човек, на посещение дойде свещеник. Ямамото незабавно се оттегли на най-нископоставената седалка и поздрави човека по общоприетия начин. След което се върна на предишното място. Така беше възпитан.

202. ДРЕБНАВИЯТ И ОГРАНИЧЕН ЧОВЕК Е ВСЕ НЕСПОКОЕН И НЕМАРЛИВ.

Доблестният човек държи ума си спокоен и отпуснат и не бърза да свърши всичко. Дребнавият и ограничен човек е все неспокоен и немарлив.

203. В НАШИ ДНИ МЛАДИТЕ МЪЖЕ ИЗГЛЕЖДА ИСКАТ ДА ЗАПРИЛИЧАТ НА ЖЕНИ.

В наши дни младите мъже изглежда искат да заприличат на жени. Настанали са едни добросърдечни и обичливи времена. Затова кумири са хората, които не вършат лоши неща и са нежни и любезни. Те може никога да не направят решителни стъпки към развитие. Хора от този тип скоро потъват в забрава, защото са силно загрижени за личния си интерес.

204. ПРИПРЕНИЯТ ЧОВЕК НЕ Е ГОДЕН ЗА ГОЛЕМИ ДЕЛА.

Припреният човек не е годен за големи дела. Всеки негов опит ще пропада. Той може да постигне целта си по-бързо, ако се настрои да бъде по-търпелив и да работи усърдно дълго време. Времето ще е на негова страна.

205. НИЕ РАЗПОЗНАВАМЕ ЧУЖДИТЕ ГРЕШКИ, НО СМЕ ВИНАГИ СЛЕПИ ЗА НАШИТЕ СОБСТВЕНИ.

Когато един свещеник беше изпратен в изгнание, аз тайно му пошепнах на ухото: „Моля те, скрий се за известно време на място, където никой не може да те открие. Ако се върнеш в Набешима, след като добиеш позволение пак да постъпиш на служба, ситуацията ще бъде много по-добра от сегашната. Ако се върнеш преди това, хората няма да го приемат. И ако нашият господар след това вземе решение да те върне, то ще бъде безполезно.“ Но свещеникът остана в храма Коденджи, след като беше заточен. Господарят чу за това. По негова лична заповед аз отидох в храма и трябваше да му кажа: „Ти трябва да заминеш и никога да не се връщаш. Размишлявай върху поведението си.“ Ние разпознаваме чуждите грешки, но сме винаги слепи за нашите собствени.

牒

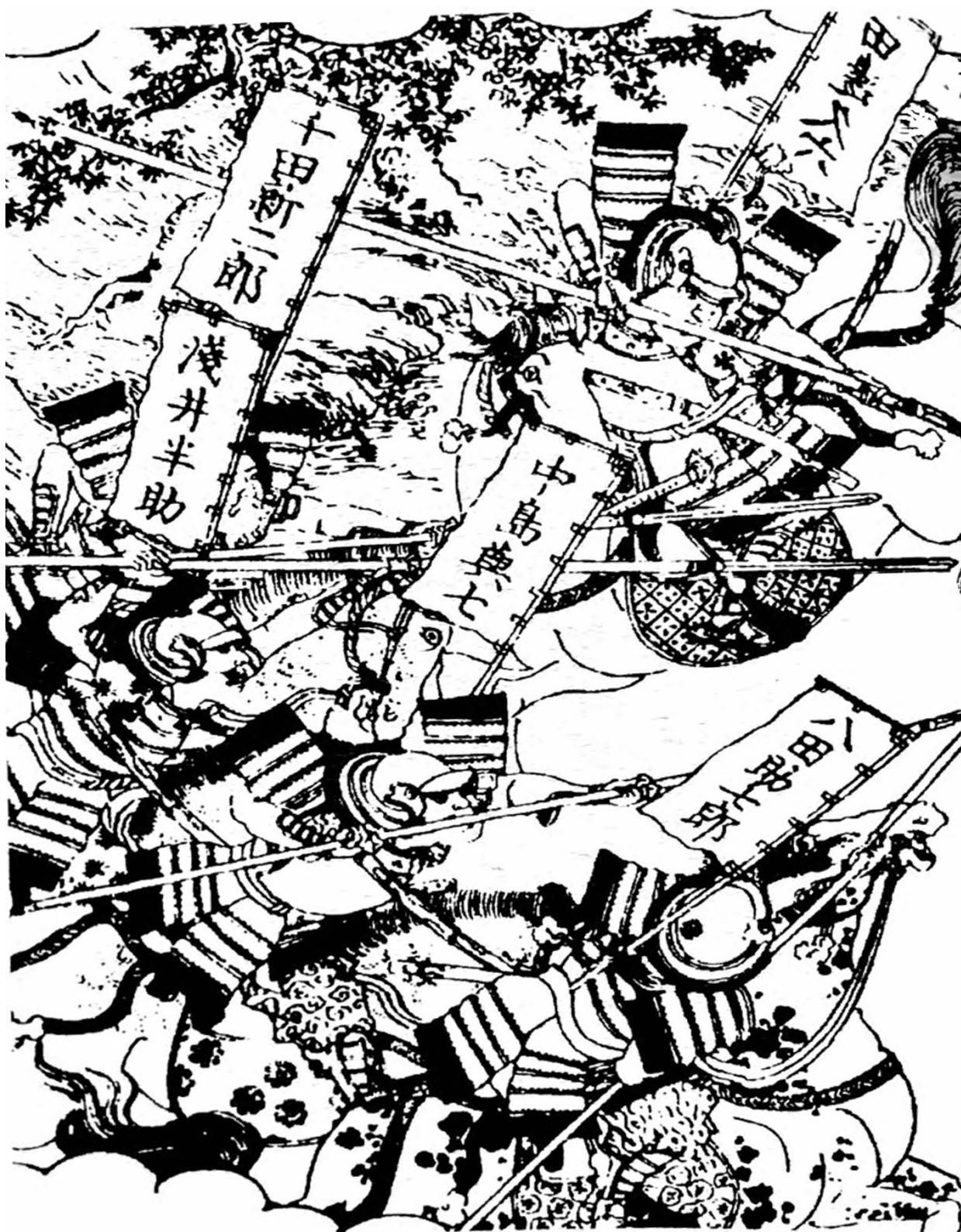
東大寺一切經司所

請一切經目錄事

在於彼寺經律論並章疏傳

等之目錄是也

[1] Това са Трите Върховни Добродетели на конфуцианството. ↑

[2] Накано Кадзума Тошиаки: внук на Накано Шигетоши, чичото на Ямамото Цунетомо. ↑

[3] Основната теза на *Праджняпарамита-хридая-сутра* (яп. *Мака ханняхарамита шингьо*), или *Сутрата на сърцето*, тъй като е най-краткото и стегнато изложение („сърцевина“) на *Праджняпарамита-сутра*, или *Сутра на спасителната мъдрост* — група от около 40 текста, които понякога имат и отделни заглавия, но тъкмо най-старите и най-значителните произведения носят само това общо заглавие и се различават само по обема си. *Сутрата на сърцето* е с огромно значение в Махаяна будизма и е на особена почит в Китай и Япония сред дзен-монасите. Понятието „празнота, празнина, пустота“ (санскр. *шунята*, *пали сунната*, яп. *ку*) е сред централните в будизма и е обект на различни тълкувания в отделните школи. В махаяна всички неща се разглеждат като несъщностни, т.е. като празни откъм собствена природа, без същност. Затова не можем да кажем, че те съществуват, нито че те не съществуват. И двете твърдения са погрешни. И двете са противоположности, а истината е в средния път, в празнотата, която носи в себе си всички явления и прави възможно тяхното развитие. Това не означава, че нещата не съществуват, а само, че те са просто явления. ↑

[4] Уесуги Кеншин (1530–1578) — *даймьо* на провинцията Ечиго, известен с поредица битки с Такеда Шинген. ↑

[5] „Любуване на цъфтенето“ е любуването на цъфването на сакурата през пролетта. ↑

[6] Бон — празник за поменаване на душите на мъртвите, за които поверието гласи, че на този ден се връщат по родните си места. Празнува се на петнадесетия ден от седмия лунен месец. ↑

[7] Споменатото събитие е описано във фрагмент №363. ↑

[8] Значението на *йокодза но яри* днес не е ясно. Може би е обозначавала човек, който внезапно поема командването от някой *даймьо* по време на война, или човек, който е трябвало да го пази от неочаквана опасност. ↑

[9] *Татами* — дебели сламени рогозки за покриване на пода с площ от 1 до 1,80 кв.м. ↑

[10] Шунгаку — главният свещеник на храмовете Манджуджи и Тайшьоин. Когато бил арестуван през 1687 г. като заподозрян християнин, Цунетомо бил един от неговите стражи. ↑

[11] Тойотоми Хидейоши (1536–1598) — роден в семейство на селянин, той наследява своя господар Ода Нобунага и продължава дейността му по обединяване на страната. ↑

[12] Набешима Аки но ками Шигетаке. ↑

[13] „Земна оса“ на японски е *джигабачи*, което буквално означава „стани-като-мен оса“. Казват, че земните оси има способността да приемат при тях други насекоми и да ги превръщат в оси като тях самите. В будистката терминология *джига* означава да придобиеш добродетелта на Буда чрез непрестанно рецитиране на сутрите. ↑

ИЗ ГЛАВА ТРЕТА

206. НЯМА ПО-ДЪЛБОКО ЧУВСТВО ОТ ГИРИ.

Господарят Наошиге веднъж казал: „Няма по-дълбоко чувство от *гири*^[1]. Случва се да почине твой близък, братовчед, и в очите ти не напират сълзи. А можеш да чуеш за някой, който е живял преди петдесет или сто години, за когото нищо не знаеш и нямаш никакви родствени връзки, но все пак от чувство на *гири* сълзите потичат.“

207. КЪМ КОГО Е БЛАГОСКЛОННА СЪДБАТА?

Когато господарят Наошиге преминавал през селището Чирику, някой му казал: „Тук живее един мъж, който е на повече от деветдесет години. Не искате ли да спрете и да видите този човек, към когото съдбата е била така благосклонна?“ Наошиге отвърнал: „Има ли поклет и достоен за съжаление човек от него? Колко от неговите деца и внуци мислиш са умрели пред очите му? Къде тук виждаш благоволенieto на съдбата?“

Изглежда той не е спрял да види човека.

208. ВСЕ НЯКОГА ИДВА ВРЕМЕТО, КОГАТО ТВОЯТ РОД ЩЕ ЗАПАДНЕ.

В разговор с внука си, господарят Мотошиге, веднъж господарят Наошиге казал: „Без значение дали си от високо или ниско потекло, все някога идва времето, в което твойт род ще западне. Ако тогава се опитваш да го спасиш, крайт ще бъде неприятен за гледане. Ако сметнеш, че времето му е дошло, то най-добре е да го оставиш да западне с добра воля. Така можеш дори да го съхраниш.“

Казват, че малкият брат на Мотошиге е чул това от него.

209. НА КОГО МУ Е ПО-СТУДЕНО.

Докато господарят Наошиге си топлел краката в една *котацу*^[2], той казал на съпругата си: „Действително е много студено. Даже с тази *котацу* е все още почти непоносимо. Как да прекараме нощта по-малко неприятно?“ Съпругата му отвърнала: „Селяните нямат *котацу*, но те могат да си запалят слама. Питам се на кого му е по-студено?“ Като се поразмислила, тя решила, че на затворниците им е по-студено. „На затворниците не се позволява да палят огън, те нямат стени, зле са облечени и нахранени.“ Наошиге казал: „Жал ми е за тях. Съобщи ми колкото е възможно по-скоро колко са затворените.“ Разпоредено било на един човек и той направил внезапна проверка в полунощ. Никой не знаел какво се е случило и чиновниците стояли нащрек в канцеларията. След като господарят научил резултатите от проверката, той разпоредил на персонала в кухнята да сготви оризова каша, да я занесе в затвора и да нахрани неговите обитатели. Те я посрещнали с радостни възгласи и похапнали с удоволствие.

210. ВИНАГИ МОГА ДА ГО НАКАРАМ ДА МИ ИЗТРИЕ ГЪРБА.

Господарят Наошиге бил много внимателен и любезен към някакъв нов помощник. Един ден старите му служители се срещнали с него по тяхна молба и му казали: „Защо сте толкова добър към този човек? Макар ние да се трудим усърдно, не изглежда да се отнасяте с нас толкова добре. Не смятаме, че той ще ви бъде особено полезен в една напрегната ситуация. Тъй че защо за бога сте толкова любезен към него?“ Наошиге казал: „Както го казвате — така е. Не мога да чакам помощ от него в трудни времена. Но когато аз го поощрявам, това му помага да работи без затруднения. Винаги мога да го накарам да ми изтрие гърба. Вас не мога да ви накарам да го сторите, но ще се опаням на вас в случай че има битка.“

211. ДУХОВЕТЕ НА ПРЕЛЮБОДЕЙЦИТЕ...

Мъж и жена, които живеели извън укрепленията на замъка, били осъдени за прелюбодеяние и екзекутирани. Казват, че след това всяка нощ в замъка се появявали техните духове. Домашните прислужнички се страхували да излизат нощем навън. Те известили за това господарката Наошиге. Тя разпоредила на един свещеник да извърши заупокойна служба за починалите, но от това нищо не последвало. Тя съобщила на съпруга си:

— Всички жени, които работят в замъка, много ги е страх да излизат навън през нощта. Смяташ ли, че има начин да разрешим този проблем?

— Така им се пада — разсмял се господарят Наошиге. — Те извършиха такова безсрамно престъпление и сега продължават да се инатят, сякаш не могат да се задоволят с това просто да им отрежат главите. Казваш, че те се навъртат всяка нощ из замъка, което означава, че те не намират покой и след смъртта си. Наистина така им се пада! Ха, ха, ха! Те ще си навлекат гнева на небесното божество. Искам те да се размотават насам-натам завинаги!

Колкото и да е странно, но след това духовете престанали да се появяват.

212. ОТ КАКВОТО НЕ СЪМ ДОВОЛЕН, ТО Е ПОЛЕЗНО ЗА МЕН.

Набешима Наошиге казвал: „От каквото не съм доволен, то е полезно за мен“. Често го повтарял пред другите.

213. ИСТОРИИ ПРЕДИ СЪН.

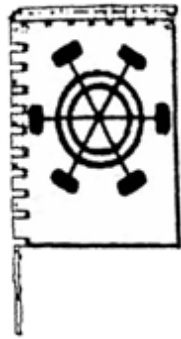
Преди господарят Набешима да се оттегли за сън, той извиквал своите стари васали в преддверието и им раздавал чай и тютюн. След това ги карал да си разказват истории един на друг. После слушал техните истории зад затворените врати и им задавал въпроси при някои съмнителни моменти.

[1] Гири — дълг на благодарност, на взаимна признателност, чувство на задълженост и почит. ↑

[2] Любимият отоплителен уред на японците, в употреба още от XIV в., доближил се до сегашния си вид в XVII в. става популярен сред дзен-монасите. Представлява нещо като правоъгълна ниска дървена масичка, покрита с ватирана материя, която стига до пода. Под нея в миналото се слага глинено гърне с горещи въглени, днес има електрически нагревател. Тъй като в повечето японски домове няма централно отопление, *котацу* често се превръща в център на семейния живот. Всички се събират около него, мушват си краката под покривката на топло, хранят се, гледат телевизия и разговарят, без да стават. Често се шегуват, че от *котацу* идва любовта на японците към дистанционните устройства. ↑

ИЗ ГЛАВА ЧЕТВЪРТА

214. КОГАТО ИМА НЕЯСНОТА ОКОЛО ПРЕСТЪПЛЕНИЕТО, НАКАЗАНИЕТО ТРЯБВА ДА БЪДЕ ЛЕКО.

Когато Набешима Таданао^[1] бил петнадесетгодишен, някакъв слуга в кухнята постъпил грубо и един войник пехотинец налетял да го бие, но в крайна сметка слугата го съсякъл. Старейшините на клана намерили за подходящо да го осъдят на смърт с мотива, че слугата първо е прегрешил с незачитане на ранга, а също е пролял кръв. Таданао чул това и запитал: „Какво е по-лошо — да не зачетеш ранга на хората или да се отклониш от Пътя на Самурая?“

Старейшините не могли да отговорят. Тогава Таданао казал: „Чел съм, че когато има неяснота около престъплението, наказанието трябва да бъде леко. Нека постои в затвора известно време.“

215. МНОГО Е ПРАШНО ТУК.

Веднъж господарят Кацушиге ловувал в Широиши и ударил голям глиган. Всички дотичали да го видят и казали: „Бре, бре. Убихте неவிжданo голям глиган!“ Изведнъж глиганът се надигнал и се втурнал наред стълпилите се хора. Всички побягнали кой накъдето свари, само Накано Матабей^[2] изтеглил меч си и довършил глигана. В този момент господарят Кацушиге закрил лицето си с ръкава и казал: „Много е прашно тук.“ Направил го е, както може да се предполага, защото не е искал да гледа как неговите хора станали за смях.

216. КАК СЕ СЕКАТ ГЛАВИ?

На младини господарят Кацушиге бил наставляван от баща си, господарят Наошиге, така: „За да се научиш как се секат глави, езекутирай неколцина осъдени на смърт.“ С тази цел на мястото, където днес е западната порта, били наредени десет души и Кацушиге ги обезглавил един след друг, докато не стигнал до последния. Като видял, че той е млад и здрав, казал: „Уморих се да съсичам днес. Ще пощадя живота на този човек.“ Така бил спасен животът на последния.

217. ЗА ЧЕТИРИТЕ ВИДА ВАСАЛИ.

Господарят Кацушиге винаги казваше, че има четири вида васали. Първите са „първо чевръсти, после се помайват“, вторите „първо се помайват, после са чевръсти“, третите — „постоянно са чевръсти“ и четвъртите — „постоянно се помайват“.

„Постоянно чевръстите“ са хора, които бързо изпълняват дадената им заповед и се справят добре. Фукучи Кичидзаемон и подобните му са от този тип.

„Първо помайващи се, после чевръсти“ са хора, които, макар да не схващат веднага какво се иска от тях, бързо се подготвят и довеждат нещата до край. Мисля, че Накано Кадзума и хората като него са от този тип.

„Първо чевръсти, после помайващи се“ са хората, които при получаване на заповедта изглежда, че ще се справят бързо, но подготовката им отнема много време и почват да се бавят и да се маят. Мнозина са от този тип.

За всички останали може да се каже, че са от типа „постоянно се помайват“.

218. МАЙСТОРЪТ — НАГРАДЕН, СТАРАТЕЛНИЯТ НЕКАДЪРНИК — УВОЛНЕН.

Една история на Канамару Сан. Господарят Кацушиге запитал началника на свитата си: „Кой принася най-голяма полза сред соколджиите?“ Началникът отговорил: „От ей онзи там полза няма заради неговата немарливост и отпуснатост, но той е майстор на лова със соколи. Другият не е майстор на лова, но върши полезни неща.“ Първият бил награден, а вторият — уволнен.

219. ТОЗИ ОРИЗ Е ЗА ГОСПОДАРЯ.

Веднъж, докато господарят Кацушиге ловувал в Широиши, той премръзнал. Влязъл в някаква селска къща, тъй като желаел да се постопли. Една старица запалила малко слама и му казала: „Тази сутрин е много студено, посгрей се.“ След известно време той благодарил и излязъл навън. Точно в момента на излизането си той стъпкал ориза, разстлан из градината да съхне на слънце. Като видяла това, жената се разгневила и го ударила по крака с дългата дръжка на една метла: „Какво прахосничество! Този ориз е за господаря.“ Кацушиге поднесъл извиненията си и се върнал у дома. Той бил много впечатлен от нейната постъпка и по-късно ѝ дал специална награда. Нейната фамилия била включена сред десетте в Широиши, които можели да използват презиме и да носят меч като самураи.

220. ВИНАТА НЕ БЕШЕ НЕГОВА.

Господарят Таданао изпратил съобщение на баща си — господарят Кацушиге. Обаче пратеникът направил много грешки при предаването му и така не си изпълнил задълженията. Съветниците на Таданао му предложили да го смъмри, защото е безотговорен. Но Таданао изпратил човека отново, като този път онзи си повтарял съобщението из целия път. Този път той изпълнил поръчението, без да допусне ни една грешка. Таданао събрал старейшините и казал: „Аз не изрекох ясно някои от нещата, които казах, и той погрешно ме е разбрал. Този път моето обяснение беше достатъчно добро за него, за да ме разбере лесно. Затова аз съм този, който трябва да бъде укорен. Вината не беше негова.“

221. ВЪВ ВАЖНИ МОМЕНТИ НЕ СЕ ПИЕ САКЕ.

Господарят Кацушиге казал на неговите главни васали: „Спомням си и ще ви разкажа, че моят баща Наошиге ме учеше как да определям присъди и как да решавам дали подсъдимите трябва да бъдат екзекутирани или не. Също как се водят съдебни процеси. Но той ми казваше, че в такива важни моменти никога не трябва да пия саке. Изобщо от сакето — полза никаква!“

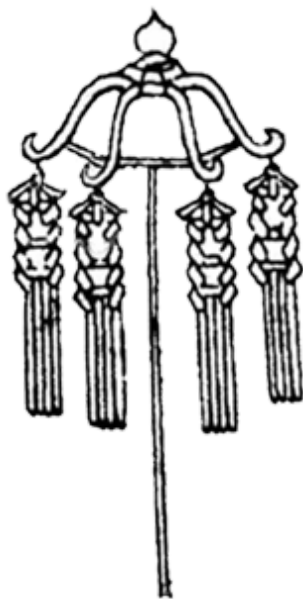

[1] Набешима Хидзен но ками Таданао — син на Набешима Кацушиге. ↑

[2] Накано Матабей — шести син на Ямамото Джинемон. ↑

ИЗ ГЛАВА ПЕТА

222. НИСШИТЕ СЪСЛОВИЯ НЕ ТРЯБВА ДА СЕ ЧУВСТВАТ ОБЕДНЕЛИ И ОТЧАЯНИ ПРИ ТВОЕТО УПРАВЛЕНИЕ.

Една история на Канамару Сан: „Господарят Мицушиге беше толкова милостив. Той винаги имаше предвид, че нисшите съсловия не трябва да се чувстват обеднели и отчаяни при неговото управление. Геншу Хотта веднъж дойде в Набешима като служител. Тогава се състоя едно събиране за съчиняване на стихове *танка* в сградата. Геншу Хотта, Согин Фуджимото и Джосей Онда бяха в преддверието. Когато Хотта видял фойерверки да политат в небето близо до Мидзугае, той казал на другите за това. Случайно дочул това, Мицушиге влязъл в преддверието и казал на Хотта: «Би трябвало да знаеш, но сигурно още не си научил за забраната. Ние трябва да бъдем много строги при предпазването от пожари. Не казвай на никого нищо за тази вечер. Ще трябва да бъдеш наказан, ако това стане известно на мнозина. Прави се, че нищо не видял и нищо не се е случило.» Геншу се просълзил от щастие и казал: «Няма господар, когото мога да уважавам повече от вас. Ще бъдете ли така добър да ме вземете на служба. Ще приема такъв оризов пай, какъвто вие сметнете за подобаващ.»“ Геншу стана наш васал.

223. ДА РАЗДАВАШ ПРАВОСЪДИЕ, БЕЗ ДА ПРИЧИНЯВАШ СТРАДАНИЕ.

Когато господарят Наюки от Сецу се връщал в Набешима, той минал през градчето Имашику.

— Каква е тази сграда? — попитал той.

— Това е затвор, господарю — отвърнал един васал.

— Температурите са много високи днес. Без съмнение те страдат ужасно в тази сграда — казал той.

Щом се върнал в Хасуике, той попитал един васал дали има хора в затворите из тази област. Васалът казал, че двамина са затворени в Шиота. Господарят казал: „Доста размишлявах, откакто видях затвора в Имашику днес. Като господар на главна област нямам друг избор освен да раздавам правосъдие. Неприятно е обаче да се държат хора в такива страдания. Това е печално. Нека те бъдат освободени колкото се може по-скоро.“

224. МРАЗЯ ВСИЧКО СВЪРЗАНО С ЕДРАТА ШАРКА.

Докато господарят Мицушиге се подготвял за път до Едо, един васал, който бил и близък негов приятел, му казал: „Ти не обичаш профилактичните лекарства против едра шарка. Има ли някаква специална причина за това?“ Мицушиге незабавно отговорил: „Моят баща Таданао умря от едра шарка и това не му помогна. Мразя всичко, свързано с нея — все едно че става дума за враговете на баща ми.“

225. МОЕТО СЛОВО МОЖЕ ДА ВИ СЕ СТОРИ ДЪЛГО И ОТЕГЧИТЕЛНО.

Това е една история, разказана ми от свещеника в храма Коденджи: „Един ден господарят Наоюки от Хасуике посети храма, за да поговори със свещениците. Каза, че би искал малко чай и тофу. Служителите в храма му поднесоха, каквото той пожела. После господарят каза: «Преди да започна да говоря, мисля, че моите помощници трябва спокойно да си починат, тъй като моето слово може да ви се стори дълго и отегчително.»“

226. НЕ Е СРАМНО ЗА ЖЕНА ДА СЕ ОМЪЖИ ЗА ЧОВЕК, КОГОТО БАЩА Й НЕ НАМИРА ЗА ПРИВЛЕКАТЕЛЕН.

Сен, най-голямата дъщеря на Набешима Мицушиге, вторият владетел от клана Сага, беше омъжена за един васал на име Дайсуи Дои. Един ден господарят Мицушиге й казал:

— Дои не е подходящ съпруг за теб. Аз ще те взема от него и ще те омъжа за друг.

— Не е срамно за една жена да се омъжи за човек, когото ти не намиращ за привлекателен — отвърнала язвително тя. — Не е ли по-скоро позорно да се разделя с него, за да се омъжа за другиго? Моля те, татко, не ми говори повече такива неща.

ИЗ ГЛАВА ШЕСТА

227. ПОДАРЪЦИТЕ НА ВРАГА.

Когато господарят Таканобу участвал в битката при Бунго, от противниковия лагер дошъл пратеник, който носел саке и храна. Таканобу искал веднага да си хапне и пийне, но неговите хора го възпрели, като казали: „Подаръците от врага вероятно са отровни. Това не е нещо, което един генерал трябва да яде.“

Таканобу ги изслушал и казал: „Даже ако са отровни, какво ще промени това? Извикайте пратеника тук!“ След това отворил бурето пред погледа на пратеника, изпил три големи чаши саке, предложил една на пратеника, дал му отговор и го изпратил обратно в неговия лагер.

228. МАГИЧЕСКИТЕ ТЕХНИКИ НА АКИФУСА.

Такаги Акифуса се опълчил срещу клана Рюдзоджи, обърнал се за помощ към Маеда Ийо но ками Иесада и бил приютен от него. Акифуса бил ненадминат по доблестта си воин, изкусен и ловък майстор на меч. Негови васали били Ингадзаемон и Фудодзаемон, които не му отстъпвали по сила и смелост. Те не се отделяли от Акифуса ден и нощ. Случило се така, че господарят Таканобу заповядал на Иесада да убие Акифуса. В един момент, когато Акифуса седял на верандата, а Ингадзаемон му миел краката, Иесада се втурнал отзад и му отрязал главата. Преди тя да падне, Акифуса извадил късия си меч и се обърнал, за да се бие, но при това движение отрязал главата на Ингадзаемон. Двете глави цопнали заедно в легена. После главата на Акифуса се издигнала наред с другите се хора. Логично е да предположим, че това е била някаква магическа техника.

229. МОНАХЪТ СЕ СТРЕМИ КЪМ СМЕЛОСТТА НА ВОИНА, А ВОИНЪТ — КЪМ СЪСТРАДАНИЕТО НА МОНАХА.

Свещеникът Таннен казваше в своите всекидневни разговори, че:

Един монах не може да стигне до края на Будисткия Път, ако не проявява състрадание навън и непрестанно не сбира смелост вътре. А ако един воин не проявява смелост навън и не удържа толкоз състрадание в сърцето си, че то сякаш ще се пръсне, той не може да стане васал. Затова монахът се стреми към смелостта на воина, а воинът се стреми към състраданието на монаха.

Много години пътешествах и срещнах мъдри хора, но нивга не открих средствата за добиването на знание. Затова, винаги когато чуех за някакъв смел човек на едно или друго място, аз отивах да го видя, независимо от негодите при пътуването. Убедих се, че тези истории за Пътя на Самурая са в помощ по пътя на будизма. Облеклият доспехите си воин може да нахлуе в противниковия лагер, превръщайки тези доспехи в своя сила. Мислиш ли, че някакъв монах с едната си молитвена броеница може да се втурне наред с копия и дълги мечове, въоръжен само със смирение и състрадателност? Ако той не обладава голяма смелост, изобщо няма да посмее да се втурне. Доказателство за това е, че се случва свещеникът, който раздава благовонните пръчици на някой голям будистки празник, да трепери, а го прави, защото му липсва смелост.

Връщането на някой човек от света на мъртвите или изтръгването на всички живи същества от ада са все неща, които изискват смелост. Въпреки това сегашните монаси са завладени от превратни представи и желания да станат похвално благи и хрисими — така никой от тях няма да стигне до края на Пътя. Освен това сред воините има някои страхливци, които вървят по пътя на будизма. Това са прискърбни явления. Голяма грешка е млад самурай да изучава будизма. Така той винаги ще бъде раздвоен в своето виждане на нещата. Този, който не следва стриктно само една посока, нищо няма да постигне. Прекрасно е оттеглилите се от служба да изучават будизма като един вид

развлечение на старини, но ако воинът носи неуморно двадесет и четири часа в денонощието на едното си рамо верността към господаря и синовната почит, а на другото смелостта и състраданието, той ще бъде самурай.

В сутрешните и вечерните си молитви, както и през целия ден, най-добре ще е той да повтаря името на своя господар. То ни най-малко не се различава от имената на Буда и от свещените слова. Освен това той трябва да бъде в хармонични отношения с божествата-закрилници на неговия род. Те са свързани със силата на неговата съдба. Състраданието е като майка, която кърми неговата съдба. Миналото и настоящето ни дават ярки примери за провала и гибелта на храбри, но безмилостни воители.

230. СРЕД НАШИТЕ ВАСАЛИ НЯМА НИ ЕДИН, КОЙТО ЩЕ ПОЖАЛИ ЖИВОТА СИ!

В някакъв момент от разговора един от васалите на господаря Набешима Наохиро^[1] казал: „Тук няма хора, на които господарят да може наистина да разчита. Макар да не ме бива за нищо, аз съм единственият, който ще пожертва живота си за вас.“

Казват, че господарят Наохиро бил обзет от невиждан гняв и казал: „Сред нашите васали няма ни един, който да пожали живота си! Ти говориш безочливо!“ и щял да го удари, ако другите не били извели онзи навън.

231. МОРСКИТЕ ОХЛЮВИ.

Когато веднъж учителят Танесада, основателят на рода Чиба, плавал в морето към остров Шикоку, задухал силен вятър и корабът бил повреден. Спасили го от потъване един вид морски охлюви, които се струпали и закрили пробойните. Оттогава насам никой от рода Чиба и неговите васали не яде от тези морски охлюви. Казват, че ако някой по погрешка хапне от тях, цялото му тяло се покрива с обриви, които имат формата на тези морски охлюви.

232. БОЛКИТЕ В КОРЕМА СЕ НАРИЧАТ „ИЗДАЙНИКЪТ НА СТРАХЛИВЕЦА“.

При падането на замъка Арима на двадесет и осмия ден от обсадата му близо до вътрешната крепост върху една дига между полята седял Мицусе Генбей. Когато Накано Шигетоши минал оттам и го попитал по каква причина е седнал, Мицусе отвърнал: „Имам болки в корема и не мога да направя и крачка. Изпратих членовете на моята група напред, така че моля те поеми командването.“ Случаят бил докладван от надзорника, отсъдено било, че е проява на малодушие и на Мицусе било наредено да си направи *сеппуку*.

Отдавна болките в корема се наричат „издайникът на страхливеца“, защото настъпват внезапно и обездвижват човека.

233. КОГА НЕ СЛЕДВА ДА СЕ ПРАВИ ЦУИФУКУ.

При смъртта на господаря Набешима Наохиро господарят Кацушиге забранил на васалите на Наохиро да изпълнят *цуифуку*^[2]. Негов пратеник бил изпратен до резиденцията на Наохиро и огласил заповедта, но събралите се там по никакъв начин не могли да се съгласят с нея. Думата взел Ишимару Унеме (наречен по-късно Сейдзаемон), който седял на най-нископоставеното място: „Не подобава на млад човек като мен да говори, но мисля, че нареждането на господаря Кацушиге е разумно и приемливо. Тъй като съм израснал под грижите на господаря, аз от все сърце бях решил да си направя *цуифуку*. Но като чух авторитетното изявление на господаря Кацушиге и се убедих в неговата разумност, независимо какво ще направят другите, аз се отказвам от идеята за *цуифуку* и ще служа на приемника на господаря.“ Като го изслушали, всички останали последвали примера му.

234. ИГРА НА ШОГИ.

Веднъж господарят Масаие играл *шоги*^[3] с господаря Хидейоши, а други *даймьо* наблюдавали играта. Когато дошло време да се оттегли, макар да успял да се изправи, краката на господаря Масаие се били вдървили и той не могъл да ходи. Така че се оттеглил с пълзене, предизвиквайки всеобщ смях. Тъй като господарят Масаие бил едър и пълен, той обикновено не бил в състояние да стои дълго време на коленете си. След този случай той сметнал, че е непригоден вече за служба и започнал да отказва да изпълнява такива задължения^[4].

235. КОГАТО ПОРАСНЕШ, ЗАСЛУЖИ ПОЧИТ ПО ПЪТЯ НА САМУРАЯ!

Накано Уемонносуке Тадааки^[5] бил убит на дванадесетия ден от осмия месец в шестата година на Ейроку^[6], по време на битка между господаря Гото и господаря Хираи от Сако на остров Кабашима в район Кишима. Когато Уемонносуке тръгвал за фронта, той прегърнал своя син Шикибу (по-късно наречен Джинемон) в градината и, макар че Шикибу бил още много малък, му казал: „Когато пораснеш, заслужи почит по Пътя на Самурая!“

Дори когато децата в неговото семейство бяха много малки, Ямамото Джинемон ги дръпваше към себе си и им казваше: „Расти, за да станеш силен и смел и да служиш добре на господаря.“ Обясняваше го така: „Добре е да чуват тези неща, макар да са твърде малки, за да ги разберат.“

236. В ГАЛОП КЪМ СЕППУКУ.

Когато Сахей Кийоджи, законният син на Огава Тошикийо, умрял млад, имало един млад васал, който в галоп препуснал към храма и си направил сеппуку.

237. ЗА ДОБРИНАТА И ГРИЖИТЕ НА ГОСПОДАРЯ.

Когато Таку Нагато но ками Ясуйори си отишъл от този свят, Кога Ятаемон казал, че не може да се отплати за добрината и грижите на своя господар и си направил *цуифуку*.

238. КАК СЕ ДАВА ИМЕ НА НОВОРОДЕНО?

Когато жената на Мондо Набешима роди, той помоли господаря Мицушиге да го кръсти. Господарят каза: „Новороденото трябва да получи името си от родителите. По-добре е първо вие да му изберете име, каквото желаете. След това аз ще му дам име.“ Така Мондо нарече бебето Мангоро. Господарят Мицушиге даде на момчето името Камон.

239. КАКВА ПОЛЗА ДА ЗАВЪРШВАМ ЖИВОТА СИ В НЕПРИЯТНОСТИ И ГРИЖИ?

Четиринадесетгодишният син на един разносвач на сандали отишъл в Исахая (градче до Нагасаки Кен) с Тонериносукэ Набешима. Той убил Чуген Ишима от Исахая, с когото живеел в една стая. Това момче било винаги внимателно в своето поведение, така че животът му бил пощаден. В този особен за него момент той не на шега си мислел: „Макар само да съм роден като човешко същество, ще е жалко да умра, без да оставя името си за потомството. Категорично аз трябва да изнамеря план как да покоря цялата страна.“ След като цяла нощ мислил, накрая му хрумнал един осъществим план, но неочаквано го споходила друга мисъл. „Аз непременно трябва да завладея цялата страна, но това ще ми навлече неочаквани проблеми. Каква полза да завършвам живота си в неприятности и грижи. По-скоро аз трябва да навляза в нирвана, след като стана свещеник.“ По-късно той отишъл да се обучава в будистката секта Шингон и за него се чу, че е бил аскет. Той стана прочут свещеник в Япония.

240. УБИЙСТВО С КЛЕТВА.

Една млада жена работела като прислужница при господаря Кацушиге. Той я омъжил за един от своите служители на име Чифу Тародзаемон и те заживели щастливо.

По някое време умряло едно момче, родено от бившата жена на господаря Кацушиге. Скоро се разнесъл слух, че момчето е убито с клетва от жената на Тародзаемон, която преди това била прислужница при господаря.

Вследствие на това бедната бивша прислужница била осъдена да се самоубие, а нейният съпруг — уволнен от служба.

241. СТРАННАТА МОНАХИНЯ.

Набешима Кийохиса е бил дядо на Набешима Наошиге, основателят на клана Сага. Когато веднъж Кийохиса се уединил в някакъв храм в навечерието на Нова година, срещнал там една монахиня. Попитал я коя е. „Цял живот съм на път — отговорила му тя. — Не зная къде съм родена, нито кои са родителите ми.“ На следващата сутрин той я завел у дома си и не само дал специална новогодишна вечеря в нейна чест, но също й позволил да остане в къщата му няколко дни. Тя се оказала много умна и работлива. Скоро той се сгодил и оженил за нея. Тя родила момче, което той кръстил Кийофуса. Когато обаче детето станало на три години, неговата майка му казала сбогом и напуснала дома. Момченцето изтичало след нея, но не след дълго я изгубило от поглед. Тя прекосила река Чикуго и се изгубила в посока към светилището Кора на съседния род. Повече нищо не се чуло за нея.

242. ИСКАМ ЗА СЪПРУГА ЖЕНА, КОЯТО БЪРЗО СЪОБРАЗЯВА.

Госпожа Йодай-ин се върнала в дома на родителите си след като нейният съпруг загинал на бойното поле. Един ден войните на господаря Таканобу се отбили в техния дом, за да се нахранят. Хьобе, бащата на Йодай-ин, казал на прислугата: „Изпечете на скара много сардини и им ги поднесете.“ Жените започнали да пекат рибата, но скоро открили, че ще е трудно да нахранят толкова много гладни войни.

В това време госпожа Йодай-ин, която наблюдавала иззад завесата, излязла и струпала горящи дървени въглища под една голяма желязна тенджерка. След това изсипала много риби от една бамбукова кошница и силно раздухала фурната с голямо ветрило. Огънят лумнал и тя в миг изпекла всичката риба, след което отново я върнала в кошницата и я поднесла на войниците.

Набешима Наошиге, който станал основателят на клана Сага, си казал: „Ето такава жена, която бързо съобразява, искам да ми стане съпруга.“ След това той започнал да я навестява, за да спечели любовта ѝ. Една нощ обаче го открили и го взели за крадец. „Крадец!“ — извикал някой, така че Наошиге побягнал. Докато се катерел по оградата, той бил ранен в ходилото от меч на преследвача.

243. МОЖЕ ДА СА ГРОЗНОВАТИ, НО СА ВЕРНИ И НАДЕЖДНИ!

О-Хару, третата дъщеря на господаря Мицушиге, наблюдавала парада заедно със слугите си. Те се любували и изразявали възхищението си от яркоцветните и доставящи наслада за окото процесии на другите кланове, когато дошъл ред на групата на нейния баща да премине. Обаче тя изглеждала толкова груба и недодялана, че О-Хару, принцесата, се почувствала много наскърбена. Облечени в опърпани дрехи, тези ниски и простовати дръвници преминали тромаво и непохватно. От друга страна, колко великолепни били процесииите на другите кланове!

Няколко дни по-късно, когато срещнала баща си, тя запротестираше пред него: „По-миналия ден наблюдавах парада с моите слуги. Всички процесии на другите кланове бяха толкова красиви и прелестни, но твоите хора, ох, бяха ужасни! Бях толкова потресена, татко. Твоите хора са прости, ниски и грозни! Моля те, смърри ги поне за техните лоши маниери!“

— Това не е твоя работа, О-Хару — казал баща ѝ.

— Какво искаш да кажеш, татко? — запитала го тя.

— Страхувам се, че няма да можеш да ме разбереш — казал той.

— Моля те кажи ми защо, татко.

— Добре, нека ти обясня, О-Хару — казал господарят. — Процесииите на другите кланове са от хора, временно наети за случая, защото са високи и с приятен външен вид. В случай на опасност обаче те ще офейкат с пълна скорост, като изоставят господаря си. Процесията на нашия клан е от редовни служители, които работят за рода ни от поколения наред. Те са верни и няма да постъпят по такъв подъл начин. Готови са да пожертват живота си по всяко време. Помни, че аз се гордея с моите грозновати войници.

244. КАК МОЖЕШ ДА ЛЕЕШ СЪЛЗИ КРАЙ СМЪРТНИЯ ОДЪР НА ТВОЯ БАЩА?

Кацушиге Набешима бил на смъртно легло. Неговата съпруга го посетила заедно с дъщеря им и му казала на висок глас: „Ти се приближаваш към една бляскава цел на твоя живот. Ти не си допускат критически грешки досега, а си имал много подвизи по бойните полета. Ти беше такъв чудесен господар, уважаван от всички, и, разбира се, беше много мил и нежен съпруг. Ние имаме много деца и предадохме властта в нашето владение на най-големия ни син. В тези размирни военни времена ти доживя до осемдесет години. Къде мога да открия по-щастлив човек от тебе? Нека си кажем последно сбогом.“

Докато слушала майка си, дъщерята горчиво се разридала. Когато майката свършила, тя хвърлила гневен поглед към нея и казала: „Престани да плачеш, О-Нага. Как можеш да лееш сълзи край смъртния одър на твоя баща? Помни, че си дъщеря на владетеля на този клан. Ти би трябвало да го знаеш по-добре.“

-
- [1] Набешима Наохиро — син на Набешима Кацушиге. ↑
[2] Цуифуку — *сеппуку* на васал след смъртта на господаря му. ↑
[3] *Шоги* — японски шах. ↑

[4] Покана от Тойотоми, човекът с най-голяма власт в страната, за игра на *шogi*, била равнозначна на задължение. ↑

[5] Накано Уемонносукэ Тадааки — бащата на Ямамото Джинемон. ↑

[6] Ейроку — име на период на управление (1558–1570). ↑

ИЗ ГЛАВА СЕДМА

245. АКО ПРЕДВАРИТЕЛНО НЕ СИ ОВЛАДЯЛ УМА И ТЯЛОТО СИ, ТИ НЕ ЩЕ СРАЗИШ ВРАГА.

Нарутоми Хього казал: „Да победиш ще рече да надделееш над съюзниците си. Да вземеш надмощие над съюзниците означава да превъзмogneш себе си, а да победиш себе си означава енергично да овладееш тялото си.

То е като да бъдеш наред десет хиляди съюзници, но никой да не те последва. Ако предварително не си овладял ума и тялото си, ти не ще сразиш врага.“

246. ДА ЗАГИНЕШ В БИТКАТА В ПАРАДНИ ДРЕХИ.

По време на бунта в Шимабара, тъй като доспехите му останали в лагера, Шюгьо Ечидзен но ками Таненао участвал в боя, облечен само в *хакама* и *хаори*^[1]. Казват, че той загинал в битката в тези парадни дрехи.

247. ПО ДОСПЕХИТЕ МОЖЕ ДА СЕ РАЗБЕРЕ ЩО ЗА ЧОВЕК ГИ НОСИ.

По време на атаката срещу замъка при Шимабара Тадзаки Геки бил в блестящи доспехи. Това не се понравилось на господаря Кацушиге и оттогава всеки път, когато видел нещо крещящо и безвкусно, той казвал: „Досуц като доспехите на Геки.“

В светлината на тази история воинските доспехи и снаряжение, които са показно бляскави и претенциозни, могат да бъдат разглеждани като уязвими и лишени от якост. По тях може да се разбере що за човек ги носи.

248. СТАТУЯТА НА ГОСПОДАРЯ.

Когато Набешима Хидзен но ками Таданао умрял, неговият прислужник Кинбей Едзое^[2] събрал останките и ги занесъл за освещаване в планината Коя. След това се затворил в една отшелническа колиба и издялал статуя на господаря си и още една на себе си в поклон пред господаря. На първата годишнина от смъртта на Таданао той се върнал у дома си и извършил *цуифуку*. По-късно статуята била пренесена от планината Коя в Коденджи.

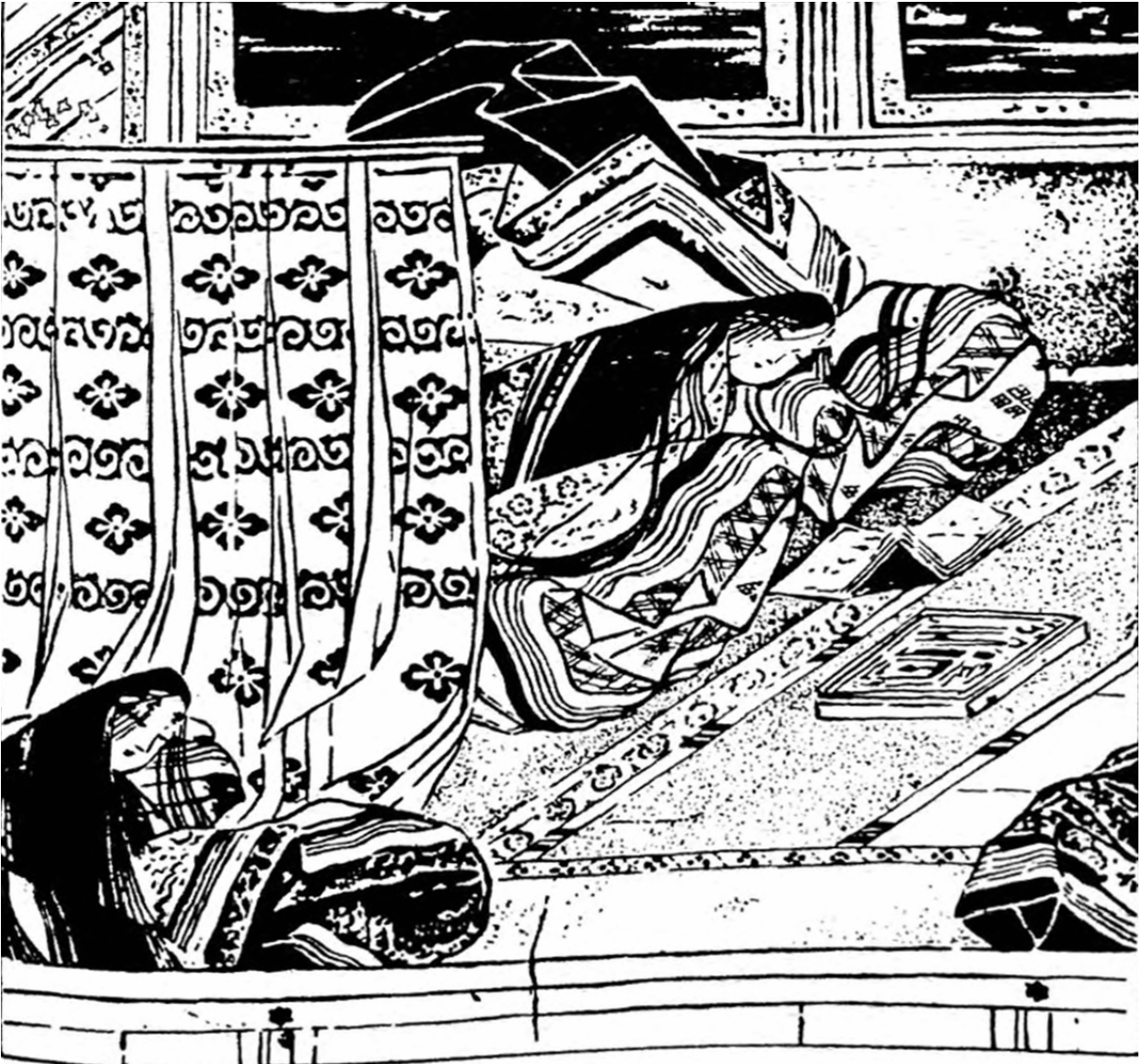
249. ДО КРАЯ НА ДНИТЕ СИ ТОЙ НИКОГА НЕ ДОПУСНАЛ НЕБРЕЖНОСТ.

По времето на господаря Мицушиге отначало Оиши Косуке бил пехотинец от личната гвардия на господаря. Винаги, когато през годината господарят отивал в Едо, за да бъде на разположение на шогуна съгласно установения ред^[3], Косуке обикалял около спалните покои на своя господар и ако някоя зона му се виждала несигурна, просвал пред нея сламена рогозка и прекарвал нощта в бдение. В дъждовно време той просто нахлупвал бамбукова шапка и дъждобран от непромокаема импрегнирана с масла хартия и стоял на пост, докато поройният дъжд се изливал върху него. Казват, че до края на дните си той никога не допуснал небрежност дори в една-единствена нощ.

250. ЗА РАЗЛИЧНАТА ГЛЕДНА ТОЧКА.

Когато Оиши Косуке бил *учитонин*^[4], някакъв тайнствен човек се промъкнал късно през нощта в зоната на женските покои. Настанала голяма суматоха, по стълбите се щурали мъже и жени от всички съсловия, само Косуке никакъв не се виждал. Докато старшите придворни дами го търсели, Косуке бил изтеглил меча от ножницата си и спокойно стоял в стаята пред спалнята на господаря. Тъй като навсякъде царяло объркване, той се опасявал за господаря и бил там, за да го защити. Затова казвали, че неговата гледна точка била твърде различна.

Човекът, който се промъкнал, бил Нарутоми Кичибей. Той и съучастникът му Хамада Ичидзаемон били осъдени на смърт за прелюбодеяние.

251. ПРОЯВА НА НЕСРАВНИМА СЪОБРАЗИТЕЛНОСТ.

Веднъж, когато господарят Кацушиге ловувал в Нишима, по някаква причина той много се разгневил. Свалил меча с копринения пояс, ножницата и всичко останало, и започнал да бие с него Соеджима Дзенноджо, но неволно го изтървал и мечът паднал в един дълбок овраг. Дзенноджо веднага се затъркалял след него и го взел. След това го мушнал в реверите на дрехата си, изпъзлял нагоре по урвата и без да оправи тоалета си, веднага подал меча на господаря. От гледна точка на бързата реакция и самообладанието това било проява на несравнима съобразителност.

252. ПРИМЕР ЗА ПОДРАЖАНИЕ.

Веднъж, когато учителят Сано Укьо пресичал река Такао, мостът бил в ремонт и имало една тежка гредата, която не можели да изтеглят. Учителят Укьо слязъл от коня, хванал здраво гредата, надал вик и започнал да я тегли нагоре. Чул се страховит звук и въпреки че той успял да я изтегли на височината на своя ръст, не могъл да я извади понагоре и тя обратно цопнала в реката. След като се върнал у дома си, той се разболял и скоропостижно умрял.

По време на погребението при храма в Джьобару, когато процесията преминавала през моста Такао, трупът скочил от ковчега и паднал в реката. Един шестнадесетгодишен помощник от храма в Шукуфуджи незабавно скочил в реката и хванал мъртвото тяло. Тогава всички се втурнали към реката и изтеглили трупа. Главният монах бил много впечатлен и посочил този младеж като пример на подражание на останалите помощници. Казват, че по-късно той станал много прочут монах.

253. ДА КАЗВАШ, ЧЕ МОЖЕ ДА СЕ МИНЕ БЕЗ ТАКЪВ РОД НЕЩА, ОЗНАЧАВА ДА ТЪРСИШ ОПРАВДАНИЯ И НАЧИН ДА СЕ ИЗМЪКНЕШ.

Когато Ямамото Кичидзаемон^[5] бил петгодишен, баща му Джинемон го накарал да отреже главата на куче, а като станал петнадесетгодишен, получил заповед да ексекутира престъпник. В ония времена всеки четиринадесет-петнадесетгодишен младеж трябваше да може безпогрешно да обезглавява. На младини господарят Кацушиге получил заповед от господаря Наошиге да се упражни в убиване с меч. Казват, че това време той бил накаран да обезглави повече от десет души последователно.

Тази практика дълго време беше следвана, особено сред висшите съсловия, но днес дори децата от простолюдието не изпълняват ексекуции и това е извънредна немарливост. Да казваш, че може да се мине без такъв род неща, или че не е никаква заслуга да убиваш осъден човек, или че това е престъпление, или че опетнява името, означава да търсиш оправдания и начин да се измъкнеш. Накратко, можем ли да не смятаме, че тъй като воинската доблест днес е слаба, то самураят е настроен само да си пили ноктите и да се издокарва?

Ако изследваме духа на човек, който намира тези неща за неприемливи, ще видим, че той се е отдал на хитроумни извъртания и оправдания, за да не убива, тъй като се чувства лишен от сила и мъжество. Но Наошиге е издал своите заповеди именно защото това е нещо, което трябва да бъде вършено.

Миналата година аз отидох на плаца за изпълнение на присъди в Касе, за да изпитам ръката си в обезглавяването и открих, че чувството при този акт е извънредно приятно. Да мислиш, че то лишава от сила и мъжество, е признак на малодушие.

254. АКО НЕ БЯХА ГО ИЗМАМИЛИ ТАКА, МОЖЕ БИ ТОЙ ЩЕШЕ ДА ПОСРЕЩНЕ СМЪРТТА СИ ДОСТОЙНО.

Сред слугите в свитата на господаря Мицушиге имало един прислужник на име Томода Шодзаемон. Той бил твърде покварен момък, който се влюбил в някакъв актьор на име Тамон Шодзаемон, изпълнител на главни роли в театъра, и си променил и името, и герба като тези на актьора. Като се самозабравил напълно, той похарчил всичко, което имал, и изгубил всичките си дрехи и лични вещи. И накрая, когато прахосал всичко, прислужникът откраднал меч на Маватару Рокубей и накарал един копиеносец да го занесе в заложната къща.

Копиеносецът обаче се разприказвал за случилото се и при разследването двамата с Шодзаемон били осъдени на смърт. Следовател бил Ямамото Городзаемон. Когато четял съдебното решение, той на висок глас обявил:

— Човекът, който обвинява ответника, е копиеносецът еди-кой си.

— Обезглавете го — бързо отвърнал Мицушиге.

Когато дошло време да се обяви каква ще е участта на Шодзаемон, Городзаемон се приближил до него и му казал:

— Нищо не може да се направи за теб. Готви се за смъртта си.

— Много добре. Разбирам какво казвате и съм благодарен за думите, които изрекохте — отвърнал Шодзаемон, след като успял да се съвземе.

Вследствие на нечия измама обаче, макар на Шодзаемон да бил представен един *кайшаку*, нещата били наредени така, че един пехотинец на име Наодзука Рокууемон да застане отстрани и да го обезглави.

Като отишъл на плаца за изпълнение на екзекуции, където *кайшаку* стоял срещу него, Шодзаемон го поздравил с извънредно спокойствие. Но като видял, че в този момент Наодзука изтеглил меч си, той подскочил и извикал:

— Кой си ти? Никога няма да позволя *ти* да ми отсечеш главата!

От този момент съзнанието му се помътило и той се показал крайно малодушен. Накрая го съборили на земята, повалили го и го обезглавили.

Городзаемон казваше по-късно под секрет: „Ако не бяха го измамили така, може би той щеше да посрещне смъртта си достойно.“

255. КАК ДА БЪДЕШ ДОБЪР КАЙШАКУ?

Нода Кидзаемон казваше за функцията на *кайшаку*: „Когато човекът, стигнал до мястото за изпълнение на смъртната му присъда, загуби ума и дума и почне да пълзи, има опасност да се изложиш, когато дойде моментът да изпълниш задълженията си на *кайшаку*^[6]. В такива случаи първо изчакай малко и по някакъв начин събери силите си. След това, ако застанеш стабилно и го съсечеш безпогрешно, ти си се справил успешно.“

256. КОЛКО СА НОКТИТЕ?

По времето на господаря Кацушиге в свитата му имало хора, които, независимо от високия или ниския си ранг, служели от младини на господаря. Сред тях бил и Шиба Кидзаемон. Веднъж господарят си изрязал ноктите и му казал:

— Изхвърли ги.

Кидзаемон ги взел в ръка, но не се изправил и господарят го запитал:

— Какво има?

— Един липсва — отвърнал Кидзаемон.

— Ето го — рекъл господарят и му подал нокътя, който бил скрил.

257. ТОВА ПИСМО НЯМА РАВНО НА СЕБЕ СИ.

На Савабе Хейдзаемон било наредено да си направи *сенпуку* на единадесетия ден от единадесетия месец във втората година на Тенна^[7]. Когато разбрал това в нощта на десетия ден, той се обърнал чрез пратеник с молба до Ямамото Гонноджо [Цунетомо] да му бъде *кайшаку*. Ето копие от отговора на Ямамото. (По това време Цунетомо бил двадесет и четири годишен.)

„Съгласен съм с твоето решение и приемам искането ти към мен да бъда твой *кайшаку*. Инстинктът ми подсказва, че трябва да отклоня молбата ти, но тъй като събитието ще стане утре, не е време за търсене на оправдания и аз ще се заема с работата, фактът, че си ме избрал сред мнозина други, е голяма чест за мен. Моля не се безпокой за всичко, което трябва да последва. Въпреки че сега е късна нощ, аз ще дойда у дома ти, за да уточним подробностите.“

Казват, че когато Хейдзаемон прочел отговора, той отбелязал: „Това писмо няма равно на себе си.“

От незапомнени времена се смята, че е лоша поличба за самурая да бъде поканен за *кайшаку*. Причината е, че тази работа не носи слава, дори ако бъде добре свършена. Ако пък случайно допусне груба грешка, той се опозорява до живот.

258. ПАЗИ СЕ ОТ НЕВЕРНИ СЛУГИ.

Веднъж, когато Танака Яхей бил по работа в Едо, един от неговите слуги се държал безочливо и Яхей жестоко го нахокал. Късно през нощта Яхей дочул как някой се изкачва по стълбите. Това му се сторило подозрително и той тихо се надигнал. С къс меч в ръка той попитал кой е там, оказало се, че това е нахоканият слуга, който се промъквал с къс меч. Яхей скочил долу и с един удар го съсякъл. По-късно чувах мнозина да казват, че здравата му е провървяло.

259. ОНЗИ, КОЙТО СЕ ПРИСМИВА НА ХОРАТА, Е ГЛУПАК.

Някакъв учител на име Токухиса от рождение бил твърде различен от другите хора и изглеждал малко слабоумен. Веднъж поканил гост и му сервирал салата от една риба, която живее в тинята. Скоро всички говорили за „салатата от тинеста риба на учителя Токухиса“ и се подсмивали. Когато по-късно той прислужвал и някакъв човек му се надсмял със същата фраза, Токухиса извадил меча си и го съсякъл. Тази случка била разследвана и докладвана на господаря Наошиге: „Препоръчваме *сенпуку*, защото става дума за необмислена постъпка в чертите на двореца.“

Като чул това, господарят Наошиге казал: „Да търпиш мълчаливо насмешки е проява на малодушие. Няма основание да пренебрегваме това обстоятелство само защото събитието било станало в чертите на двореца. Онзи, който се присмива на хората, е глупак. Сам си е виновен, че са го съсекли.“

260. ТАЗИ РАБОТА НЕ ТРЯБВА ДА СЕ РАЗЧУВА.

Веднъж, когато Накано Мокуносукэ се качил на малък кораб, плаващ по река Сумида, за да се наслади на прохладата, на палубата се оказал и някакъв негодник, който се държал грубо и оскърбително с всички. Щом Мокуносукэ забелязал, че негодникът се облекчава през борда, той му отсякъл главата и тя цопнала в реката. За да не забележат хората какво е сторил, той бързо покрил тялото с каквото намерил наоколо. След това казал на капитана: „Тази работа не трябва да се разчува. Насочи кораба нагоре към мястото между следващите два завоя на реката и зарови трупа. Естествено, ще ти платя добре за това.“

Капитанът изпълнил всичко, но в лагуната, където тялото било заровено, Мокуносукэ отсякъл главата на капитана и веднага се върнал. Казват, че случилото се никога не станало публично известно. Свидетел на станалото бил един млад хомосексуалист, който проституирал на кораба. Мокуносукэ казал: „Този момък също е мъж. Най-добре е да се научи как се съсича човек, докато е още млад“ и онзи съсякъл трупа веднъж. Затова по-късно нищо не издал.

261. МЛАДИТЕ ХОРА ТРЯБВА СТРОГО ДА ВЪЗПИТАТ В СЕБЕ СИ РЕШИТЕЛНОСТ И СМЕЛОСТ.

Казват, че всеки път, когато групата на Оки Хьобу се събирала и приключвала работата си, той казвал: „Младите хора трябва строго да възпитат в себе си решителност и смелост. Това може да бъде постигнато само ако смелостта е утвърдена в сърцето на човека. Ако мечът му се строши, той ще се бие с ръце. Ако му отрежат ръцете, той ще притисне с плещите си противника. Ако му отсекаат и раменете, той със зъби ще прегризе гърлата на десет-петнадесет от враговете. Ето това е смелост.“

262. НО ПЪРВО ДА СПИШ, А ПОСЛЕ ДА СЕ НАПЪВАШ...

Шида Кичиносуке казвал: „Изпърво е мъчително да бягаш, докато дъх не ти остане. Но пък колко е приятно, когато застанеш да си починеш след бягането. Още по-добре би било да поседнеш. А още по-добре би било да полегнеш. И още по-добре би било да сложиш една възглавница и здраво да поспиш. Целият живот на човека трябва да протича по този начин. Много да се стараеш и да напъгаш сили, докле си млад, а когато остарееш или си на прага на смъртта, да спиш — ето това е начинът. Но първо да спиш, а после да се напъваш... Да опъваш жили до края и целият ти живот да премине в блъскане е достойно за съжаление.“ Тази история ми разказа Шимомура Рокуроуемон.

Едно подобно изречение на Кичиносуке гласи: „Животът на човека трябва да премине в колкото се може по-усилен труд.“

263. ДА СЕ НАПИЕШ ТАКА И ДА ВАДИШ МЕЧ Е ПРОЯВА НА МАЛОДУШИЕ И НЕРЕШИТЕЛНОСТ.

Когато Уено Рихей надзиравал счетоводители в Едо, той имал един млад помощник, към когото се отнасял много приятелски. През първата нощ на осмия месец той се запил с Хашимото Таемон, надзирател на пехотинци, и така се напил, че изгубил всякакъв разсъдък. Тръгнал да се прибира у дома, придружен от младия си помощник, бръцолевейки пьянски из целия път, и когато стигнали, Рихей заплашил помощника си, че ей сега ще го съсече. За да се предпази, онзи отблъснал върха на ножницата на Рихей. Те се счепкали и паднали в канавката, като помощникът се оказал отгоре. В това време дотичал слугата на Рихей и извикал:

— Господарю, отгоре или отдолу сте?

— Отдолу съм — профъфлил Рихей.

Тогава слугата намушкал помощника веднъж. Онзи се изправил и, тъй като раната му била лека, успял да избяга.

Когато започнало разследването на случая, Рихей бил поставен под стража в затвора Наекияма и осъден на смърт чрез обезглавяване. Преди този случай, когато той се бил установил в Едо и живеел в една къща под наем в търговския квартал, някакъв слуга му се опълчил и той го съсякъл. Само че тогава той действал правилно и хората казали, че се е държал мъжки. Сега обаче действията му били преценени като грубо нарушение на закона — насилнически и непредизвикани.

Ако добре премислиш цялата история от начало до край, ще проумееш, че да се напиеш така и да вадиш меч е проява на малодушие и нерешителност. Слугата на Рихей бил от Таку, но името му се е забравило. Макар да бил от нисшите съсловия, той се оказал храбър човек. Казват, че Таемон се самоубил по време на разследването.

264. ВСИЧКИ НЕБЕСНИ БОЖЕСТВА ЩЕ ЗАКРИЛЯТ ЧОВЕКА, ПОЖЕРТВАЛ СЕ ЗА ПРАВДАТА.

В дванадесетия раздел от петата глава на *Рьоанкьо*^[8] се съдържа тази история:

В провинция Хидзен^[9] имало някакъв човек от Таку, който, макар да се разболял от едра шарка, сметнал, че трябва да се присъедини към войските в нападението на замъка при Шимабара. Неговите родители настойчиво се опитвали да го възпрат, като му казали:

— С такава тежка болест, дори да стигнеш там, каква полза ще има от теб?

— За мен ще бъде удоволствие да умра по пътя. След като господарят се отнесе така топло и благосклонно към мен, как мога аз сега да кажа, че не мога да му бъда в полза в този момент? — отвърнал той.

И заминал за фронта. Макар лагерът да бил зимен и студът изключителен, той не обръщал никакво внимание на здравето си и нито се обличал дебело, нито пък свалял доспехите си ден и нощ. Нещо повече, той не избягвал нечистоплътността, но в края на краищата бързо оздравял и бил в състояние да засвидетелства своята вяност в пълна мяра. Тъй че противно на очакваното, не може да се каже, че човек трябва да се гнуса от нечистоплътността.

Когато учителят Судзуки Шьодзо чул това, той казал:

— Не е ли било акт на очистване да отдадеш живота си за господаря? Затова не е необходимо човек, който жертва живота си в името на правдата, да призовава на помощ бога на едрата шарка. Всички небесни божества ще го закрилят.

265. ЕТИКЕТЪТ ТРЯБВА ДА СЕ СПАЗВА ТОЧНО.

Господарят Кацушиге казвал: „Не е важно дали някой човек от Хидзен сдържа скръбта си от смъртта или не. Тревожи ме това, че хората не вземат присърце заповедта да спазват точно правилата за обноските и етикета. Страхувам се, че целият клан, нашите родственици и старейшини, вследствие на прекалена убеденост, ще сметнат, че заповедта за спазване на точния етикет е преувеличение. Хората преди бяха опитни в тия неща и дори ако допускаха дребни грешки, те можеха да си припомнят правилния начин и нещата се уреждаха. Аз издадох тази заповед, защото хората са нехайни в този род дела.“

266. РЕШИТЕЛЕН И НА СМЪРТНОТО ЛЕГЛО.

По време на периода Генроку^[10] живял самурай от ниско потекло на име Судзуки Рокубей, родом от провинция Исе. Той се разболял от силна треска и съзнанието му се замъглило. В този момент неговият болногледач внезапно бил обхванат от алчност и направил опит да отвори кутията за мастило, за да открадне скътаните там пари. Точно тогава болният неочаквано се раздвижил, извадил меча от долната част на възглавката си и с внезапна атака съсякъл крадеца с един удар. След това усилие болният паднал и умрял. По това му действие може да се съди, че Рокубей е бил човек с решителен характер.

Чух тази история в Едо, но по-късно, когато служих в същата провинция Исе с родения там доктор Нагацука, го запитах за нея. Той наистина я знаеше и потвърди, че е вярна.

[1] *Хаори* — късо наметало. ↑

[2] Таданао умира 23-годишен от едра шарка на 28 януари 1635 г. Неговият васал Кинбей Масашиге Едзое се молел животът на господаря му да бъде продължен, като дал обет за всяка седмица да отрязва един от пръстите на ръцете си. Две седмици по-късно, когато се готвел да отреже третия си пръст, Таданао умира. ↑

[3] Става дума за въведената от началото на XVII в. и окончателно оформена при третия шогун от клана Токугава — Иемицу — система *санкин-котай*, според която всеки даймьо трябвало една година да живее в своето владение, следващата година да прекарва на служба при шогуна в Едо, след което отново се връща в своето владение, като оставя членовете на семейството си в Едо като заложенници. При всяко преместване те били съпровождани от многобройна свита (понякога по няколко хиляди души), което е свързано с големи разходи и допълнително отслабва тяхната финансова мощ. По този начин централното правителство на шогуна се стреми да предотврати заговорите и бунтовете на местните владетели. ↑

[4] *Учитонин* изглежда се е наричал личният телохранител на даймьо в чертите на резиденцията. ↑

[5] Ямамото Кичидзаемон — по-голям брат на Ямамото Цунетомо. ↑

[6] Защото *кайшаку* не ще може да изпълни задълженията си с лекота и без срам за себе си или за осъдения. ↑

[7] Тенна: име на период (1681–1684). ↑

[8] Рьоанкьо — сборник от наставления на дзен монаха от сектата Сото Судзуки Шьодзо (1579–1655). ↑

[9] Хидзен — провинцията, в която е било разположено имението Набешима; днешната префектура Сага. ↑

[10] Генроку — име на период (1688–1704). ↑

ИЗ ГЛАВА ОСМА

267. НА ТАКИВА КАТО ТЕБ АЗ С ЕДНА РЪКА ОТКЪСВАМ ГЛАВАТА!

През нощта на тринадесетия ден от деветия месец в четвъртата година на Тейкьо една група от десет актьори в театъра Но се любували на луната от къщата на Накаяма Мосуке, пехотинец в Саяномото. Като се почне с Наоцука Кандзаемон, те всички взели да се присмиват на пехотинеца Араки Кюдзаемон, защото бил твърде нисък. Араки се разгневил, убил Кандзаемон с меч си и след това започнал да се бие с другите.

Макар да бил с една отрязана ръка, Мацумото Рокудзаемон слязъл в градината, сграбчил Араки отзад с другата си ръка и извикал: „На такива като теб аз с една ръка откъсвам главата!“ Грабвайки меч на Араки, той го блъснал към прага на портата и го притиснал на земята с коляното си, но като го хванал за гушата, му призляло и Араки скоро го надвил.

Араки бързо подскочил и отново започнал да се бие с другите, но сега го посрещнал с копие учителят Хаята (по-късно известен като Джиродзаемон). В края на краищата няколко души успели да се преборят с него. След този случай Араки бил осъден да си направи сеппуку, а другите участници били лишени от служба и станали *ронини* заради тяхната неразумна постъпка, но по-късно Хаята бил помилван.

Тъй като Цунетомо не си спомняше ясно тази история, ще трябва да поразпитам за нея.

268. ТАКА И ТАКА ЩЕ СЕ МРЕ, АЗ БИХ ИСКАЛ ДА БЪДА ОБВИНЕН В УБИЙСТВО.

Преди няколко години в храма Джиссоин в Каваками имало четене на сутри. Пет-шест души от Конямачи и областта Таширо ходили на службата и на връщане се отбили да пийнат по нещо. Сред тях бил и един от васалите на Кидзука Кюдзаемон, който по някаква причина отклонил поканата на спътниците си да се повесели с тях и се върнал у дома преди мръкнало. Обаче другите по-късно се сбили с няколко души и ги съсекли до един.

Васалът на Кюдзаемон узнал за това късно през нощта и бързо се завтекъл към къщите на спътниците си. Той изслушал подробностите и след това казал: „Предполагам, че в крайна сметка вие ще трябва да дадете свидетелски показания. Тогава трябва да кажете, че и аз съм бил с вас и съм участвал в съсичането на онези хора. Когато се върна, аз ще кажа същото на Кюдзаемон. Като всички участници в сбиването и аз ще получа смъртна присъда. И това е моето най-дълбоко желание. Причината е, че дори ако аз обясня на моя господар, че съм се върнал рано вкъщи, той никога няма да ми повярва. Кюдзаемон винаги е бил жесток човек и дори ако следователите ме оправдаят, той вероятно ще заповяда да ме екзекутират пред очите му като страхливец. Обаче в такъв случай аз ще умра с опетнената репутация на човек, който се е опитал да се измъкне, което би било извънредно прискърбно.

Тъй като така и така ще се мре, аз бих искал да бъда обвинен в убийство. Ако не сте съгласни с мен, аз ще си разпоря корема ей тук пред вас.“

Като нямали избор, неговите спътници казали това, което той ги помолил. Но при разследването, въпреки техните обяснения, се изяснило, че васалът се е върнал рано у дома. Всички следователи били впечатлени и му изказали похвала.

Тази история ми беше разказана само в едри щрихи, така че ще трябва по-късно да поразпитам за подробности.

269. ЩО ЗА ПРЕЗРЯН РОБ СИ ТИ ДА ЯДЕШ НЕЩО, КОЕТО ДРУГ Е ЯЛ ПРЕДИ ТЕБЕ!

Веднъж Набешима Аки но ками Шигетаке^[1] се хранел, но наред обяда неочаквано дошъл гост и той отишъл да го посрещне, като оставил подноса както си е. След него влязъл някой от васалите му, приседнал до подноса и започнал да яде от пържената риба. Точно тогава се върнал господарят Аки и го видял, а онзи се слиял и избягал. Сподирил го викът на господаря Аки: „Що за презрян роб си ти да ядеш нещо, което друг е ял преди тебе!“ След това седнал и довършил обяда си.

Това е една от историите, разказани от Джинемон. Казват, че този васал бил един от тези, които си направили *цуифуку* след смъртта на господаря си.

270. ЧОВЕК, КОЙТО Е „БЕЗУПРЕЧЕН“, НЕ Е ГОДЕН ЗА ГОЛЕМИ ДЕЛА.

Ямамото Джинемон винаги казваше на васалите си: „Играйте на комар и лъжете. Човек, който не ти каже седем лъжи в разстояние на сто метра, за нищо не го бива.“ Преди много години хората говореха по този начин, защото за тях важно беше само отношението на човека към военските дела и те смятаха, че човек, който е „безупречен“, не е годен за големи дела. Те пренебрегваха лошото държане и махваха с ръка в такива случаи, като казваха: „Те си вършат добре работата, така че...“

Хора като Сагара Кюма също оправдаваха васалите, уличени в кражба и прелюбодеяние, и ги отучваха от подобни постъпки постепенно. Кюма казваше: „Ако ги нямаше такива, изобщо щяха да липсват кадърни и полезни хора.“

**271. АКО МИСЛИШ САМО ЗА ТОВА, КОЕТО ТРЯБВА ДА
СВЪРШИШ ДНЕС, ЩЕ МОЖЕШ ДА СЕ СПРАВИШ С
ВСИЧКО.**

Икуно Орибе казваше: „Ако един васал мисли само за това, което трябва да свърши днес, той ще може да се справи с всичко. Ако това е работа за един ден, той ще трябва да се задоволи с нея. И утре е пак такъв ден.“

272. АКО НЕ СТЕ СЪГЛАСЕН С ТОВА, ТО ЗНАЙТЕ, ЧЕ АЗ СЪМ НАСТРОЕН ТВЪРДЕ РЕШИТЕЛНО.

По времето, когато господарят Набешима Цунашиге^[2] не бил още поел управлението като наследник, той бил спечелен за будизма от дзен-свещеника Куротакияма Чоон и започнал да го изучава под негово ръководство. Тъй като постигнал просветление, свещеникът щял да го удостои с печата^[3]. За това се разчуло из целия дворец. По това време на Ямамото Городзаемон било наредено да прислужва на Цунашиге и същевременно да го надзирава. Когато чул за удостояването с печата, той разбрал, че това по никакъв начин не бива да бъде допуснато и направил план да отиде при Чоон с молба, а ако онзи откаже, да го убие. Отишъл в дома на свещеника в Едо и влязъл. Онзи го помислил за човек, тръгнал на поклонение, и го посрещнал по достойнство.

Городзаемон се приближил към него и му казал: „Имам да ви кажа нещо тайно. Моля отпратете вашите помощници.“

„Казват, че скоро ще присъдите печата на Цунашиге заради неговата вещина в будизма. Тъй като вие сте от Хидзен, то сам знаете повечето от обичаите на клановите Рюдзоджи и Набешима. Нашата страна се управлява с хармония между висшите и нисшите, защото, за разлика от други, в нея няма прекъсване в наследяването от поколение на поколение. През изминалите години нито един *даймьо* не е приел будистки печат. Ако сега удостоите с печата Цунашиге, той вероятно ще си помисли, че е просветлен и ще гледа на изричаното от васалите като на твърде голяма мръсотия. Така един велик човек ще стане сомнителен. В никакъв случай не му присъждайте този печат. Ако не сте съгласен с това, то знайте, че аз съм настроен твърде решително.“^[4] Той изрекъл това непоколебимо.

Лицето на свещеника променило цвета си, но той казал:

— Добре, добре. Вие сте човек, на кого може да се вярва, и аз виждам колко добре разбирате делата на вашия клан. Вие сте верен васал...

— Не! Аз разбирам накъде биете. Не съм дошъл тук да ме хвалят. Без да добавяте нищо повече, искам да чуя ясно дали ще отмените

плана си за печата или не — прекъснал го Городзаемон.

— Казаното от вас е разумно. Аз категорично няма да присъдя печата — казал Чоон.

Городзаемон се уверил в това и се върнал.

Цунетомо чул тази история лично от Городзаемон.

273. ТОЗИ, КОЙТО ГОВОРИ РАЗПАЛЕНО ЗА ОТМЪЩЕНИЕ, НО НИЩО НЕ ПРАВИ ЗА ОСЪЩЕСТВЯВАНЕТО МУ, Е ЛИЦЕМЕР.

Група от осмина самураи тръгнали заедно на път, за да се повеселят. Двамина от тях, Комори Ейджун и Оцубо Джинемон, отишли в една чайна пред храма на Каннон^[5] в Асакуса^[6], влезли в спор с работещите там и били здравата набити. Другите самураи, които били по това време на един увеселителен кораб, по някакъв начин дочули за станалото и Муто Рокуемон казал: „Трябва да се върнем и да отмъстим.“ Йошии Йоичиемон и Едзое Джинбей били съгласни с него.

Обаче другите ги разубедили с думите: „Това ще докара неприятности за клана“ и те се върнали у дома.

Когато пристигнали в имението, Рокуемон отново казал: „Ние без съмнение трябва да отмъстим!“, но другите го разубедили. Макар и с тежки рани по ръцете и краката, Ейджун и Джинемон събрали сили и съсекли хората от чайната, а тези, които се върнали, били нахокани от господаря.

Случаят бил обсъден своевременно в подробности. Един човек казал: „Ако чакаш одобрението на другите в такава работа като отмъщението, никога няма да я свършиш. Човек трябва да е изпълнен с решителност да иде сам дори и да бъде съсечен. Този, който говори разпалено за отмъщение, но нищо не прави за осъществяването му, е лицемер. Хитроумните хора се грижат за своята репутация пред поколенията само като използват устата си. Но истинският силен и непоколебим воин е човек, който ще отиде тайно, без да промълви и дума, и ще умре. Не е задължително да постигнеш целта си, достатъчно е да бъдеш съсечен, за да докажеш, че си силен и непоколебим. Такъв човек най-вероятно ще постигне целта си.“

274. КОГАТО СТРАНАТА НИ Е РАЗКЪСВАНА ОТ РАЗДОРИ, ИМА НУЖДА ОТ БЕЗСТРАШНИ ХОРА.

Ичиюкен бил прост слуга в кухнята на господаря Таканобу. Заради някаква кавга по време на състезание по борба той съсякъл седем-осем души и бил осъден да се самоубие. Но когато господарят Таканобу чул за това, той го помилвал и казал: „В тези времена, когато страната ни е разкъсвана от раздори, има нужда от безстрашни хора. А този човек ми изглежда смелчак.“ По-късно, по време на бойните действия около река Юджи, господарят Таканобу взел Ичиюкен със себе си и той извоювал ненадмината слава, врязвайки се дълбоко в редиците на врага и завръщайки се всеки път с плячка.

В битката при Такаги Ичиюкен навлязъл толкова дълбоко във вражеските редици, че господарят Таканобу изпитал съжаление към него и го повикал да се върне. Тъй като челният отряд не можел да стигне толкова напред, само чрез бързо нахлуване той можал да издърпа Ичиюкен за ръкава на доспехите му. По това време главата на Ичиюкен била покрита с множество рани, но той спрял кръвта, като ги наложил със зелени листа и ги обвил с тънка кърпа.

275. МАКАР И ПРОСТРЕЛЯН, ПРЕДАЙ ПОСЛАНИЕТО.

През първия ден от атаката срещу замъка Хара, Цурута Яшичибей отишъл като пратеник от господаря Мимасака при Оки Хьобу, но когато предавал посланието, той бил улучен в тазовата област от куршум, изстрелян от замъка и веднага паднал по лице. Отново се надигнал и изрекъл останалата част от съобщението, но бил улучен за втори път и умрял. Тялото му било върнато обратно от Тайра Чихьоей. Когато Чихьоей се завърнал в лагера на Хьобу, той също бил прострелян и умрял.

276. СВЕЩЕНИКЪТ ДЕНКО.

Денко бил роден в Таку и по това време живеел там със своя по-голям брат Джиробей, по-малкия си брат и майка си. Някъде през деветия месец майката на Денко взела сина на Джиробей със себе си на слушане на проповед. Когато дошло време да се връщат вкъщи, детето понечило да си обуе сламените сандали и неволно настъпило човека до него. Онзи го смърлил и между тях избухнала разгорещена препирня, като в един момент мъжът извадил късия си меч и убил детето. Майката на Джиробей онемяла. Тя се вкопчила в мъжа и той убил и нея. След това се върнал у дома си.

Името на този човек било Гороуемон и той бил син на *ронина* Накаджима Моан. По-малкият му брат Чудзобо бил отшелник в планината. Моан бил съветник на господаря Мимасака, а Гороуемон също бил на издръжка при него.

Когато случилото се станало известно в дома на Джиробей, неговият по-малък брат се отправил към дома на Гороуемон. Като видял, че вратата е заключена отвътре и никой не ще да излезе, той си преправил гласа и се представил за посетител. Когато вратата била отворена, той изкрещял истинското си име и кръстосал мечове с врага. И двамата мъже паднали в купчината смет, но накрая Гороуемон бил убит. В този момент нахлул Чудзобо и съсякъл по-малкия брат на Джиробей.

Като чул за инцидента, Денко незабавно се отправил към дома на Джиробей и казал: „От нашите врагове е убит само един, докато ние загубихме трима. Това е извънредно прискърно, така че защо ти не сразиш Чудзобо?“ Обаче Джиробей не се съгласил.

Денко сметнал това за истински позор и, макар да бил будистки свещеник, решил да отмъсти на врага за майка си, по-малкия си брат и племенника си. Той обаче знаел, че тъй като е просто обикновен свещеник, сигурно ще бъде преследван от господаря Мимасака и затова работил усърдно, като накрая станал главен свещеник на храма Рюунджи. Тогава отишъл при майстора на мечове Ийоноджо и го помолил да му направи дълъг и къс меч, като предложил да му бъде чирак и дори му позволили да вземе участие в работата.

На двадесет и третия ден от деветия месец на следващата година той бил готов да тръгне на път. За късмет един гост дошъл по това време. Като се разпоредил да му сервират храна, Денко тайно се изнизал от дома на главния свещеник, предрешен като мирянин. Той отишъл в Таку и попитал за Чудзобо. Научил, че онзи е сред голяма група хора, събрали се да се любуват на изгрева на луната, и разбрал, че нищо повече не може да стори. Тъй като не искал работата да се проточва повече, той сметнал, че ще бъде удовлетворен, ако срази бащата — Моан. Отишъл в дома на Моан, нахлул в спалнята му, обявил името си и когато мъжът започнал да се надига, той го пробол и убил. Когато дотичали хората от околните къщи и го обградили, той обяснил ситуацията, хвърлил двата меча и се върнал у дома. Новината за случилото се стигнала преди него в Сага и голяма група негови миряни бързо дошла и го съпроводида при завръщането му.

Господарят Мимасака бил твърде оскърбен, но тъй като Денко бил главен свещеник на храма на клана Набешима, нищо не можел да направи. Накрая той изпратил писмо чрез канцелариите на Набешима Тонери до Таннен, главния свещеник на Коденджи, което гласяло:

„Когато свещеник убие някого, той трябва да бъде осъден на смърт.“ Отговорът на Таннен бил: „Наказанието за духовно лице ще бъде в съответствие с порядките на Коденджи. Моля не се бъркайте.“

Господарят Мимасака се разгневил още повече и запитал: „И какво ще е наказанието?“ Таннен отвърнал: „Макар да е безполезно да го знаете, тъй като настоявате, ще ви отговоря. По [будисткия] Закон отстъпилият от вярата свещеник се лишава от робата си и бива прогонен.“

Денко свалил робата си в Коденджи и когато бил прогонен, неколцина послушници препасали своите дълги и къси мечове и една голяма група енориаши го съпроводи́ла, за да го защитава, чак до Тодороки. По пътя към тях се приближили няколко души, които изглеждали като ловци, и ги попитали дали идват от Таку. След това Денко живял в Чикудзен^[7] и бил добре приет от всички, както и в приятелски отношения със самураите. Историята станала широко известна и казват, че той бил любезно посрещан навсякъде.

277. ТЪЙ КАТО ПРЕСТЪПЛЕНИЕТО Е ТЕЖКО, ДА БЪДЕ ИЗМЪЧВАН ДО СМЪРТ.

Престъплението на Хорие Санемон било, че ограбил парите от склада за продажба на едро на Набешима и избягал в друга провинция. Той бил хванат и си признал. Присъдата била обявена: „Тъй като престъплението е тежко, да бъде измъчван до смърт.“ Изпълнението на присъдата било поверено на Накано Дайгаку^[8]. Първо всички косми по тялото му били изгорени, а ноктите му изтръгнати. Сухожилията му били срязани, дупчили го със свредел и го подлагали на различни други изтезания. През цялото време той не трепнал, нито цветът на лицето му се сменил. Накрая гърбът му бил разцепен и той бил пуснат във врящ соев сос, а тялото му огънато на две.

278. СМЯТАЙ, ЧЕ НЕ ТИ ПРОВЪРВЯ.

Веднъж, когато Фукучи Рокуроуемон излизал от замъка, покрай дома на господаря Таку минал паланкин, в който изглежда била една твърде високопоставена дама. Някакъв човек, който се оказал там, отдал правилния поздрав. Обаче един от придружителите на процесията му казал: „Ти не се поклони достатъчно ниско“ и го ударил по главата с дръжката на алебардата си.

Когато човекът изтрил главата си, открил, че тя кърви. В това състояние той се изправил и казал: „Ти извърши необмислена постъпка, макар аз да бях вежлив. Смятай, че не ти провървя.“ Като казал това, той съсякъл алебардоносеца с един удар.

Паланкинът продължил натам, накъдето се били запътили, но Рокуроуемон извадил копието си, застанал пред човека и казал:

— Прибери си меча. В чертите на замъка е забранено да се ходи с оголено острие.

— Случилото се беше неизбежно и аз бях принуден да го сторя от обстоятелствата. Макар да бих искал да прибера меча, трудно ми е да го направя, като чувам с какъв тон ми говорите. Неприятно е, но ще се радвам да приема вашето предизвикателство — отвърнал човекът.

Рокуроуемон незабавно захвърлил копието си на земята и казал любезно:

— Говориш разумно. Името ми е Фукучи Рокуроуемон. Ще бъда свидетел, че поведението ти беше твърде възхитително. Нещо повече, аз ще те поддържам, дори ако това означава да пожертвам живота си. А сега прибири меча си.

— С удоволствие — казал човекът и прибрал меча си.

На въпроса откъде е, човекът отвърнал, че е васал на Таку Нагато но ками Ясуйори. След това Рокуроуемон го придружил и обяснил при какви обстоятелства е станало всичко. Обаче като знаел, че жената в паланкина е съпруга на благородник, господарят Нагато заповядал на своя васал да си направи *сенпуку*. Рокуроуемон пристъпил напред и казал:

— Тъй като аз дадох дума на самурай, ако на този човек бъде наредено да си направи *сенпуку*, тогава ще трябва аз първи да си

направя *септуку*.

Казват, че по такъв начин случаят бил приключен благополучно.

279. НЕ СЕ МОЛИ НА АТАГО!

Господарят Шима проводил пратеник до баща си, господарят Аки, в което казвал: „Бих искал да извърша поклонение в светилището на Атаго в Киото.“ Господарят Аки попитал:

— По каква причина?

— Тъй като Атаго е богът на стрелците с лък, ще го моля за успех във война — отговорил пратеникът.

— Това е абсолютно недостойно! Трябва ли челният отряд на клана Набешима да отправя молби към Атаго? Ако въплъщението на Атаго застане във вражеските редици, челният отряд трябва да е способен ловко да го съсече на две — казал разгневеният господар Аки.

280. ДОХАКУ ЖИВЕЕЛ В КУРОЦУЧИБАРУ.

Дохаку живеел в Куроцучибару. Имал син на име Горобей. Веднъж, когато Горобей носел денкове с ориз, насреща му се задал един *ронин* на господаря Кумаширо Сакьо на име Ивамура Кюнай. Между двамата тлеела вражда от някакъв предишен инцидент и сега Горобей блъснал Кюнай с денка ориз, завързала се препирня, в която той го набил и го блъснал в една канавка, след което се прибрал у дома. Кюнай изкрещял някакви заплахи подире му и си отишъл вкъщи, където разказал за станалото на брат си Генемон. След това двамата се запътили към Горобей да си отмъстят.

Когато стигнали, вратата била леко открехната, а зад нея чакал Горобей с изваден меч. Без да подозира това, Генемон влязъл и Горобей го ударил със замах отстрани. Макар да получил дълбока рана, Генемон използвал меча си като тояга и с накуцване се върнал навън. Тогава нахлул Кюнай и ударил зетя на Дохаку — Кацуемон, който седял край огнището. Мечът му се отплеснал от ченгела за гърнето и той отсякъл половината лице на Кацуемон. Дохаку и жена му успели да отнемат меча на Кюнай.

Кюнай се извинил и казал: „Аз вече постигнах целта си. Моля върнете ми меча и аз ще съпроводя брат си до дома ни.“ Но когато Дохаку му върнал меча, Кюнай го нападнал в гръб и срязал половината му шия. След това отново кръстосал меч с Горобей и двамата излезли навън и се били, без никой да успее да вземе надмощие, докато Кюнай отрязал ръката на Горобей.

В този момент Кюнай, който също бил ранен на много места, нарамил брат си Генемон и се върнал у дома. Обаче Генемон умрял по пътя.

Раните на Горобей също били многобройни. Макар да спрял кървенето, той умрял, защото пил вода.

Жената на Дохаку се отървала с няколко отрязани пръста. На Дохаку били срязани шийни прешлени и тъй като гърлото му останало незасегнато, главата му провиснала напред. Като крепял главата си с ръце, Дохаку отишъл при хирурга.

Лечението на хирурга било следното: Първо той намазал челюстта на Дохаку с маслена настойка от борова смола и я завил в листа от билката *рами* (наричана още китайска коприва). След това прикрепил едно въже към темето на главата му и го завързал за една греда, докато му зашие раните. След което засипал тялото му с ориз, така че да не може да мърда.

Дохаку ни веднъж не изгубил съзнание, нито в поведението му се проявило нещо необичайно, дори не пил отвара от женшен. Казват, че само на третия ден, когато се появило кръвотечение, той пил малко лечебен стимулант. В крайна сметка костите му се оправили и той се възстановил без повече усложнения.

281. ДА ЛЕКУВАШ С ТВЪРДА РЕШИМОСТ.

Когато господарят Мицушиге прихванал едра шарка при Шимоносеки, Икушима Сакуан му дал да пие някакъв лек. Това бил извънредно тежък случай на едра шарка и всичките му прислужници с висок и нисък ранг били много напрегнати. Внезапно коричките му почерняли. Болногледачите се отчаяли и тайно съобщили на Сакуан, който веднага дошъл. Той казал: „Добре, това е нещо, на което трябва да се радваме. Крустите зарастват. Той скоро ще оздравее напълно без усложнения. Давам ви думата си.“

Хората около господаря Мицушиге чули това и си помислили: „Сакуан изглежда малко неспокоен. Нещата стават съвсем безнадеждни.“

Тогава Сакуан поставил параван, приготвил някакво лекарство зад него и след малко го дал на господаря Мицушиге. Много бързо крустите му отпаднали и той оздравял напълно. По-късно Сакуан споделил пред някой: „Дадох на господаря лекарството с твърдата решимост, че, тъй като провеждам лечението сам, ако той не се оправи, аз бързо ще си разпоря стомаха и ще умра с него.“

282. ИМА ТРИ УСЛОВИЯ ЗА РЕШИТЕЛНОСТТА НА ВАСАЛА.

Когато Накано Такуми^[9] умираше, цялото домочадие се събрало около него и той казал: „Трябва да разберете, че има три условия за решителността на васала. Те са: волята на господаря, неговата жизненоспособност и готовността му да умре.“

283. ЩЕ ТИ ПОКАЖА КАК НЯМА ДА СЕ ОТКЛОНЯ И НА КОСЪМ.

Веднъж група хора се били събрали върху платформата във вътрешната крепост на замъка и някакъв човек казал на Учида Шьоуемон:

— Казват, че ти си учител по бой с меч, но като съдя по действията ти във всекидневния живот, твоето учение наистина ще да е твърде недодялано. Представям си, ако те помолят да бъдеш *кайшаку*, как вместо шията ще отсечеш темето на човека.

— Въобще не е така. Начертай с мастило малко кръгче върху шията си и аз ще ти покажа как няма да се отклоня и на косъм — отвърнал Шьоуемон.

284. НЕУЧТИВО Е ДА СПОМЕНАВАШ, ЧЕ И ДВАМАТА СМЕ ВОИНИ.

Нагаяма Рокуродзаемон отивал към Токайдо^[10] и бил стигнал някъде при Хамамацу. Като минавал покрай един хан, някакъв просяк пресрещнал паланкина му и казал: „Аз съм *ронин* от Ечиго^[11]. Закъсал съм с парите и съм в затруднено положение. И двамата сме воини. Моля, помогнете ми.“

Рокуродзаемон се разгневил и му отвърнал: „Неучтиво е да споменаваш, че и двамата сме воини. Ако бях на твое място, вече да съм си разпорил стомаха. Вместо да просиш пари по пътя и да се позориш, разпори си стомаха веднага на място!“ Казват, че просякът си тръгнал.

285. МАКАР И ДА МИ БЕШЕ ДОБЪР ПРИЯТЕЛ...

През живота си Макигучи Йохей бил *кайшаку* на много хора. Когато някой си Канахара трябвало да си направи сеппуку, Йохей дал съгласието си да бъде *кайшаку*. Канахара забил меч в корема си, но не можал да продължи нататък със страничния разрез. Йохей се приближил отстрани и му извикал „Ей!“ и тупнал с крак. От този подтик Канахара добил сили да направи страничния разрез. Казват, че след като изпълнил задълженията си на *кайшаку*, Йохей изтрил сълзите си и казал: „Макар и да ми беше добър приятел...“

Това е една история, разказана от учителя Сукеемон.

286. КАК Е НАЙ-ДОБРЕ ДА СЕ ОТСИЧА ГЛАВАТА ПРИ СЕППУКУ.

По време на едно сеппуку *кайшаку* отрязал главата на човека така, че останало малко парче кожа и главата не се отделила напълно от тялото. Официалният наблюдател отбелязал: „Остана малко“. *Кайшаку* се разгневил, хванал главата и я отрязал напълно, след което я вдигнал пред очите на всички и казал: „Гледайте!“ Казват, че било твърде смразяващо. Това е една история, разказана от учителя Сукеемон.

В миналото имаше случаи, когато главата отхвъркваше настрани. Затова казваха, че е най-добре да остава малко кожа, така че главата да не отхвърква към официалните лица. Днес обаче се смята за най-добро пълното отсичане.

Един човек, който бил отсякъл петдесет глави, казал: „Според това каква глава отсичаш има случаи, когато дори туловището оказва някакво противодействие. Като отсечеш само три глави, отначало няма противодействие и можеш да сечеш добре. Но когато те станат четири-пет, започваш да усещаш малка съпротива. Във всеки случай, тъй като това е много важна работа, ако винаги се настройваш да свалиш главата на земята, няма да допускаш грешки.“

287. НЕ СЛАГАЙ ПАРИ ПРЕД МЛАДИЯ ГОСПОДАР!

Когато господарят Набешима Цунашиге бил дете, на Ивамура Кураносуке било наредено да го надзирава. Един път Кураносуке видял няколко златни монети пред малкия Цунашиге и запитал прислужника:

— Защо си ги сложил пред младия господар?

— Господарят чу, че са му проводили подарък днес. Той каза, че не го е виждал, затова аз го поставих пред него.

— Да поставяш такива презрени неща пред важна личност е върхът на нехайството. Това не е нещо, което трябва да се мярка пред очите на господарския син. Прислужниците трябва много да внимават отсега нататък — скастрил го Кураносуке.

Друг път, когато господарят Цунашиге бил към двадесетгодишен, той се отправил към имението в Наекияма да се поразвлече. Когато компанията наближила имението, той поискал да му дадат тояга, с която да ходи по-лесно. Носачът на сандалите му Миура Джибудзаемон измайсторил една тояга и щял да я даде на младия господар. Кураносуке видял това, бързо взел тоягата от Джибудзаемон и го нахокал строго с думите: „Ти какво, искаш нашият високопоставен млад господар да изглежда като мързелан? Дори ако ти поиска тояга, няма да му даваш. Това е проява на небрежност от страна на прислужника.“

Джибудзаемон по-късно бил издигнат в ранг на *теакияри*^[12] и Цунетомо чул тази история лично от него.

288. ОТМЪЩЕНИЕ ЗА ОБИДАТА.

Курокава Шоемон бил нископоставен служител на Набешима Джудаю. Той бил беден и живеел в селцето Ашихара. Съсед му бил Токунага Сандзаемон, който бил богат и високопоставен служител при същия господар. Понякога той заемал пари на бедняците от селото.

На 15 август бедният служител се готвел да погостува на семейството на жена си, защото имало празненство по случай прибирането на реколтата. Те живеели в едно градче, наречено О-Мачи, към шестнадесет километра на запад. Шоемон бил взел една противокомарна мрежа от родителите на жена си, но я заложил при заемотателя.

Беднякът искал да им я върне, защото знаел, че още няколко души ще им гостуват и ще спят в техния дом през тази нощ. Затова той посетил съседа си и му казал:

— Миналия ден оставих при теб като залог една мрежа против комари, но можеш ли да ми я дадеш назаем за няколко дни?

Разбира се, той получил отказ.

— Що за безсрамен човек си ти! — казал заемотателят. — Как можеш да ми говориш подобни неща, при положение че не си ми върнал толкова много пари? Повече няма да те пусна да припариш в дома ми и ще те накарам да подпишеш една полица, че повече няма да идваш тук! Ще те убия, ако още веднъж се домъкнеш.

Нямало как, Шоемон подписал исканата от съседа му полица. В крайна сметка той не можал да отиде на гости този ден.

Тогава започнал да подрежда всичко в своя дом. Това му отнело повече от десет дни. На 27 август той приготвил няколко питки от ориза от новата реколта и оставил няколко пред олтара. Вечерта, след като оставил две оризови питки край възглавниците на децата си, Шоемон излязъл сам от къщи, за да отиде при съседа си. Когато стигнал там, той гръмко заявил своите намерения пред затворения прозорец. „Излез, Сандзаемон! Ще те убия!“ — извикал той, но неговият съсед не отговорил и държал вратата заключена. Тайно обаче пратил дъщеря си да съобщи на неговия брат, който живеел наблизо. О-Шичи, дъщерята, казала на чичо си, че техният съсед е дошъл да отмъщава на баща й.

Йодзаемон, братът на заемодателя, се втурнал да спасява брат си и нападнал Шоемон в гръб. Беднякът бил зле ранен в главата, но отчаяно се сражавал известно време, когато неговият противник се препънал в един сноп слама. Той се сблъскал с Шоемон и двамата паднали на земята, но през това време Шоемон го наръгал в корема.

Те отново се изправили и продължили да се бият. Макар и да бил сериозно ранен, отмъстителният дух на Шоемон му давал предимство пред неговия противник и Йодзаемон не можал да стори нищо повече от това да отстъпи от другата страна на къщата, където те продължили да се бият. Накрая обаче Шоемон бил убит от брата на заемодателя. Самият той, едва оцелял, бил пренесен до дома си от един човек, който живеел в съседство. Точно тогава се появила жената на Шоемон с разярен вид. Като открила тялото на мъртвия си съпруг, тя изкрещяла от мъка. Обляна в сълзи, тя непрестанно удряла земята с един сърп. След това взела меча от ръката на съпруга си и се втурнала към къщата на омразния съсед. „Излез, Сандзаемон“ — изкрещяла тя в яростта си, но вратата останала залостена, както и преди. Тогава внезапно един дълъг меч се подал от вътрешността на къщата. Безстрашната жена сграбчила дръжката на меча и го задърпала с все сила, а от другата страна заемодателят го теглел към себе си. В резултат плъзгащата се врата паднала. Жената на Шоемон нахлула в дома и наранила врага с меча на съпруга си. Скоро обаче Сандзаемон убил бедната жена.

Йодзаемон умрял от раните си на 1 септември, докато Сандзаемон бил осъден да си направи *сенпуку* на 4 септември.

289. БДИТЕЛНАТА СЪПРУГА.

Докато бащата на Накашима Джуемон спял, някой се промъкнал в стаята му, за да го убие. Той обаче бил усетен от съпругата, която спяла на съседното легло. „Крадец!“ — извикала тя, когато човекът побягнал. Тя хукнала след крадеца и го застигнала в кухнята. Сграбчила го отзад и не го пускала. „Джуемон! Джуемон!“ — викала тя сина си, но се случило той да не у дома си тази нощ. Незабавно се появили слугите, така че с тяхна помощ тя могла да убие непознатия.

290. ТРИ ЖЕНИ СТАВАТ ЖЕРТВА НА БЕЗУМНА РЕВНОСТ.

Живял нявга един васал на име Накано Канемон. Той се развел с жена си поради несходство в характерите.

Не се минало много време обаче и му казали, че тя върти любов с някакъв млад мъж. Той побеснял и я повикал обратно с нейните две бивши прислужници. И трите жени били убити, ставайки жертва на неговата безумна ревност.

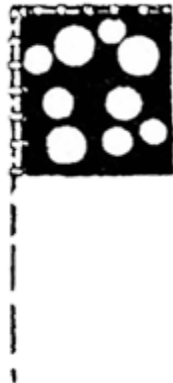
След няколко дни било проведено разследване на неговото излизащо извън всякакви рамки поведение. Той бил обвинен, че е повикал обратно тези жени, които преди това е уволнил, само за да ги убие по такъв жесток начин. Съдът на клана го уволнил от служба завинаги.

- [1] Набешима Аки но ками Шигетаке — син на Иши Аки но ками Нобутада, осиновен от Фукахори Саманосуке. ↑
- [2] Набешима Цунашиге — син на Набешима Мицушиге. ↑
- [3] „Печатът“ бил свидетелство, издавано от главния свещеник, когато той преценял, че монахът е постигнал просветление. ↑
- [4] Решението му било да убие свещеника. ↑
- [5] Каннон — будистката богиня на милосърдието. ↑
- [6] Асакуса — район в Едо (Токио). ↑
- [7] Чикудзен — провинция на североизток от Хидзен. ↑
- [8] Накано Дайгаку — чичо на Ямамото Цунетомо. ↑
- [9] Накано Такуми Шигетоши — син на Накано Кийоаки, чичо на Ямамото Цунетомо. „Такуми“ е бил инспектор, който надзирава строежи. ↑
- [10] Токайдо — главен път, най-прекият по тихоокеанското крайбрежие между Киото и Едо. ↑
- [11] Ечиго — провинция в западната част на централна Япония. ↑
- [12] *Теакияри* — самурай от среден ранг. ↑

ИЗ ГЛАВА ДЕВЕТА

291. ТИ СИ ПО-СЛАБ, ОТКОЛКОТО ТИ СЕ СТРУВА.

Когато Шимомура Шьоун бил на служба в замъка, господарят Наошиге казал: „Колко прекрасно е, че Кацушиге е толкова жизнен и силен за възрастта си. В борбата с връстниците си той побеждава дори онези, които са по-големи от него.“

Шьоун отвърнал: „Макар да съм вече стар, обзалагам се, че съм най-добрият в борба от седеж.“ Като казал така, той вдигнал рязко Кацушиге и го хвърлил толкова силно, че го наранил. Тогава той казал: „Да се гордееш със силата си, докато характерът ти още не е изграден, крие опасност да бъдеш посрамен пред хората. Ти си по-слаб, отколкото ти се струва.“ След това се оттеглил.

292. НЕ РУШИ МОСТОВЕТЕ ПРЕДВАРИТЕЛНО.

По времето, когато Мацуда Йохей бил близък приятел на Ишии Джинку, между него и Нодзое Джинбей се породили някакви лоши чувства. Йохей изпратил записка до Джинбей, която гласяла: „Моля те ела и да уредим нещата веднъж завинаги.“ След това той и Джинбей тръгнали заедно към имението Ямабуши при Кихара. Там пресекли единствения мост и го разрушили. Поговорили за обстоятелствата около техните раздори, изследвали ги от всички страни и намерили, че няма причина да се бият. Но когато решили да се върнат, мост, разбира се, нямало.

Докато се оглеждали как да пресекат рова, те забелязали към тях да се прокрадват хората, които те двамата били предизвикали. Йохей и Джинбей видели това и си казали: „То се е видяло, че няма връщане оттук, ами по-добре е да се бием, отколкото да бъдем посрамени пред поколенията.“

Битката траяла известно време. Сериозно ранен, Йохей паднал между двете полета. Джинбей също получил дълбока рана, от която кръвта изтичала в очите му и затова той не можел да намери Йохей. Докато Джинбей го търсел така слепешката, Йохей успял да се надигне от своята удобна позиция и да го съсече. Но като се опитвал да нанесе смъртоносния удар, ръцете му се отпуснали безсилни и той пронизал гърлото на Джинбей, като притискал меч с крак.

В този момент дошли приятели и придружили Йохей обратно. След като раните му заздравели, той получил заповед да си направи *сеппуку*. Тогава той извикал приятеля си Джинку и те заедно изпили по чаша на прощаване.

293. ДА СРАЗИШ ДВАМА С КЪС МЕЧ.

Окубо Тоемон от Шиода държал винарския магазин на Набешима Кенмоцу. Господарят Окура, синът на Набешима Каи но ками, бил инвалид и прекарвал времето си у дома в едно място, наречено Мино. Той давал подслон на борци и други подобни хулигани. Борците често ходели до съседните селища и причинявали безредици. Един път те отишли в магазина на Тоемон, пили саке и говорили глупости, като въвлекли Тоемон в разправия. Той ги посрещнал с алебарда, но тъй като те били двама, успели да го съсекат.

Неговият син Канносукэ по това време бил петнадесетгодишен и чул за станалото посред занятията си в храма Джозейджи. Той препуснал с все сила, извадил един къс меч с дължина 40 сантиметра и влязъл в битка с двамата едри мъже, като за кратко време успял да довърши и двамата. Макар Канносукэ да получил тринадесет рани, той оздравял. По-късно бил наречен Доко и казват, че станал много добър в масажа.

**294. А ВСЕ МИ СЕ ИСКАШЕ ДА УМРА, КАТО
ПРЕПУСНА СРЕД РЕДИЦИТЕ НА ВРАГА И БЪДА
СЪСЕЧЕН И УБИТ.**

Казват, че Токунага Кичидзаемон постоянно се оплаквал: „Толкоз остарях, че сега и да има битка, нищо няма да мога да направя. А все ми се искаше да умра, като препусна сред редиците на врага и бъда съсечен и убит. Срамно ще е да не мога да сторя нищо повече от това да умра в леглото си.“

Казват, че свещеникът Гьоджаку чул това, когато бил помощник. Учител на Гьоджаку бил свещеникът Йомон, най-малкото дете на Кичидзаемон.

295. ВАСАЛЪТ Е ЧОВЕК, КОЙТО НЕ МОЖЕ ДА СИ СМЕНЯ ГОСПОДАРИТЕ.

Когато Сагара Кюма бил поканен да стане главен васал, той казал на Набешима Хейдзаемон: „По някаква причина господарят е все по-благосклонен към мен и сега ме покани да приема висок пост. Но тъй като аз нямам добър васал, в делата ми може да настъпи бъркотия. Имам молба към теб да ми отстъпиш твоя васал Такасе Джибудзаемон.“ Хейдзаемон го изслушал и се съгласил с думите: „Твърде приятно е, че ти си забелязал моя васал. Ще направя, каквото пожела.“

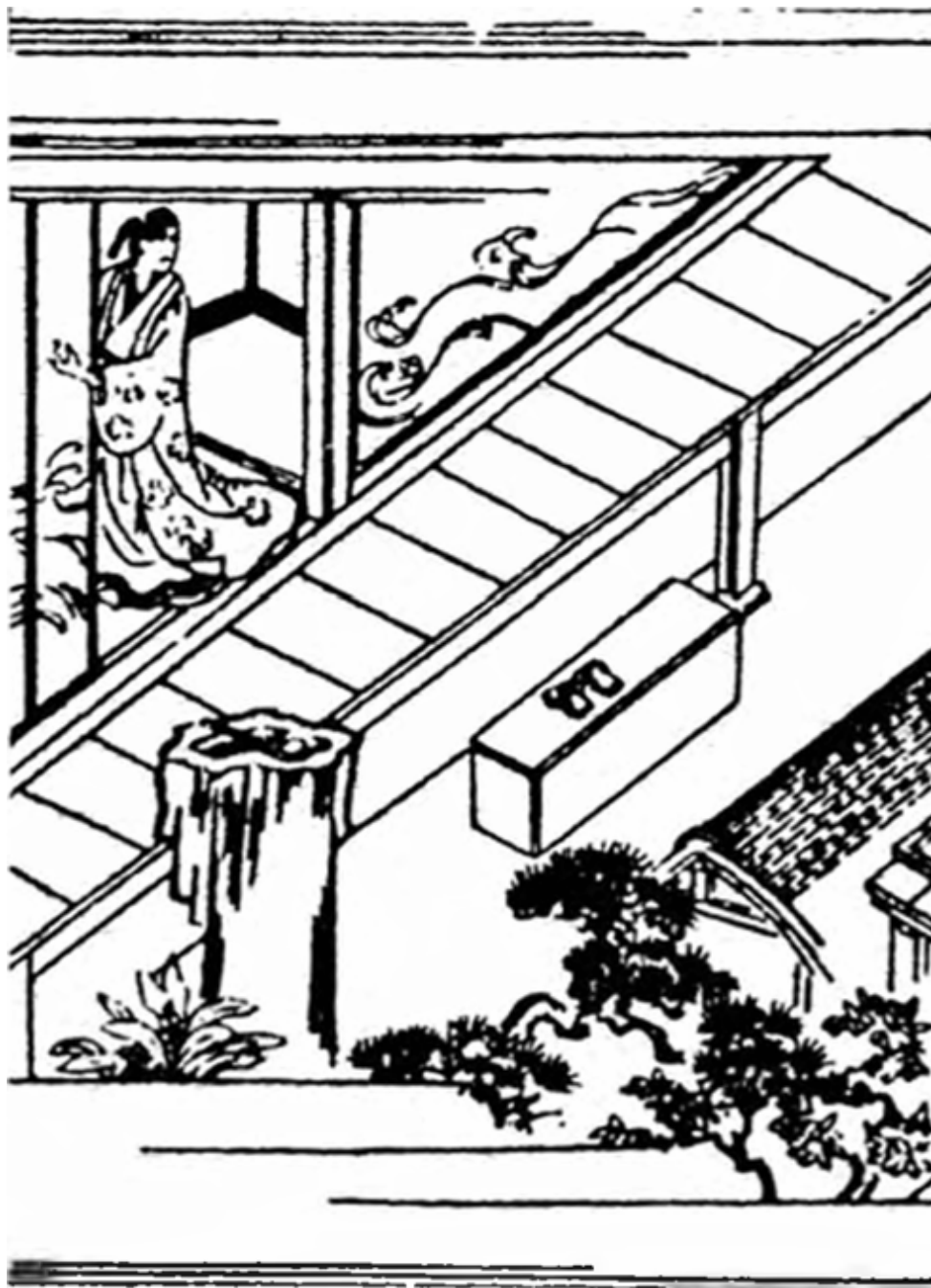
Но когато той разказал това на Джибудзаемон, онзи казал: „Ще ида да говоря направо с Кюма.“ След това отишъл в къщата му и поговорил с него. Казал му: „Знам, че е голяма чест, дето ти имаш толкова добро мнение за мен и си отправил тази молба. Но васалът е човек, който не може да си сменя господарите. Тъй като ти си на висока длъжност, ако аз ти стана васал, ще бъда винаги сит, но тази насита ще бъде неприятна и мъчителна за мен. Тъй като Хейдзаемон е с нисък ранг и все е в нужда, ние живеем само с една проста оризова каша. Все пак ни е достатъчно сладко. Моля те, помисли върху това.“

Кюма бил извънредно впечатлен.

296. ЗАВАРЕНИ В ПРЕЛЮБОДЕЯНИЕ.

Един мъж заминал нанякъде и на връщане у дома си късно през нощта открил, че някакъв непознат мъж се е промъкнал в къщата му и е извършил прелюбодеяние с жена му. Тогава той убил мъжа. След това разбил на едно място стената и опрял до нея един денк с ориз с цел да представи тъй нещата пред властите, сякаш е убил крадец. Така всичко се разминало благополучно. След известно време се развел с жена си и така приключил с тая история.

297. ПОСЕЧЕНА ЗАРАДИ ИЗНЕВЯРА.

Когато един човек се върнал у дома отнякъде си, той заварил жена си в прелюбодеяние с един васал в спалнята. Когато приближил към двамата, неговият васал избягал през кухнята. Тогава той влязъл в спалнята и убил жена си.

Повикал прислужницата и обяснил какво се е случило, след което й казал: „Тъй като това ще е позор за децата ни, то трябва да бъде прикрито, като смъртта бъде обявена за причинена от болест, за което ще имам нужда от помощ. Ако мислиш, че това не е по силите ти, аз ще убия и теб заради съучастието ти в това сериозно престъпление.“

Тя отговорила: „Ако вие пощадите живота ми, аз ще се държа все едно че нищо не знам.“ Тя пооправила стаята и облякла трупа в нощница. След това пращали два-три пъти хора при доктора да го викат заради внезапно разболяване, а последният пратеник казал, че вече е твърде късно и няма нужда да идва. Повикали чичото на жена му и му разказали за болестта така, че успели да го убедят. Цялата работа минала като смърт от болест и до края никой не узнал истината. По-късно васалът бил отстранен от служба. Тази работа станала в Едо.

298. КОЛКОТО КОСМИТЕ НА ТРИГОДИШНО ТЕЛЕ.

На Нова година в третата година на Кейчо^[1] на едно място в Корея, наречено Йолсан, японските войски смаяно наблюдавали със затаен дъх появата на армиите на Мин, които наброявали стотици хиляди бойци. Господарят Наошиге казал:

— Бре, бре. Толкоз много хора! Колко ли хиляди са?

— В Япония за несметно количество казваме „колкото космите на тригодишно теле“. Така че и аз ще кажа, че тези са колкото космите на тригодишно теле — отвърнал Джинемон. Казват, че всички се разсмели и си възвърнали духа.

По-късно господарят Кацушиге ходил на лов в планината Широиши и разказал на Накано Матабей за това. „С изключение на твоя баща, който говореше по този начин, никой друг не промълви и думичка.“

299. ОНЗИ, КОЙТО СЛУЖИ, КОГАТО ГОСПОДАРТ МУ СЕ ОТНАСЯ ДОБРЕ С НЕГО, НЕ Е ВАСАЛ.

Накано Джинемон постоянно казваше: „Онзи, който служи, когато господарят му се отнася добре с него, не е васал. Но който служи, когато господарят е безсърдечен и неразумен, той е васал. Добре трябва да разберете този принцип.“

300. НЕ СЕ ПОСРАМВАЙ ДО ПОСЛЕДНИЯ СИ МИГ!

Когато Ямамото Джинемон беше осемдесетгодишен, той се разболя. В един момент изглеждаше, че той още малко и ще заохка, затова някой му каза: „Ще се почувстваш по-добре, ако си охкаш. Давай!“ Но той отговори: „Не е така. Всеки знае името на Ямамото Джинемон и през целия си живот съм се проявявал добре. Да допусна хората да чуят как стена в последните си мигове — тая няма да стане.“ Казват, че той не изпъшкал до края.

301. ДА УМРЕШ ОТ БАЩИНАТА СИ ДЕСНИЦА.

Един от синовете на Мори Монбей участвал в сбиване и се върнал вкъщи ранен. Монбей го попитал:

— Какво стори ти на противника си?

— Съсякох го — отвърнал синът.

— Нанесе ли смъртоносния удар? — запитал Монбей.

— Да, нанесох го — отговорил синът^[2].

— Добре си направил и няма за какво да съжаляваш. Сега, макар че си успял да се измъкнеш, ще трябва да си направиш *сеппуку*. Когато настроението ти се подобри, направи си *сеппуку*, и вместо да загинеш от нечия чужда ръка, можеш да умреш от бащината си десница — казал тогава Монбей.

Скоро след това той станал *кайшаку* на сина си.

302. СЪДРАНИ ДРЕХИ В САНДЪКА.

Един човек от групата, в която бил и Аиура Гендзаемон, извършил някакво престъпно деяние и затова предводителят на групата написал в една записка, че го осъжда на смърт и го изпратил с нея в дома на Гендзаемон. Той прочел внимателно бележката и казал на мъжа: „Тук пише, че трябва да те убия, така че ще трябва да отидем на източния бряг. Навремето ти се упражняваше в бой с меч... Сега е моментът да покажеш какво си научил.“

„Ще направя каквото казваш“ — отвърнал човекът и заедно с Гендзаемон излязъл от дома.

Те изминали двайсет метра покрай рова, когато един васал на Гендзаемон завикал „Хей! Хей!“ от другата страна. Когато Гендзаемон се обърнал, осъденият го нападнал със своя меч. Гендзаемон бързо се навел, за да избегне удара, извадил меча си и съсякъл човека. След това се върнал у дома.

Там свалил дрехите си и ги заключил в един сандък, като през целия си живот не ги показал на никого. След смъртта му дрехите били прегледани и се видяло, че те били съдрани. Това разказа неговият син — Гендзаемон.

303. ГРЕШКАТА НЕ Е ВЪВ ВРЕМЕНАТА.

Казват, че Окубо Доко веднъж отбелязал:

Всички казват, че вече не се появяват майстори в занаятите и изкуствата, защото идвал краят на света. Това е нещо, което не мога да твърдя, че разбирам. Цветя като божурите, азалиите и камелиите продължават да ни радват с красивите си цветове, независимо дали идва краят на света или не. Ако хората помислят малко върху този факт, те ще разберат. И ако обърнат внимание на майсторите дори в днешните времена, те ще могат да кажат, че има майстори в различни изкуства. Но хората са завладени от идеята, че краят на света идва и не искат да полагат каквито и да било усилия. Това е срамно. Грешката не е във времената.

304. НЕВОЛНАТА ГРЕШКА ПОДЛЕЖИ НА ОПРОЩАВАНЕ.

Докато Фукахори Магороку^[3] все още живеел като зависим втори син, веднъж той отишъл на лов във Фукахори и негов васал, като го взел погрешно за глиган в сумрака на шубрака, стрелял и го ранил в коляното, тъй че той паднал от голяма височина. Силно разстроен, васалът се съблякъл гол до кръста и се приготвил да си направи *сеппуку*. Магороку казал: „Ще можеш да си разпориш корема и по-късно. Не се чувствам добре, затова ми донеси малко вода да пийна.“ Васалът изтичал и донесъл за господаря си вода, като през това време се поуспокоил. След това отново се приготвил да си направи *сеппуку*, но Магороку насила го спрял. След като се върнали, Магороку помолил баща си Кандзаемон да прости на васала.

Кандзаемон казал на васала: „Това е било неволна грешка, така че не се разстройвай. Няма нужда да ме уговарят. Продължавай да изпълняваш задълженията си.“

305. СЕМЕЙНО ОТМЪЩЕНИЕ.

Един човек на име Такаги влязъл в разправия с трима селяни в съседство и бил здраво набит на полето, след което се върнал у дома. Жена му казала:

— Забрави ли за смъртта?

— Съвсем не! — отговорил той.

— Във всеки случай човек един път умира — казала дръзко тя. — Има различни начини да умреш — от болест, съсечен в битка, при *сеппуку* или да бъдеш обезглавен — да умреш в безчестие ще бъде позор. — След това излязла и скоро се върнала, грижовно сложила двете деца да спят, приготвила няколко факли, облякла се като за бой след свечеряване и тогава казала: „Когато преди малко излязох да разузная обстановката, ми се стори, че четиримата мъже влязоха в една къща да си поприказват. Сега му е времето. Бързо да вървим!“

Като казала така, двамата с мъжа ѝ излезли със запалени факли и къси мечове. Те нахлули в къщата на противниците и ги попилели, като и мъжът, и жената действали безпощадно и убили двамата мъже, а третия ранили. На съпруга по-късно било наредено да си направи *сеппуку*.

306. ЗЛОПОЛУЧНИЯТ ВЛЮБЕН СЛУГА.

Веднъж Таширо РиEMON излязъл по някаква работа. Един от слугите пресрещнал жената на господаря си и казал:

— Извинете ме, мога ли да ви кажа нещо за малко?

— Да, моля, какво мога да направя за тебе? — отговорила му господарката.

— Зная колко е невъзпитано, но не мога да се удържа.

— Не разбирам. Какво имаш предвид?

— Моят копнеж по вас — казал слугата със сериозно изражение.

— Не мога да заглуша силните си чувства към вас. Изглежда съм обречен да ви обичам!

— Какъв глупак си ти — казала тя гневно и го нахокала здраво за неговото непристойно поведение, но слугата не спрял да ѝ говори за любовта си към нея.

— Виждам, че отдавна те привличам, нали? — казала съпругата.

— Радвам се да го чуя. Добре, аз ще задоволя желанието ти. Моля те иди в хамбара и ме чакай там.

Слугата с радост отишъл там.

Съпругата отишла до хамбара и му казала: „Съжалявам, но трябва да разтребя дневната. Почакай ме тук за малко.“

След това тя затворила вратата, залостила я тихо и си отишла.

Не след дълго РиEMON се върнал и тя му разказала какво се е случило. Той много се разгневил. Отишъл при заключения слуга и се убедил в истинността на казаното. След това убил бедния слуга на място.

307. ОБЕЗГЛАВЕНАТА СЛАДОСТРАСТНИЦА.

Набешима Сукеемон живееше близо до един храм, наречен Хоккеджи. Един ден там четели слова и дъщеря му отишла да ги чуе, но след това тайно забягнала с един младеж. Напразно Сукеемон я търсил тук и там.

След няколко месеца се оказало, че тя живее в Кумамото, почти сто километра на юг. Там била държанка на един високопоставен васал. Няколко души били прашани да я връщат, но всеки път им било отказвано.

Най-накрая един уважаван васал на име Наридоми Хього бил изпратен да върне жената. Той срещнал Като Кийомаса, господарят на клана Кумамото, и му казал почтително:

— Моля ви да ми позволите да я върна у дома й.

— Не, аз не мога да приема искането ви — твърдо отговорил господарят. — Тя е избягала в нашия клан и се обърна към мен с молба да пазя живота й.

Колкото и настойчиво да го молил специалният пратеник, Като Кийомаса не искал и да чуе.

— Помниш ли как воювахме заедно в Корея, господарю мой? — казал пратеникът на неотстъпчивия владетел. — Кой те спасяваше тогава в рискованите ситуации? Добре помня как ми каза, че ще изслушаш всяка моя молба в отплата на това, че ти спасих живота. Днес съм дошъл да ми се отплатиш. Или възнамеряваш да нарушиш обещанието си, господарю мой?

Това било достатъчно убедително, за да преодолее неотстъпчивостта на господаря.

— Прав си — казал той на Наридоми Хього. — Не съм забравил. Можеш да я вземеш обратно с тебе. Обаче, както сам знаеш, случаят е много необичаен. Моля те поне да й спасиш живота.

— Ще предам на моя господар твоите думи — обещал пратеникът.

Сладострастницата беше обезглавена, след като я върнаха в Сага.

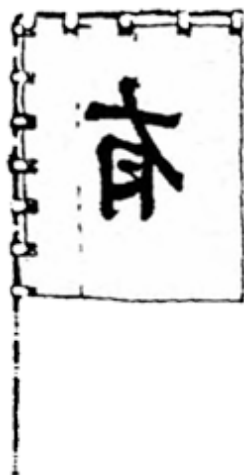

[1] Кейчо — име на период на управление (1596–1615). ↑

[2] Този смъртоносен удар се наричал *тодоме* и се състоял в прерязване на шията. ↑

[3] Фукахори Магороку — Набешима Шичидзаемон. Фукахори се е наричало имението му. ↑

ИЗ ГЛАВА ДЕСЕТА

308. КОЙТО ЗАБРАВЯ ПЪТЯ НА САМУРАЯ И НЕ ИЗПОЛЗВА МЕЧА СИ, ЩЕ БЪДЕ ИЗОСТАВЕН ОТ БОЖЕСТВАТА И ОТ БУДИТЕ.

Един васал на Икеда Шинген влязъл в разпра с някакъв човек, счепкал се с него на земята и здравата го наложил, като го тъпкал с крака, докато не дошли неговите спътници и не ги разтървали. Старейшините обсъдили случая и казали: „Човекът, който е бил стъпкан, трябва да бъде наказан.“ Шинген чул това и казал: „Боят е нещо, което трябва да се довършва. Онзи, който забравя Пътя на Самурая и не използва меча си, ще бъде изоставен от божествата и от Будите. Като пример за поколенията и двамата мъже трябва да бъдат разпънати на кръст.“ Хората, които ги разтървали, били осъдени на изгнание.

309. ЗА ЕСТЕСТВОТО НА КАРМАТА.

Във военния трактат на Юй Шьосецу^[1] „Пътят на Трите Върховни Принципа“ има един пасаж за естеството на кармата^[2]. Той изслушал едно устно наставление от осемнадесет глави относно Голямата Храброст и Малката Храброст. Нито ги записал, нито ги запомнил, а по-скоро ги забравил напълно. След това, в реални ситуации, той действал, воден от импулсите си, и нещата, които изучавал, се превърнали в негова мъдрост. Такова е естеството на кармата.

310. ТАЙНИ УПОТРЕБИ НА СЛЮНКАТА.

Когато ти прилошее, ако намажеш с малко слюнка висулката на ухото си и издишаш дълбоко през носа, ще можеш да се съвземеш. Това е тайна. Освен това, когато в главата ти нахлуе кръв, ако намажеш със слюнка горната част на ухото си, скоро ще се оправиш.

311. ЩОМ Е ТРУДНО ДА УПРАВЛЯВАШ С ВЕЛИКОДУШИЕ, ТОГАВА Е НАЙ-ДОБРЕ ДА УПРАВЛЯВАШ СТРОГО.

Дзъ Джан бил на прага на смъртта, когато някой го запитал как се управлява страната^[3]. Той отговорил: Няма нищо по-добро от управлението с доброта и великодушие. Трудно е обаче да бъдеш достатъчно великодушен в управлението на страната. Ако си равнодушен и хладен, това ще доведе до запуснатост и немара. Щом е трудно да управляваш с великодушие, тогава е най-добре да управляваш строго. Което ще рече да бъдеш строг, преди нещата да са се случили и така да действаш, че да не допускаш извършване на злодеяния. Да си строг, след като злото се е случило, е все едно да залагаш капан. Малцина са хората, които ще посегнат към огъня, щом веднъж са се изгорили. От хората, които гледат лекомислено на водата, мнозина са се удавили.

312. РАЗУМЪТ Е ЧЕТИРИЪГЪЛЕН, ЖЕНАТА — КРЪГЛА

Някой казал: „Знам какви са формите на Разума и на Жената.“ Когато го запитали за тях, той отвърнал: „Разумът е четириъгълен и не помръдва дори в извънредна ситуация. Жената е кръгла. Може да се каже, че тя не прави разлика между добро и зло, между правилно и погрешно и може да се изтърколи навсякъде.“

313. БЪРЗ И В НАЧАЛОТО, И В КРАЯ, А СПОКОЕН В СРЕДАТА.

Основното в церемониала е да бъдеш бърз и в началото, и в края, а спокоен в средата. Митани Чидзаемон чул това и казал: „Досуц като да бъдеш кайшаку.“

314. ХВАЛИШ ЛИ — ВРЕДИШ.

Фукае Анген придружил един свой познат до свещеника Тешшу от Осака и първо казал на свещеника насаме: „Този човек иска да изучава будизма и се надява да изслуша вашето учение. Той е изключително твърд и непоколебим човек.“

Скоро след беседата свещеникът казал: „Анген е човек, който не вреди на другите. Той каза, че човекът е добър, но къде е неговата доброта? Не я виждат очите ми. Не е хубаво да хвалиш хората нехайно. Когато хвалиш, и умният, и глупавият се възгордяват. Хвалиш ли — вредиш.“

315. ИЗПИТАНИЕТО НА ШОГУНА.

Когато Хотта Кага но ками Масамори бил слуга на шогунa, той бил толкова вироглав, че шогунът пожелал да изпита какво таи в сърцето си^[4]. С тази цел той награл една маша и я поставил до огнището. Масамори имал обичай да отива до другата страна на огнището, да взема машата и да приветства господаря. Когато този път, без нищо да подозира, той взел машата, веднага си изгорил ръцете. Когато обаче той изразил почитанието си както винаги, все едно че нищо не се е случило, шогунът бързо скочил и взел машата от ръцете му.

316. КАК СЕ ПРЕДАВА ЗАМЪК.

Някой казал: „Когато се предава замък, докато в него има един-двама, които са решени да го отбраняват, между защитниците ще има разногласия и в крайна сметка никой няма да успее да удържи замъка.

При предаването на замъка, ако при приближаването на човека, който трябва да го приеме, един-двама от решените да го удържат защитници гръмнат лекомислено по него от укрытията, човекът ще бъде стреснат и битката ще започне. В подобен случай, дори това да е направено неволно, замъкът ще трябва да бъде щурмуван. На това се казва обсадените сами да предизвикат обсадата.“

317. НЕ ПОДОБАВА НА СВЕЩЕНИК ДА ПИШЕ ЗА ВОЕНАЧАЛНИК.

Будисткият свещеник Рьодзан написал няколко общи изрази относно битките на Таканобу. Друг свещеник го видял и го разкритиковал с думите: „Не подобава на свещеник да пише за военачалник. Без значение колко е изкусен в стила, тъй като не е запознат с военните дела, има вероятност погрешно да изтълкува мислите на някой известен генерал. Непочтително е да предаваме нашите заблуди за някой изтъкнат пълководец на следващите поколения.“

318. ЕДИНСТВЕНАТА ИСКРЕНОСТ Е СМЪРТТА.

Някой казал: „В Мавзолея на светеца има стихотворение, което гласи“:

*Ако в сърцето си
следваш пътя на искреността,
макар молитви да не казваш,
нима боговете без закрила ще те оставят?*^[5]

„Какъв е този път на искреността?“

Друг човек му отговорил с думите: „Ти изглежда обичаш поезията. Ще ти отговоря с едно стихотворение.“

*Тъй като всичко на света е куклено представление
Единствената искреност е смъртта.*

Казват, че да живееш тъй, сякаш си мъртъв за света, означава да следваш пътя на искреността.

319. ЦЕННА ИНФОРМАЦИЯ.

Ако разсечеш лицето надлъж, уринираш върху него и го стъпчеш със сламени сандали, казват, че кожата ще се отдели. Това чух от свещеника Гьоджаку, когато той беше в Киото. Това е ценна информация.

320. В ИМЕТО НА СЪХРАНЯВАНЕТО НА ПЪТЯ ЧОВЕК ТРЯБВА ДА ПОЖЕРТВА СКЪПОЦЕННИЯ СИ ЖИВОТ.

Един от васалите на Мацудайра Сагами но ками отишъл в Киото да събира дългове и си наел квартира. Един ден, докато стоял отвън и зяпал минувачите, чул един от тях да казва: „Казват, че хора на господаря Мацудайра участват в едно сбиване в момента.“ Васалът си помислил: „Колко тревожно е, че някои от моите другари са замесени в сбиване. Има няколко души, които трябваше да сменят тези в Едо. Може би те са замесени.“ Той запитал минувача къде е сбиването, но когато задъхан пристигнал, неговите другари били вече съсечени и техните противници се канели да нанесат завършващия удар. Той веднага надал вик, съсякъл двамата души и се върнал в квартирата си.

Случилото се станало известно на един чиновник от шогуната и човекът бил извикан на разпит пред него: „Ти си помогнал на своите другари в сбиването и така си пренебрегнал правителствения указ. Няма съмнение в това, нали?“

Човекът отговорил: „Аз съм от провинцията и ми е трудно да разбера всичко, което Ваше Благородие изрече. Бихте ли го повторили?“

Чиновникът се разгневил и казал: „Ти нещо да не си глух? Бил ли си ти съучастник в сбиването, пролял ли си кръв, пренебрегнал ли си указа на правителството и нарушил ли си закона?“

Тогава човекът отвърнал: „Най-сетне разбрах какво ми казвате. Макар да казвате, че съм нарушил закона и пренебрегнал правителствения указ, аз по никакъв начин не съм го сторил. По причина на това, че всички живи същества ценят живота си, да не говорим за хората. Що се отнася до мен, аз ценя живота си. Мисля обаче, че да чуеш слух за сбиване, в което участват твои приятели и да се направиш, че не си чул, не спомага за поддържане на Пътя на Самурая, затова аз изтичах към мястото на действието. Да се върна безсрамно у дома, след като видях съсечените си другари, сигурно щеше да продължи дните ми на този свят, но това също означаваше да пренебрегна Пътя. В името на съхраняването на Пътя човек трябва да пожертва скъпоценния си живот. Така, за да съхраня Пътя на Самурая и

за да не пренебрегна Самурайските Укази, аз незабавно пожертвах живота си на това място. Моля да ме екзекутирате незабавно.“

Чиновникът бил много впечатлен и по-късно прекратил делото, като казал на господаря Мацудайра: „Вие имате един много способен самурай на служба. Моля, ценете го високо.“

321. ДА НЕ ЗАЕМАШ СИЛАТА НА ДРУГ, НИТО ДА СЕ УПОВАВАШ НА СОБСТВЕНАТА СИ СИЛА.

От изреченията на свещеника Банкей.

„Да не заемаш силата на друг, нито да се уповаваш на собствената си сила, да се откъснеш от мисли за миналото и бъдещето и да не живееш с всекидневните си умонастроения... тогава Великият Път е току пред очите ти.“^[6]

322. ОТТОГАВА ТО БИЛО НАРЕЧЕНО „КЪРВАВОТО РОДОСЛОВИЕ“.

Родословното дърво на господаря Сома, наречено *Чикен марокаши*, било най-доброто в Япония. Една година домът му внезапно бил обхванат от пламъци и изгорял до основи. Господарят Сома казал: „Не съжалявам за къщата и всичките ѝ мебели, дори да са изгорели до парченце, защото това са неща, които могат да бъдат заместени по-късно. Съжалявам само, че не можах да спася родословното дърво, което е най-скъпоценното съкровище на моя род.“

Сред тези, които го слушали, имало един самурай, който казал: „Аз ще вляза вътре и ще го спася.“

Господарят Сома и всички други се засмели и казали: „Къщата вече е погълната от пламъци. Как ще го спасиш?“

Този мъж никога не говорел много, нито се отличавал с кой знае какви способности, но тъй като бил човек, който си върши работата от начало до край, бил нает за прислужник. В този момент той си казал: „Никога не съм бил от полза за господаря си, защото съм толкова небрежен, но винаги съм живял с решимостта някой ден да дам живота си за него. Изглежда моментът настъпи.“ И скочил в пламъците.

След като огънят бил угасен, господарят казал: „Огледайте се за неговите останки. Колко жалко!“

Като потърсили навсякъде, те открили обгорелия му труп в градината, близо до жилищните покои. Когато го обърнали, от стомаха му бликнала кръв. Човекът си бил разпорил стомаха и поставил родословното дърво вътре, тъй че то не пострадало изобщо. Оттогава то било наречено „Кървавото родословие“.

323. КАТО ИЗУЧАВАШ ЕСТЕСТВОТО НА ПРОМЯНАТА И СЛЕДВАШ ДЪЛГИ ГОДИНИ ПЪТЯ НА ДОБРОТО, НЯМА ДА ДОПУСКАШ ГРЕШКИ.

Един човек ми разказа следната история: „По отношение на *И дзин* се допуска грешката да се мисли, че тя е предназначена за гадаене. Нейната същност е негадаенето. Това може да се види от факта, че китайският йероглиф «И» се чете като «промяна». Макар някой да предсказва, че успехът ще те съпровожда, ако ти вършиш злодеяния, късметът ще те напусне. И макар той да предсказва лоша участ, ако вършиш добрини, ще имаш добра съдба.

Изречението на Конфуций — *Като посветя много години на задачата и накрая изуча промяната [И], не ще допускам големи грешки* — не се отнася до изучаването на *И дзин*. То означава, че като изучаваш естеството на промяната и следваш дълги години Пътя на Доброто, няма да правиш грешки.“

324. БЕЗСТРАШНИЯТ ГОНБЕЙ.

Хирано Гонбей бил един от „Седемте копия“, които атакували пряко възвишенията в битката при Шидзугатаке^[7]. По-късно бил поканен да стане *хатамото*^[8] при господаря Иеясу. Веднъж той бил на прием при господаря Хосокава. Господарят казал: „Безстрашието на Гонбей не е тайна за Япония. Наистина е срамота подобен храбрец да бъде с ранга, който са ви отредили сега. Това трябва да е противоположното на желанията ви. Ако бяхте мой васал, аз щях да ви дам половината от владенията си.“

Без да каже нищо в отговор, Гонбей внезапно станал от мястото си, излязъл на верандата, обърнал се с лице към дома и се изпикал. След това казал: „Ако бях ваш васал, никога нямаше да пикая от тук.“

325. СИЛАТА НА БУДИСТКИЯ ЗАКОН.

Веднъж свещеникът Дайю от Саншу пристигнал по повикване при болен, но там му казали: „Човекът току-що умря.“ Дайю казал: „Не би трябвало такова нещо да се случи по това време. Не е ли станало така поради незадоволително лечение? Какъв позор!“

Случило се докторът да бъде още там и чул това от другата страна на *шоджи*^[9]. Той извънредно се разгневил, излязъл оттам и казал: „Чух Ваше Преподобие да казва, че човекът е умрял от незадоволително лечение. Тъй като аз съм твърде непохватен лекар, това може би е вярно. Чувал съм, че свещеникът въплъщава силата на будисткия Закон. Искане ми се да видя как този мъртвец се връща към живот, защото без такова доказателство будизмът нищо не струва.“

Дайю се смутил от казаното, но сметнал, че ще бъде непростимо за един свещеник да допусне опетняване на будизма, затова рекъл: „Наистина ще ви покажа как ще го върна към живот чрез молитва. Моля почакайте за момент. Трябва да отида да се подготвя“ — и се върнал в храма. Скоро дошъл и седнал в медитация близо до трупа. Твърде скоро мъртвецът започнал да диша и след това напълно оживял. Казват, че той живял още половин година. Няма никаква грешка тук, тъй като е било разказано непосредствено на свещеника Таннен.

Когато разказвал за начина, по който се молил, Дайю казал: „Нямаме подобно нещо сред практиките на нашата секта, затова не знаех никаква специална молитва. Просто настроих сърцето си за будисткия Закон, върнах се в храма, наточих един къс меч, който ни беше даден като дарение за храма и го сложих в робата си. След това заставах срещу мъртвеца и се молих така: Ако силата на будисткия Закон съществува, незабавно се върни към живот. Докато извършвах това, ако той не беше възкръснал, аз бях решен на мига да си разпоря стомаха и да умра, прегръщайки трупа.“

326. УМ + РАЗСЪЖДЕНИЕ = МАЛОДУШИЕ.

Когато Ямамото Городзаемон^[10] отишъл при свещеника Тецугю^[11] в Едо с желание да чуе нещо за будизма, Тецугю казал: „Будизмът те отървава от разсъждаващия ум. Той не е нищо повече от това. Мога да дам пояснителен пример от гледна точка на воина. Китайският йероглиф за «малодушие» [慥] е получен чрез прибавяне на йероглифа за «смисъл» [意] към основния йероглиф за «ум» [ナ]. «Смисъл» подразбира «разсъждение» и когато човек прибави разсъждението към своя истински ум, той става страхливец. Може ли човек да бъде смел в Пътя на Воина, когато разсъждава? Предполагам, че можете да разберете каква е идеята.“^[12]

327. ВЗЕМАНЕТО НА ГЛАВАТА НА ВРАГА.

Както каза един от старейшините, вземането на главата на врага на бойното поле се прави тъй, както ястребът отнася птица. Макар да е сред хиляди птици, той не обръща внимание на друга, освен на онази, която си е набеleyзал изпърво.

Освен това т.нар. *тедзуке но куби* е главата, която си взел, след като си заявил: „Ще взема главата на воина с тези и тези доспехи.“^[13]

328. КАТО НОЩ, ОЗАРЕНА ОТ БЛЕДА ЛУННА СВЕТЛИНА.

В *Койогункан*^[14] един воин казва: „Когато срещна врага, сякаш мрак ме обгръща. Поради това бях тежко ранен. Макар да си воювал с мнозина прочути мъже, ти никога не си бил раняван. Защо е така?“

Другият отговорил: „Когато срещях врага, разбира се всичко беше като в мрак. Но ако в това време успокоявах ума си, беше като нощ, озарена от бледа лунна светлина. Ако тръгнеш в атака в този момент, чувствах, че не ще бъда ранен.“ Такова е разположението в момента на истината.

329. ПРЕДИМСТВАТА НА БЕЛЯЗАНИЯ КУРШУМ.

Изстреляният към водата куршум ще рикошира. Казват, че ако го бележиш с нож или го нацърбиш със зъби, той ще премине през водата. Освен това, когато господарят ловува или нещо подобно, ако куршумът е белязан, той ще послужи в случай на злополука.

330. ГОСПОДАРЯТ МИТО.

Когато господарят Овари, господарят Кии и господарят Мито били около десетгодишни, един ден господарят Иеясу бил с тях в градината и съборил гнездо на големи оси^[15]. Рояк оси излетели и господарят Овари и господарят Кии се изплашили и избягали. Но господарят Мито хващал осите от лицето си, хвърлял ги една по една и не избягал.

Друг път, когато господарят Иеясу сложил много кестени да се пекат в едно голямо огнище, той повикал момчетата да се присъединят. Когато кестените се нагрили достатъчно, те изведнъж започнали да подскачат. Две от момчетата се изплашили и избягали. Господарят Мито обаче, без ни най-малко да се уплаши, вземал тези, които били изскочили и ги връщал обратно в огнището.

331. ОТМЪЩЕНИЕТО НА РОНИНА.

Егучи Тоан отишъл да изучава медицина в къщата на стария Йошида Ичиан в района Банчо на Едо. По това време в съседство в съседство живеел един учител по бой с меч, при който той тренирал от време на време. При него се обучавал и един *ронин*, който един ден се приближил до Тоан и му казал като за прощаване: „Днес ще осъществя нещо, което съм замислил отдавна. Казвам ти го, защото винаги си бил дружелюбен към мен.“ След това си тръгнал. Тоан се разтревожил от чутото и го последвал. Той видял един мъж с плетена шапка да идва насреща.

Учителят по бой с меч бил девет-десет метра пред *ронина* и при преминаването си покрай човека с шапката той шумно ударил ножницата на човека с ножницата на своя меч. Когато човекът се огледал, *ронинът* хвърлил шапката му и гръмко обявил, че неговата цел е да си отмъсти. Тъй като човекът бил объркан, той лесно бил съсечен. От околните къщи се посипали многобройни поздравления. Казват, че някои дори му дали пари. Това беше една от любимите истории на Тоан.

332. СВЕЩЕНИКЪТ УНГО И ПЛАНИНСКИТЕ РАЗБОЙНИЦИ.

Когато веднъж свещеникът Унго от Мацушима прекосявал планината през нощта, той бил нападнат от планински разбойници. Унго им казал: „Аз съм от тази област, не съм пътешественик. Нямам никакви пари, но можете да вземете тези дрехи, ако желаете. Моля, пощадете живота ми.“

Бандитите казали: „Добре, напусто са били усилията ни. Дрехи не ни трябват“ и отминали.

Те изминали около двеста метра, когато Унго се обърнал и им извикал: „Аз наруших заповедта «Не лъжи». В смущението си забравих, че имам един слитък сребро в кесията си. Наистина съжалявам, дето ви казах, че нямам нищо. Ето сега ви го давам, вземете го.“ Планинските разбойници били силно впечатлени, веднага си обръснали главите и станали негови ученици.

333. ХАТАМОТО ИГРАЯТ ГО.

Една нощ в Едо четирима-петима *хатамото* се събрали да играят го. В един момент един от тях станал, за да иде до тоалетната. В това време другите се сдърпали. Един бил съсечен, светлината угаснала и настанал пълен безпорядък. Когато онзи се върнал тичешком, той извикал: „Успокойте се всички! Нищо не е станало. Запалете лампите и ме оставете да оправя нещата.“

След като лампите били повторно запалени и всички се успокоили, мъжът внезапно отсякъл главата на единия от участниците в разпрата. След това казал: „Късметът ми на самурай изневери, аз не присъствах на сбиването. Ако това бъде сметнато за малодушие, ще ми бъде наредено да си направя *сеппуку*. Дори ако това не стане, няма да имам оправдание, ако кажат, че съм избягал в тоалетната и пак няма да имам никакъв изход, освен да си направя *сеппуку*. Съсякох този човек, защото искам да умра като сразил един противник, а не като опозорил се.“

Когато шогунът чул за станалото, той похвалил човека.

334. УСПОКОЕНИЕТО ОТ ПАДАНЕТО.

Веднъж група от десетима слепи масажисти пътешествали заедно в планината и когато тръгнали да преминават покрай една урва, те станали много предпазливи, краката им се разтреперили и изобщо били обхванати от ужас. Точно тогава водачът се спънал и паднал в урвата. Останалите се завайкали: „Ах, ах! Колко жалко!“

Но падналият извикал отдолу: „Не се страхувайте. Макар да паднах, това е нищо. Сега съм съвсем спокоен. Преди да падна, постоянно си мислех «Какво ли ще стане, ако падна?» и тревогата ми нямаше край. Но сега се настаних удобно и спокойно^[16]. Ако и вие искате да се успокоите, бързо падайте!“

335. КАК СЕ ОПРЕДЕЛЯТ СМЕЛЧАЦИТЕ И СТРАХЛИВЦИТЕ.

Ходжо Ава но ками веднъж се събрал със свои ученици в бойните изкуства и повикал един физиогномист, който бил популярен в Едо по това време, да определи дали те са смелчаци или страхливци. Той наредил на учениците си да минават пред него един по един, като им казал: „Ако той определи «смелост», ти трябва да се стараеш още повече. Ако каже «малодушие», ти трябва да се стараеш, като не жалиш живота си. Това е нещо вродено, така че не е срамно“.

Хиросе Дендзаемон бил тогава дванадесет-тринадесетгодишен. Когато дошъл неговият ред и седнал пред физиогномиста, той му казал наежен: „Ако разгадаеш малодушие в мен, ще те съсека с един удар!“

336. КОГАТО НЕЩО ТРЯБВА ДА СЕ КАЖЕ, НАЙ-ДОБРЕ ГО КАЖИ ВЕДНАГА.

Когато нещо трябва да се каже, най-добре го кажи веднага. Ако го изречеш по-късно, то ще звучи като оправдание. Освен това понякога е добре да изумиш противника си. В добавка на това, че си казал достатъчно, най-висшата победа е да научиш противника си на нещо, което ще му бъде от полза. Това е в съгласие с Пътя.

337. ДОБРИНИ НЕ СЕ ВЪРШАТ В УЕДИНЕНИЕ.

Свещеникът Рьои каза:

В миналото самураите смятаха за унизително да умрат в леглото, те се надяваха да намерят смъртта си на бойното поле. Един свещеник също няма да може да измине Пътя, ако не е със същата нагласа. Човек, който се уединява и избягва компанията на другите, е страхливец. Само злите мисли карат човек да си мисли, че нещо добро може да бъде свършено чрез уединение. Защото дори ако постигне нещо добро чрез уединяването си, той няма да бъде в състояние да поддържа пътя открит за бъдещите поколения чрез разпространяване на традициите на клана.

338. ЦЯР ОТ КОНСКА ТОР.

Васалът на Такеда Шинген на име Амари Бидзен но ками бил убит при акция и неговият осемнадесетгодишен син Тодзо заел положението на баща си като въоръжен конник, прикрепен към генерала. Веднъж един от неговата група получил дълбока рана и тъй като кръвта не се съсирвала, Тодзо му наредил да пие разрежена с вода тор на червеникав кон. Раненият казал: „Животът ми е скъп. Но как мога да пия конски фъшкии?“

Тодзо чул това и казал: „Какъв възхитително храбър воин! Казаното от теб е разумно. Обаче верността изисква да запазим живота си и да спечелим победа за нашия господар на бойното поле. Добре, тогава аз ще я изпия вместо теб.“ След това той отпил и подал чашата на човека, който приел лекарството с признателност и оздравял.

---

[1] Юй Шьосецу (1605–1651) — *ронин* и наставник по военна наука, който предпочел да си направи *сеппуку*, вместо да бъде хванат след участието си в неуспешен преврат. ↑

[2] Трите върховни принципа са Небето, Земята и Човекът. ↑

[3] Дзъ Джан: китайски чиновник от периода „Пролет и есен“ (722–481 пр.Хр.), който проповядва една конфуцианска философия на реформата. ↑

[4] По това време шогун бил Токугава Иеясу. ↑

[5] „Мавзолеят на светеца“ е този на Сугавара но Мичидзане (845–903), правителствен чиновник, поет и калиграф от ранния период Хейан. Изпратен на заточение, той умира в Дадзайфу в Кюшу и покъсно е обожествен като божество покровител на литературата. ↑

[6] В японския будизъм могат да бъдат проследени две тенденции. Едната, наречена *Тарики*, набляга на уповаването на силата и състрадателността на Буда; другата, *Джирики*, подчертава уповаването в собствените сили по пътя към просветлението. Последната е характерна за дзен-сектите. ↑

[7] В битката при планинския връх Шидзугатаке през 1583 г. между войските на Тойотоми Хидейоши и Шибата Кацуие седем души особено се отличават в боя. Фукушима Масанори пронизва с копието си

един известен самурай на име Хайго Годзаемон. Като Кийомаса влиза в схватка с един от най-опитните генерали на противника. Останалите петима са Като Йошиаки, Вакидзака Ясухару, Хирано Нагаясу (Гонбей), Катагири Кацумото и Касуя Такенори. Те биват наречени *шини хон-яри*, или „Седемте копия“. ↑

[8] *Хатамото* — по време на периода Едо (1603–1868) самурай на пряко подчинение на шогуна. ↑

[9] *Шоджи* — плъзгащи се врати, направени от покрита с хартия решетъчна рамка. ↑

[10] Ямамото Городзаемон — племенник на Ямамото Цунетомо. ↑

[11] Тецугю (1628–1700) — будистки свещеник на дзен-сектата Обаку, основал храма Манпукудзи в Удзи през 1661 г. ↑

[12] Основното значение на йероглифа [憶] е „мисля“. Когато се съчетае с йероглифа [病], „болест“, значението става „малодушие, страхливост“ (окубьо). ↑

[13] *Тедзуке но куби* означава „главата, която човек си е набелязал“. ↑

[14] *Койогункан* — книга от ранния Едо период (1603–1868), разказваща за подвизите на Такеда Шинген и войните от областта Кошу. ↑

[15] Овари, Кии и Мито били деветият, десетият и единадесетият син на Токугава Иеясу. Имената им са по областите на техните владения. ↑

[16] Непреводима игра на думи — „успокоявам се“, изписано с китайски йероглифи, означава „падам“ и „пристигам“. ↑

ИЗ ГЛАВА ЕДИНАДЕСЕТА

339. ПРИ НАПАДЕНИЕ НЕ ЗАБРАВЯЙ ДА ИЗЧАКАШ ПОДХОДЯЩИЯ МОМЕНТ.

В „Записки по воинските закони“ пише, че:

Изразът „Първо победи, после воювай“ може да бъде обобщен в две думи — „Победи отнапред“. В мир се подготвяй за война. С петстотин съюзници можеш да победиш десетхилядна вражеска армия.

Когато щурмуваш вражеския замък и след това се изтегляш, не се оттегляй по главния друм, по-скоро по страничните пътища.

Мъртвите и ранените съюзници трябва да се полагат по лице в посока към противника.

Воинът трябва да бъде в челния отряд при атака и в ариергарда при отстъпление. При нападение той не забравя да изчака подходящия момент. Изчаквайки подходящия момент, той никога не забравя за нападението.

340. КОГА ШЛЕМЪТ Е ЛЕК?

Шлемът обикновено изглежда твърде тежък, но когато атакуваш замък или нещо подобно и стрели, куршуми, големи камъни и дървета се сипят връз тебе, ни най-малко не изглежда да тежи.

341. УРОКЪТ НА УЧИТЕЛЯ ЯГЮ.

Веднъж, когато учителят Ягю бил по някаква работа при шогуна, от тавана върху му паднали няколко бамбукови меча. Той бързо сключил ръце над главата си и не бил ударен от тях.

Друг път, когато бил повикан, шогунът го очаквал зад параван с бамбуков меч в ръка и готов да го удари. Учителят Ягю му извикал гръмогласно: „Това ще ви е за урок. Не гледайте!“ Когато шогунът се обърнал, учителят Ягю пристъпил напред и му отнел меча.

342. КОГО ЗАКРИЛЯТ БОГОВЕТЕ?

Този, който не иска да бъде улучен от стрелите на врага, не е под божествена закрила. Който не желае да бъде улучен от стрелата на редови войник, а по-скоро от стрелите на прославен воин, ще получи закрилата, за която се моли.

343. ВИНАГИ ТРЯБВА ДА СЕ НОСЯТ ВЕТРЕНИ КАМБАНКИ.

Ветрените камбанки се използват по време на военен поход за определяне на посоката на вятъра. При нощни атаки огънят трябва да бъде запален от наветрената страна, докато нападението трябва да бъде проведено от противоположната посока. Твоите съюзници също трябва да помнят това. Винаги трябва да се носят ветрени камбанки за определяне на посоката на вятъра.

344. ВРАГЪТ НЕ СЕ ПРЕОДОЛЯВА С РАЗСЪДЛИВОСТ.

Господарят Аки заявил, че той не желае наследниците му да изучават военна тактика. Той казал: „На бойното поле, почнеш ли да разсъждаваш, то няма край. Врагът не се преодолява с разсъдливост. Когато си пред бърлогата на тигъра е най-важно да си неблагоприятен. Затова познавачът на военните тактики е изпълнен с толкова много съмнения, че краят им не се вижда. Моите наследници няма да прилагат военни тактики.“

345. КАКВИТО И ДА СА ОБСТОЯТЕЛСТВАТА, ТРЯБВА ДА СИ НАСТРОЕН ДА ПОБЕДИШ.

По думите на господаря Наошиге:

Има нещо, на което всеки млад самурай трябва да обърне внимание. В мирно време, когато слушаш истории за битки, никога не трябва да си задаваш въпроса „В подобна ситуация как ли би трябвало да постъпи човек?“. Изключено е да изричаш подобни думи. Как човек, който е обладан от съмнения дори в собствената си стая, ще постигне нещо на бойното поле?

Има едно изречение, което гласи: „Каквито и да са обстоятелствата, трябва да си настроен да победиш. Дръж първото копие под ръка за боя.“ Макар да излагаш живота си на риск, нищо не може да се направи, когато ситуацията не се развива според предвиденото.

346. СЛУГАТА НА ГОСПОДАря ИЕЯСУ.

Такеда Шинген веднъж казал: „Ако се намери някой да убие господаря Иеясу, щедро ще го възнаградя.“ Като чуло това, едно тринадесетгодишно момче постъпило на служба при господаря Иеясу и една нощ, когато видяло, че Иеясу се е оттеглил за сън в покоите си, то се промъкнало и промушило неговото ложе. В действителност господарят Иеясу бил в съседната стая, където тихо четял една сутра, но той бързо сграбчил момчето.

При разследването момчето си признало честно всичко и господарят Иеясу казал: „Ти ми изглеждаше прекрасен момък, затова благосклонно те взех за слуга. Сега обаче съм дори още по-впечатлен от тебе.“ След това го изпратил обратно при Шинген.

347. ОТМЪЩЕНИЕ СЪС СЕТНИ СИЛИ.

Една нощ неколцина самураи от Карацу се събрали да поиграят го. Учителят Китабатаке наблюдавал играта и когато веднъж подсказал нещо, един мъж го нападнал с меч. След като хората около него спрели мъжа, учителят Китабатаке угасил свещта и казал: „Беше по причина на моето неблагоприятие и аз се извинявам. Мечът удари кутията на играта, без да не ме нарани ни най-малко.“

След това свещта била запалена, но когато мъжът се приближил за помирение и му предложил чаша саке, Китабатаке му отсякъл главата с един удар. След малко казал: „Бедрото ми беше посечено и ми бе трудно да окажа съпротива, но си превързах крака с наметалото и като се опирах на дъската за го, успях да свърша тази работа.“ С изричането на тези думи, той издъхнал.

348. НЯМА НИЩО ТОЛКОВА МЪЧИТЕЛНО, КОЛКОТО СЪЖАЛЕНИЕТО.

Няма нищо толкова мъчително, колкото съжалението. Всички желаем то да ни отмине. Обаче, когато сме много щастливи и ликуваме, или когато обикновено се хвърляме в нещо необмислено, по-късно сме угнетени и нещастни. Така е защото в повечето случаи не обмисляме нещата предварително и сега съжаляваме. Несъмнено ние не трябва да се обезсърчаваме, а когато сме щастливи — нека останем спокойни.

349. ПОТЪРСИШ ЛИ ПАРИ — НАМИРАТ СЕ. НЕ Е ТОЛКОВА ЛЕСНО ДА НАМЕРИШ ДОБЪР ЧОВЕК.

Ето някои поучения на Ямамото Джинемон:

Целеустремеността преодолява всичко.

Връзвай даже печено пиле.

Не преставай да пришпорваш галопиращия кон.

Човек, който те критикува открито, не заговорничи.

Човек живее в своето време, но името му остава до веки веков.

Потърсиш ли пари — намират се. Не е толкова лесно да намериш добър човек.

Измини с един свестен човек сто метра и той ще ти каже поне седем лъжи.

Да питаш за нещо, което знаеш, е вежливост. Да питаш, когато не знаеш, е правилото.

Увий своите стремления в борови иглички.

Не зяпай с широко отворена уста и не се прозявай пред друг. Прикрий се с ветрило или ръкав.

Сламена шапка или шлем трябва да се носят килнати напред.

350. КОЙ КОГО ЩЕ ПОБЕДИ ТОГАВА, ЗАВИСИ ОТ ВЯРА И СЪДБА.

Принцип на военното изкуство е, че човек просто трябва да жертва живота си и да се бие. Ако и противникът му направи същото, силите са изравнени. Кой кого ще победи тогава, зависи от вяра и съдба.

Не трябва да показваш спалните си покои на други хора. Времето на дълбокия сън и на зазоряването са много важни. Помни това. Това е от една история, разказана от Нагахана Иносукэ.

351. КАК ДА ОПРЕДЕЛИШ СИЛАТА НА ВРАГА?

Когато отиваш на фронта, трябва да носиш ориз в една торба. Долните ти дрехи трябва да бъдат направени от кожа на язовец. По този начин ще се избавиш от въшки. При продължителни военни походи въшките са досадни.

Когато се срещнеш с врага, има начин да определиш силата му. Ако той е със сведена глава, ще изглежда потъмнял и е силен. Ако гледа нагоре, ще изглежда побледнял и е слаб. Това е от една история, разказана от Нацуме Тонери.

**352. АКО ВОИНЪТ НЕ СЕ Е ОСВОБОДИЛ ОТ
ПРИВЪРЗАНОСТТА КЪМ ЖИВОТА И СМЪРТТА, ТОЙ
ЗА НИЩО НЕ Е ГОДЕН.**

Ако воинът не се е освободил от привързаността към живота и смъртта, той за нищо не е годен. Сентенцията „Всички способности произтичат от целеустремеността“ сякаш ни казва, че те имат нещо общо със съзнанието, но всъщност, за да ги притежаваш, трябва да бъдеш непривързан към живота и смъртта. С такава непривързаност няма подвиг, на който човек да не е способен. Бойните изкуства и тем подобните са свързани с това, доколкото те могат да водят към Пътя.

353. ЗА ДА СЕ УСПОКОИШ, ПРЕГЛЪТНИ МАЛКО СЛЮНКА.

За да се успокоиш, преглътни малко слюнка. Това е таен метод. Когато се разгневиш, постъпи по същия начин. Добре е също да намажеш челото си със слюнка. В школата на Йошида по стрелба с лък преглъщането на слюнка е тайният принцип на изкуството на стрелбата.

354. ТРЯБВА ДА СЕ ПОГРИЖИШ ЗА ВЪНШНОСТТА НА ШЛЕМА.

Един генерал казал: „Ако войниците трябва да проверят доспехите си, то те, за разлика от офицерите, следва да обърнат внимание само на предната част. Освен това, макар украсата на доспехите да не е от значение, трябва да се погрижиш за външността на шлема. Защото той съпровожда главата ти в лагера на врага.“

355. БЕЗПОЛЕЗНО Е ДА ИЗУЧАВАШ ВОЕННА ТАКТИКА.

Накано Джинемон казал: „Безполезно е да изучаваш военна тактика. Ако човек не влиза в бой, като просто затвори очи и се втурне към противника, дори и да може да направи само една крачка, него за нищо няма да го бива.“ Това беше също мнение на Иянага Сасуке.

356. КРЪВ СЕ ИЗМИВА С КРЪВ. НЕ БЪДИ НЕХАЕН.

Във *Военни истории* на Нацуме Тонери е записано: „Погледни днешните войници! Даже в продължителни битки има един-два случая, в които кръв се измива с кръв. Не бъди нехаен.“ Тонери бил *ронин* от областта Камигата.

357. НАЙ-ДОБРЕ Е ДА ЕКЗЕКУТИРАШ ПРЕСТЪПНИКА НА МОМЕНТА.

Да установиш плац за екзекуции на място, край което минават пътници, не принася полза. Екзекуциите в Едо и областта Камигата имат за цел да бъдат за назидание на цялата страна. Но екзекуциите в една провинция са за назидание само на тази провинция. Ако престъпленията са много, срам за нея. Какво ще си кажат другите провинции?

С течение на времето престъпникът забравя причината за своето престъпление — най-добре е да го екзекутираш на момента.

358. ПОНЯКОГА НЕЩАТА НА ТОЗИ СВЯТ НЕ СТАВАТ ТАКА, КАКТО БИХМЕ ИСКАЛИ.

Мацудайра Идзу но ками казал на Мидзуно Кенмоцу: „Ти си толкова достоен човек, срамно е, дето си толкова нисък.“

Кенмоцу отговорил: „Вярно е. Понякога нещата на този свят не стават така, както бихме искали. Ако сега отрежа главата ти и я прикрепя под ходилата си, ще стана по-висок. Но няма как да стане това.“

359. ТО Е ВСЕ СЪЩОТО.

Някакъв човек минавал през град Яе, когато внезапно го свил стомахът. Той кривнал в една съседна уличка и помолил да ползва тоалетната в една къща. У дома била само една млада жена, но тя го завела в задния двор и му показала мястото. Точно той си свалял своите *хакама* и се готвел да се облекчи, не щеш ли дошъл съпругът и ги обвинил в прелюбодеяние. Случаят стигнал до съд.

Господарят Наошиге изслушал обстоятелствата по случая и казал: „Дори ако това не е било изневяра, да свалиш своите *хакама* без колебание на място, където има сама жена, а пък жената да позволи на някой да се разсъблича, докато съпругът ѝ не е у дома, то е все същото.“

Казват, че и двамата били осъдени на смърт за действията си.

360. АБСОЛЮТНАТА ЯСНОТА СИ ИМА НЕДОСТАТЪЦИ.

При преценяването на вражеския замък има една поговорка, която гласи: „През дим и мъгла го виждаш като планина през пролетта. След дъжд ти изглежда като ясен ден.“ Абсолютната яснота си има недостатъци.

361. ДУМИТЕ, ИЗРЕЧЕНИ ОТ ВЕЛИКИТЕ ВОЕНАЧАЛНИЦИ.

Сред думите, изречени от великите военачалници има и такива, които те са казали без много да му мислят. Не трябва обаче и ти да ги приемаш по същия начин.

362. ХОРАТА С ИНТЕЛИГЕНТЕН ВЪНШЕН ВИД НЯМА ДА СТАНАТ ЗНАМЕНИТИ.

Хората с интелигентен външен вид няма да станат знаменити, дори ако свършат нещо добро, а ако те свършат нещо като другите, хората ще мислят, че нещо им липсва. Но ако хрисим човечец свърши нещо дори малко добро, той ще бъде похвален от другите.

363. ПРОИЗШЕСТВИЕ ПРЕДИ ПРАЗНИКА БОН.

На четиринадесетия ден от седмия месец в третата година на Шьотоку неколцина готвачи били наред подготовката за празника Бон във външната крепост на замъка. Един от тях, Хара Джюродзаемон, изтеглил меч си и отсякъл главата на Сагара Гендзаемон. Маватару Рокууемон, Аиура Таробей, Кога Кинбей и Какихара РиEMON се разбягали объркани. Когато Джюродзаемон зърнал Кинбей и започнал да го преследва, онзи избягал на плаца на пехотинците. Там Танака Такеуемон, придружител на паланкина на *даймьо*, препречил пътя на Джюродзаемон и му отнел все още извадения меч. Ишимару Санемон гонел Джюродзаемон и когато го настигнал на плаца на пехотинците, се притекъл на помощ на Такеуемон.

Наказанието било обявено на двадесет и деветия ден от единадесетия месец на същата година. Джюродзаемон бил вързан и обезглавен. Рокууемон, Таробей, Кинбей и РиEMON били изпратени в изгнание, а на Санемон било наредено да излезе в оставка. Такеуемон бил възнаграден с три слитъка сребро.

По-късно казваха, че Такеуемон е действал бавно, защото не вързал веднага престъпника.

364. ЧУДНО КЪДЕ ОТИДОХА ВСИЧКИТЕ МЪЖЕ, ДЕТО ВСЕКИ ДЕН ТАКА ХРАБРО ГОВОРЕХА?

Сред васалите на Такеда Шинген имало хора, с които никой не можел да се мери по храброст, но когато Кацуйори^[1] бил убит в битката при Тенмокудзан^[2], те всички побягнали. Цучия Содзо, воин, който бил в немилост от дълги години, излязъл обаче сам напред и казал: „Чудно къде отидоха всичките мъже, дето всеки ден така храбро говореха? Ще си възвърна доброто отношение на господаря към мен.“ И паднал сам в битката.

365. СЪЩЕСТВЕННОТО ПРИ ГОВОРЕНЕТО Е ДА НЕ ГОВОРИШ ИЗОБЩО.

Същественото при говоренето е да не говориш изобщо. Ако мислиш, че можеш да свършиш нещо, без да говориш, направи го, без да промълвиш и дума. Ако нещо не може да бъде свършено без говорене, кажи само няколко обмислени думи.

Да си отваряш устата необмислено води до посрамване и много пъти хората обръщат гръб на такъв човек.

366. ДА НЕ ЗАБРАВЯ ЗА ГОСПОДАРЯ Е НАЙ-ОСНОВНОТО ЗА ВАСАЛА.

Един последовател на *Нембуцу*^[3] повтарял името на Буда с всяко вдишване и издишване, за да не забрави никога Буда. И васалът трябва досущ като него да мисли за господаря. Да не забравя за господаря е най-основното за васала.

367. ХОРАТА, КОИТО СЕ ДЪРЖАТ ДОСТОЙНО ПРЕД СМЪРТТА, СА НАИСТИНА ХРАБРИ.

Хората, които се държат достойно пред смъртта, са наистина храбри. Има много примери за подобни люде. Но за онези, които говорят изискано всеки ден, ала се вълнуват пред смъртта, може да се разбере, че им липсва истинска смелост.

368. НЯМА ВОЕННИ ТАКТИКИ ЗА ЧОВЕКА С ГОЛЯМА СИЛА.

В тайните принципи на Ягю Таджима но ками Муненори има следното изречение: „Няма военни тактики за човека с голяма сила.“ В подкрепа на това разказват как веднъж някакъв васал на шогун дошъл при учителя Ягю и помолил да бъде приет за негов ученик. Учителят Ягю казал: „Виждаш ми се човек, който е постигнал съвършенство в някоя школа за бойни изкуства. Ще те взема след като ми кажеш името на школата.“

Но човекът отговорил: „Никога не съм упражнявал бойни изкуства.“

Учителят Ягю казал: „Ти да не си дошъл да взимаш на подбив Таджима но ками? Да не би да бъркам, като си мисля, че ти си учител на шогун?“ Но човекът се заклел и тогава учителят Ягю попитал: „Щом е така, нямаш ли някакво дълбоко убеждение?“

Човекът отвърнал: „Когато бях дете, един път внезапно осъзнах, че воинът е човек, който не жали за живота си. Тъй като държах това в сърцето си много години, то стана мое дълбоко убеждение и днес аз не мисля за смъртта. Нямам някакво друго особено убеждение.“

Учителят Ягю бил силно впечатлен и казал: „Усетът ми ни най-малко не ме е излъгал. Най-дълбокият принцип на моята военна тактика е именно този. Досега, сред стотиците ученици, които съм имал, нямаше ни един, който да съм удостоил с признание, че е осъзнал този принцип. Но ти няма нужда да хващаш бамбуковия меч. Ще те посветя веднага.“ И казват, че незабавно му дал свитък-удостоверение.

Това е една история, разказана от Мурагава Соден.

369. ВСЕКИ ДЕН ТРЯБВА ДА МЕДИТИРАШ ВЪРХУ НЕИЗБЕЖНАТА СМЪРТ.

Всеки ден трябва да медитираш върху неизбежната смърт. Всеки ден, когато тялото и умът са в покой, трябва да медитираш върху това, как си пронизван от стрели, куршуми, копия и мечове, отнасян си от огромни вълни, хвърлян си наред голям огън, поразяван си от мълния, разтърсван си до смърт от голямо земетресение, падаш в тристаметрова пропаст, умираш от болест или си правиш *септуку* след смъртта на господаря. И всеки ден, без да пропускаш, трябва да си представяш как си мъртъв.

Има едно изречение на нашите предци, което гласи: „Излезеш ли изпод стряхата и си мъртъв. Излезеш ли от вратата и врагът те чака.“ Това не означава да бъдеш нащрек. Смисълът е да мислиш себе си за мъртъв отнапред.

370. ХОРАТА ЩЕ ТИ СТАНАТ ВРАГОВЕ, АКО ТВЪРДЕ БЪРЗО СЕ ИЗДИГНЕШ В ЖИВОТА.

Хората ще ти станат врагове, ако твърде бързо се издигнеш в живота и така от теб полза няма да има. Като се издигаш бавно в света, хората ще бъдат твои съюзници и щастието ти е осигурено.

В дългосрочен план, независимо дали си бърз или бавен, щом хората са на твоя страна, няма опасност. Казват, че успехът, за който си задължен на другите, носи най-голяма сполука.

371. ЗАЩО В МИНАЛОТО САМУРАИТЕ СА СИ ПУСКАЛИ МУСТАЦИ?

В миналото воините си пускали мустаци като доказателство, че в битката е загинал мъж. Тогава ушите и носа на убития са били отрязвани и изпращани във вражеския лагер. За да няма объркване дали погиналият е мъж или жена, мустаците били отрязвани заедно с носа. По това време главата била изхвърляна, щом била без мустаци, ако бивала погрешно взета за женска. Затова пускането на мустаци била една от грижите на самураите, за да не им изхвърлят главите при погибел.

Цунетомо каза: „Ако всяка сутрин си миеш лицето с вода, в случай че те убият, тенът на лицето ти няма да се промени.“

372. ЧОВЕК ОТ СЕВЕРА.

Думата „човек от севера“ идва от традицията за правилния начин на възпитание^[4]. Една брачна двойка слага възглавниците на запад и мъжът, като лежи от южната страна, ще гледа на север, докато жената, лежейки от северната страна, ще гледа на юг^[5].

373. КАК СЕ ВЪЗПИТАВАТ МОМЧЕТО И МОМИЧЕТО?

При отглеждане на момче трябва да се насърчава доблестта. От малко момчето трябва да гледа на родителите си като на господари, да се научи да бъде вежливо и с обноски, как да помага на други хора, как да говори, как да бъде търпеливо и дори как да ходи правилно по улицата. В миналото хората са били възпитавани по този начин. Когато не е усърдно и старателно в нещо, момчето трябва да бъде нахокано и оставено един ден без храна. Това е също един от методите за дисциплиниране на васала.

При възпитанието на момичето най-важно е да го научиш на целомъдрие от малко. Тя не трябва да се приближава до мъж на по-малко от два метра, нито трябва да го среща очи в очи, нито трябва да приема неща направо от ръката му. Нито трябва да ходи на разходки и по храмовете. Жена, която е възпитавана строго и е издържала страданията в собствения си дом, няма да страда, след като се омъжи.

При отношенията с малки деца трябва да се прилага системата на поощрения и наказания. Ако са немарливи в изпълнението на това, което им казваш, те ще станат себелюбиви и по-късно ще бъдат въвлечени в злодеяния. Това е нещо, към което трябва да си много внимателен.

374. ХИЧ НЕ Е НЕОБХОДИМО ОМЪЖЕНАТА ЖЕНА ДА БЪДЕ ИЗКУСНА В ПИСАНЕТО И ДА ЧЕТЕ КНИГИ.

„Омъжена жена, която е изкусна в калиграфията и обича да чете книги с разни измислени разкази, е склонна да извърши прелюбодеяние. Тя трябва да може да напише само едно просто писмо до родителите си, с което да ги помоли за малко храна, когато се случи провизиите ѝ да са на привършване. Хич не е необходимо да бъде изкусна в писането.“ Така обичаше да казва баща ми.

---

[1] Такеда Кацуйори (1546–1582) — трети син на Такеда Шинген.

↑

[2] По това време Шинген и Иеясу били съперничещи си *даймьо* и между тях вече се водили няколко битки. ↑

[3] *Нембуцу* — възгласът *Наму Амида Буцу*, „Приветствам Буда Амида“. ↑

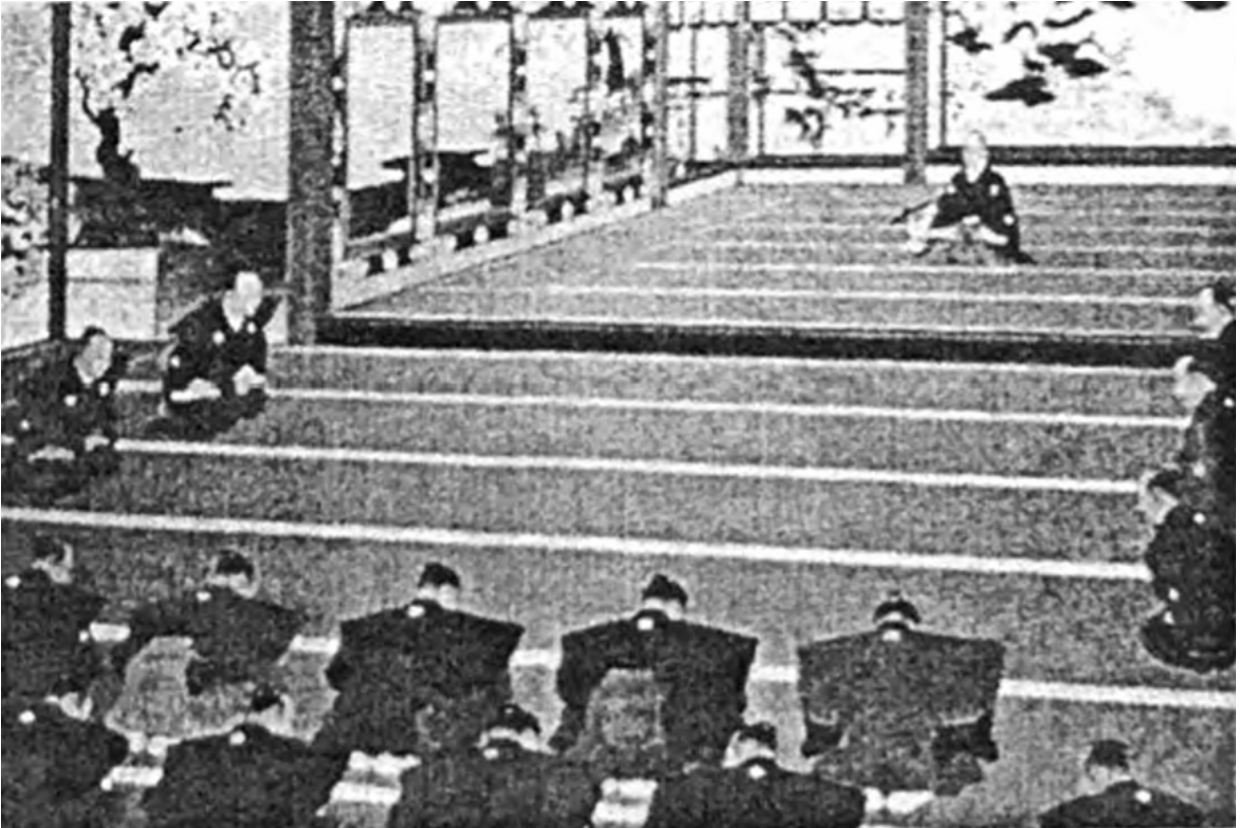
[4] *Кита но ката*, „човек от севера“, бил термин, използван през периода Едо (1603–1868) за „съпруга“. ↑

[5] Смятало се, че да спиш с глава на север, носи нещастие. По традиция се смята, че Буда е напуснал този свят, легнал по този начин, и затова се смята, че това е поза на мъртвите. ↑

* * *

На нас ни изглежда твърде трудно да се управлява един народ или областта Сага. Въпреки това задачите на висшите служители на шогуната Едо или на клана Сага не са по-различни от тези предписания, които аз изрекох през тези седем години в моята проста отшелническа колиба. Напълно възможно е да се управлява Япония или областта Сага с тези препоръки, които съм направил.

Аз съм толкова разтревожен като гледам поведението на управляващите. Те не са изучили историята и традициите нито на Япония, нито на Сага. Те не могат да отличат правилното от погрешното, защото така са се вкопчили в своите лични интереси. Те се стремят да решават проблемите с тяхната „интелигентност“, която са развили без всякакво изучаване [на историята и традициите на Народа и Областта]. Това, което прави ситуацията още по-опасна, е подлизурството и угодничеството на васалите, които винаги отговарят „Добре, господарю“, защото се страхуват от репресивната сила на Властите. По този начин властниците сами се ласкаят и превъзнасят и все повече си угаждат на щенията и алчността си.

ЗАСЛУГИ

Имате удоволствието да четете тази книга благодарение на *Моята библиотека* и нейните всеотдайни помощници.

МОЯТА БИБЛИОТЕКА

<http://chitanka.info>

Вие също можете да помогнете за обогатяването на *Моята библиотека*. Посетете **работното ателие**, за да научите повече.